

Серія «Початкова школа. Мій конспект»
Заснована 2008 року

М. О. Володарська, Н. О. Ковальчук,
А. І. Настенко, В. М. Сисоєва

Навчання грамоти Читання

I семестр

1
клас

Книга скачана с сайта <http://e-kniga.in.ua>

Издательская группа «Основа» —
«Электронные книги»

Харків
Видавнича група «Основа»
2013

УДК 37.016
ББК 74.263
В67

Володарська М. О.

В67 Навчання грамоти. Читання. 1 клас. I семестр (за підручником М. С. Вашуленка, О. В. Вашуленко). — М. О. Володарська, Н. О. Ковальчук, А. І. Настенко, В. М. Сисоєва. — Х. : Вид. група «Основа», 2013. — 112 с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-1680-5.

Посібник містить орієнтовне календарне планування та розробки уроків навчання грамоти (читання) у 1 класі (I семестр), складені відповідно до вимог нової навчальної програми (К. : Видавничий дім «Освіта», за підручником М. С. Вашуленка, О. В. Вашуленко К.: 2012).

Задля зручності використання всі розробки розміщені на віддруканих аркушах. Поля для записів дозволяють творчому вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ББК 74.263

Навчальне видання

Серія «Початкова школа. Мій конспект»

ВОЛОДАРСЬКА Марина Олександрівна,
КОВАЛЬЧУК Наталія Олексіївна,
НАСТЕНКО Антоніна Іванівна,
СИСОЄВА Валентина Михайлівна

НАВЧАННЯ ГРАМОТИ. ЧИТАННЯ.

1 КЛАС. I СЕМЕСТР

(за підручником М. С. Вашуленка, О. В. Вашуленко)

Головний редактор *Ю. С. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 26.12.2012. Формат 84×108/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 7,0. Замовлення № 13-01/14-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66
тел. (057) 731-96-33
e-mail: office@osnova.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

ISBN 978-617-00-1680-5

© Володарська М. О., Ковальчук Н. О.,
Настенко А. І., Сисоєва В. М., 2013
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2013

ЗМІСТ

Орієнтовне календарне планування	5
Добукварний період	7
<i>Урок 1.</i> Вступ. Ознайомлення з Букварем. Державний Гімн України. Опрацювання вірша Г. Чубач «Батьківщина»	7
<i>Урок 2.</i> Практичне ознайомлення зі словом, реченням. Спосіб умовного позначення речення. Бесіда на тему «Розваги дітей улітку»	9
<i>Урок 3.</i> Закріплення знань про речення. Складання речень за поданою графічною моделлю. Бесіда на тему «Режим дня школяра»	11
<i>Урок 4.</i> Слухання і розповідання казки. Уявлення про діалог (<i>без уживання терміна</i>). Складання речень за поданою графічною моделлю	13
<i>Урок 5.</i> Розширення уявлень учнів про слово та речення. Розподіл предметів за семантичними групами «Овочі — фрукти». Складання речень за поданими графічними схемами	15
<i>Урок 6.</i> Ознайомлення зі словами, що є ознаками предметів. Порівняння предметів. Складання речень за схемами	17
<i>Урок 7.</i> Ознайомлення зі словами, що означають дії предметів. Складання речень за малюнками та поданими графічними схемами. Робота з дитячою книжкою. Українська народна казка «Рукавичка»	19
<i>Урок 8.</i> Ознайомлення учнів зі складовою будовою слова. Поділ слів на склади. Поняття «наголос». Наголошений склад. Розподіл предметів за семантичними групами «Свійські тварини — дикі тварини». Складання речень	21
<i>Урок 9.</i> Практичне уявлення про немовні звуки та звуки мовлення. Поділ слів на склади. Складання речень за поданими графічними схемами	23
<i>Урок 10.</i> Голосні та приголосні звуки. Позначення їх умовними знаками. Формування навичок звукового аналізу простих за будовою слів. Моделювання звукової структури слів. Складання речень	25
<i>Урок 11.</i> Тверді та м'які приголосні звуки. Позначення їх умовними знаками. Формування навичок звукового аналізу слів	27
<i>Урок 12.</i> Закріплення вмінь виконувати мовний аналіз слів та речень. Бесіда на тему «Заняття людей»	29
<i>Урок 13.</i> Культура спілкування. Вправлення у звуковому аналізі мовлених слів. Складання графічних моделей речень	31
<i>Урок 14.</i> Узагальнення знань учнів про голосні та приголосні звуки. Звуковий аналіз слів. Складання розповіді за серією малюнків. Робота з дитячою книжкою	33
Букварний період	35
<i>Урок 15.</i> Звук [а], позначення його буквою <i>Аа</i> . Виділення звука [а] в складах і словах. Складання речень за поданими графічними моделями.	35
<i>Урок 16.</i> Звук [у], позначення його буквою <i>Уу</i> . Виділення звука [у] в складах і словах. Звуковий аналіз слів, їх моделювання	37
<i>Урок 17.</i> Закріплення знань про звукове значення вивчених букв. Звуковий аналіз слів, їх моделювання	39
<i>Урок 18.</i> Звук [о], позначення його буквою <i>Оо</i> . Звуковий аналіз слів, їх моделювання. Складання речень за поданими графічними моделями.	41
<i>Урок 19.</i> Звук [и], позначення його буквою <i>Ии</i> . Звуковий аналіз слів. Складання речень за малюнками	43
<i>Урок 20.</i> Звук [м], позначення його буквою <i>Мм</i> («ем»). Читання складів із вивченими літерами. Велика буква на початку речення.	45
<i>Урок 21.</i> Закріплення знань про звукове значення вивчених букв. Написання імен з великої букви. Читання і доповнення речень. Робота з дитячою книжкою. В. Сухомлинський «Хлопчик і хвора мама»	47
<i>Урок 22.</i> Звук [і], позначення його буквою <i>Іі</i> . Читання складів і слів з вивченими буквами. Буква <i>і</i> в ролі окремого слова	49
<i>Урок 23.</i> Закріплення знань про звукове значення вивчених букв. Читання й доповнення речень	51
<i>Урок 24.</i> Звуки [н], [н'], позначення їх буквою <i>Нн</i> («ен»). Звуковий аналіз слів. Читання складів і слів	53
<i>Урок 25.</i> Закріплення знань про звукові значення букви <i>Нн</i> («ен»), умінь читати склади й слова з нею. Читання й доповнення речень	55
<i>Урок 26.</i> Звуки [л], [л'], позначення їх буквою <i>Лл</i> («ел»). Звуковий аналіз слів із твердими й м'якими приголосними. Читання складів, слів і речень.	57
<i>Урок 27.</i> Закріплення знань про звукове значення букви <i>Лл</i> («ел»). Вправи на доповнення незавершених речень. Інтонаційне читання речень, текстів	59

Урок 28.	Звук [в], позначення його буквою <i>Вв</i> (« <i>ве</i> »). Особові займенники, їх уживання в реченнях. Читання складів, слів, речень. Робота з дитячою книжкою. К. Чуковський «Мийдодір»	61
Урок 29.	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Вв</i> (« <i>ве</i> »). Читання слів, речень, текстів.	63
Урок 30.	Звуки [с], [с'], позначення їх буквою <i>Сс</i> (« <i>ес</i> »). Закріплення аналітико-синтетичних умінь. Читання складів, слів, словниково-логічні вправи	65
Урок 31.	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Сс</i> (« <i>ес</i> »). Опрацювання текстів «Мама і сини», «У лісі»	67
Урок 32.	Звук [к], позначення його буквою <i>Кк</i> (« <i>ка</i> »). Читання складів, слів. Робота над анаграмами. Словниково-логічні вправи. Опрацювання тексту «Миколин сокіл».	69
Урок 33.	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Кк</i> (« <i>ка</i> »). Читання речень, поданих рукописним шрифтом. Опрацювання тексту «Калина».	71
Урок 34.	Звуки [р], [р'], позначення їх буквою <i>Рр</i> (« <i>ер</i> »). Читання складів, слів. Скоромовки. Виконання словниково-логічних вправ	73
Урок 35.	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Рр</i> (« <i>ер</i> »). Опрацювання тексту «Ранок біля ріки». Словниково-логічні вправи. Робота з дитячою книжкою. Н. Кир'ян «Чому вусатий колосок».	75
Урок 36.	Звук [п], позначення його буквою <i>Пп</i> (« <i>пе</i> »). Звуковий аналіз слів. Словниково-логічні вправи. Опрацювання тексту «На Івана Купала».	77
Урок 37.	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Пп</i> (« <i>пе</i> »). Аналітико-синтетичні вправи з вивченими звуками і буквами. Читання речень. Опрацювання текстів «Веселі пісні» та «Сливи»	79
Урок 38.	Звуки [т], [т'], позначення їх буквою <i>Тт</i> (« <i>те</i> »). Читання складів, слів, речень. Словниково-логічні вправи. Скоромовка.	81
Урок 39.	Закріплення знань про звукові значення букви <i>Тт</i> (« <i>те</i> »). Опрацювання тексту «Котик і Півник». Скоромовка	83
Урок 40.	Звук [е], позначення його буквою <i>Ее</i> . Ребус. Уявлення про антоніми (<i>без уживання терміна</i>). Опрацювання тексту «Веселі іменини».	85
Урок 41.	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Ее</i> . Опрацювання тексту «Село Веселе». Читання речення, поданого рукописним шрифтом	87
Урок 42.	Звуки [д], [д'], позначення їх буквою <i>Дд</i> (« <i>де</i> »). Практичне засвоєння дзвінкої вимови звуків у кінці складів і слів. Словниково-логічні вправи. Робота з дитячою книжкою. В. Сухомлинський «Як Ніна злякалась гусака»	89
Урок 43.	Закріплення знань про звукові значення букви <i>Дд</i> (« <i>де</i> »). Опрацювання тексту «Парк на пустирі». Скоромовка. Читання речень, поданих рукописним шрифтом	91
Урок 44.	Звуки [з], [з'], позначення їх буквою <i>Зз</i> (« <i>зе</i> »). Дзвінке вимовляння цих звуків у кінці слів і складів. Фразеологізми. Опрацювання тексту «Весела зима». Скоромовки	93
Урок 45.	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Зз</i> (« <i>зе</i> »). Опрацювання тексту «Ранок на озері»	95
Урок 46.	Буква <i>ь</i> («знак м'якшення»), позначення нею на письмі м'якості приголосних. Читання складів, слів. Опрацювання тексту «Льон».	97
Урок 47.	Закріплення знань про букву <i>ь</i> («знак м'якшення»). Звуковий аналіз слів. Опрацювання тексту «Дарунки лісу»	99
Урок 48.	Звук [б], позначення його буквою <i>Бб</i> (« <i>бе</i> »). Зіставлення звуків [б] — [п]. Словниково-логічні вправи. Опрацювання тексту «Великі друзі»	101
Урок 49.	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Бб</i> (« <i>бе</i> »). Читання слів. Опрацювання тексту «Білки». Скоромовка. Робота з дитячою книжкою. В. Сухомлинський «Бабусин борщ»	103
Урок 50.	Звук [г], позначення його буквою <i>Гг</i> (« <i>ге</i> »). Звуковий аналіз слів. Логічна вправа «Де росте? Де живе?». Читання речення, поданого рукописним шрифтом	105
Урок 51.	Звук [г], позначення його буквою <i>Гг</i> (« <i>ге</i> »). Читання складів, слів. Опрацювання фразеологізмів, скоромовки	107
Урок 52.	Закріплення знань про звукове значення букв <i>Гг</i> (« <i>ге</i> ») і <i>Гг</i> (« <i>ге</i> »). Опрацювання тексту «Гурток “Умілі руки”»	109
Урок 53.	Закріплення знань про звукове значення букв <i>Гг</i> (« <i>ге</i> ») і <i>Гг</i> (« <i>ге</i> »). Опрацювання тексту «Восени на городі»	111

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

Навчання грамоти (ЧИТАННЯ)

№ з/п	Тема уроку	Дата
Добукварний період		
1	Вступ. Ознайомлення з Букварем. Державний Гімн України. Опрацювання вірша Г. Чубач «Батьківщина»	
2	Практичне ознайомлення зі словом, реченням. Спосіб умовного позначення речення. Бесіда на тему «Розваги дітей улітку»	
3	Закріплення знань про речення. Складання речень за поданою графічною моделлю. Бесіда на тему «Режим дня школяра»	
4	Слухання і розповідання казки. Уявлення про діалог (<i>без уживання терміна</i>). Складання речень за поданою графічною моделлю	
5	Розширення уявлень учнів про слово та речення. Розподіл предметів за семантичними групами «Овочі — фрукти». Складання речень за поданими графічними схемами	
6	Ознайомлення зі словами, що є ознаками предметів. Порівняння предметів. Складання речень за схемами	
7	Ознайомлення зі словами, що означають дії предметів. Складання речень за малюнками та поданими графічними схемами. Робота з дитячою книжкою. Українська народна казка «Рукавичка»	
8	Ознайомлення учнів зі складовою будовою слова. Поділ слів на склади. Поняття «наголос». Наголошений склад. Розподіл предметів за семантичними групами «Свійські тварини — дикі тварини». Складання речень	
9	Практичне уявлення про немовні звуки та звуки мовлення. Поділ слів на склади. Складання речень за поданими графічними схемами	
10	Голосні та приголосні звуки. Позначення їх умовними знаками. Формування навичок звукового аналізу простих за будовою слів. Моделювання звукової структури слів. Складання речень	
11	Тверді та м'які приголосні звуки. Позначення їх умовними знаками. Формування навичок звукового аналізу слів	
12	Закріплення вмінь виконувати мовний аналіз слів та речень. Бесіда на тему «Заняття людей»	
13	Культура спілкування. Вправління у звуковому аналізі мовлених слів. Складання графічних моделей речень	
14	Узагальнення знань учнів про голосні та приголосні звуки. Звуковий аналіз слів. Складання розповіді за серією малюнків. Робота з дитячою книжкою	
Букварний період		
15	Звук [а], позначення його буквою <i>Аа</i> . Виділення звука [а] в складах і словах. Складання речень за поданими графічними моделями	
16	Звук [у], позначення його буквою <i>Уу</i> . Виділення звука [у] в складах і словах. Звуковий аналіз слів, їх моделювання	
17	Закріплення знань про звукове значення вивчених букв. Звуковий аналіз слів, їх моделювання	
18	Звук [о]. Позначення його буквою <i>Оо</i> . Звуковий аналіз слів, їх моделювання. Складання речень за поданими графічними моделями	
19	Звук [и]. Позначення його буквою <i>Ии</i> . Звуковий аналіз слів. Складання речень за малюнками	
20	Звук [м], позначення його буквою <i>Мм</i> (« <i>ем</i> »). Читання складів із вивченими літерами. Велика буква на початку речення	
21	Закріплення знань про звукове значення вивчених букв. Написання імен з великої букви. Читання і доповнення речень. Робота з дитячою книжкою. В. Сухомлинський «Хлопчик і хвора мама»	
22	Звук [і], позначення його буквою <i>Іі</i> . Читання складів і слів з вивченими буквами. Буква <i>і</i> в ролі окремого слова	
23	Закріплення знань про звукове значення вивчених букв. Читання й доповнення речень	
24	Звуки [н], [н'], позначення їх буквою <i>Нн</i> (« <i>ен</i> »). Звуковий аналіз слів. Читання складів і слів	
25	Закріплення знань про звукові значення букви <i>Нн</i> (« <i>ен</i> »), умінь читати склади й слова з нею. Читання й доповнення речень	
26	Звуки [л], [л'], позначення їх буквою <i>Лл</i> (« <i>ел</i> »). Звуковий аналіз слів із твердими й м'якими приголосними. Читання складів, слів і речень	

№ з/п	Тема уроку	Дата
27	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Лл</i> («ел»). Вправи на доповнення незавершених речень. Інтонаційне читання речень, текстів	
28	Звук [в], позначення його буквою <i>Вв</i> («ве»). Особові займенники, їх уживання в реченнях. Читання складів, слів, речень. Робота з дитячою книжкою. К. Чуковський «Мийдодір»	
29	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Вв</i> («ве»). Читання слів, речень, текстів	
30	Звуки [с], [с'], позначення їх буквою <i>Сс</i> («ес»). Закріплення аналітико-синтетичних умінь. Читання складів, слів, словниково-логічні вправи	
31	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Сс</i> («ес»). Опрацювання текстів «Мама і сини», «У лісі»	
32	Звук [к], позначення його буквою <i>Кк</i> («ка»). Читання складів, слів. Робота над анаграмами. Словниково-логічні вправи. Опрацювання тексту «Миколин сокіл».	
33	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Кк</i> («ка»). Читання речень, поданих рукописним шрифтом. Опрацювання тексту «Калина»	
34	Звуки [р], [р'], позначення їх буквою <i>Рр</i> («ер»). Читання складів, слів. Скоромовки. Виконання словниково-логічних вправ	
35	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Рр</i> («ер»). Опрацювання тексту «Ранок біля ріки». Словниково-логічні вправи. Робота з дитячою книжкою. Н. Кир'ян «Чому вусатий колосок»	
36	Звук [п], позначення його буквою <i>Пп</i> («не»). Звуковий аналіз слів. Словниково-логічні вправи. Опрацювання тексту «На Івана Купала»	
37	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Пп</i> («не»). Аналітико-синтетичні вправи з вивченими звуками і буквами. Читання речень. Опрацювання текстів «Веселі пісні» та «Сливи»	
38	Звуки [т], [т'], позначення їх буквою <i>Тт</i> («те»). Читання складів, слів, речень. Словниково-логічні вправи. Скоромовка	
39	Закріплення знань про звукові значення букви <i>Тт</i> («те»). Опрацювання тексту «Котик і Півник». Скоромовка	
40	Звук [е], позначення його буквою <i>Ее</i> . Ребус. Уявлення про антоніми (без уживання терміна). Опрацювання тексту «Веселі іменини»	
41	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Ее</i> . Опрацювання тексту «Село Веселе». Читання речення, поданого рукописним шрифтом	
42	Звуки [д], [д'], позначення їх буквою <i>Дд</i> («де»). Практичне засвоєння дзвінкої вимови звуків у кінці складів і слів. Словниково-логічні вправи. Робота з дитячою книжкою. В. Сухомлинський «Як Ніна злякалась гусака»	
43	Закріплення знань про звукові значення букви <i>Дд</i> («де»). Опрацювання тексту «Парк на пустирі». Скоромовка. Читання речень, поданих рукописним шрифтом	
44	Звуки [з], [з'], позначення їх буквою <i>Зз</i> («зе»). Дзвінке вимовляння цих звуків у кінці слів і складів. Фразеологізми. Опрацювання тексту «Весела зима». Скоромовки	
45	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Зз</i> («зе»). Опрацювання тексту «Ранок на озері»	
46	Буква <i>ь</i> («знак м'якшення»), позначення нею на письмі м'якості приголосних. Читання складів, слів. Опрацювання тексту «Льон»	
47	Закріплення знань про букву <i>ь</i> («знак м'якшення»). Звуковий аналіз слів. Опрацювання тексту «Дарунки лісу»	
48	Звук [б], позначення його буквою <i>Бб</i> («бе»). Зіставлення звуків [б] — [п]. Словниково-логічні вправи. Опрацювання тексту «Великі друзі»	
49	Закріплення знань про звукове значення букви <i>Бб</i> («бе»). Читання слів. Опрацювання тексту «Білкі». Скоромовка. Робота з дитячою книжкою. В. Сухомлинський «Бабусин борщ»	
50	Звук [г], позначення його буквою <i>Гг</i> («ге»). Звуковий аналіз слів. Логічна вправа «Де росте? Де живе?». Читання речення, поданого рукописним шрифтом	
51	Звук [г], позначення його буквою <i>Г'г'</i> («ге»). Читання складів, слів. Опрацювання фразеологізмів, скоромовки	
52	Закріплення знань про звукове значення букв <i>Гг</i> («ге») і <i>Г'г'</i> («ге»). Опрацювання тексту «Гурток "Умілі руки"»	
53	Закріплення знань про звукове значення букв <i>Гг</i> («ге») і <i>Г'г'</i> («ге»). Опрацювання тексту «Восени на городі»	

ДОБУКВАРНИЙ ПЕРІОД

Дата _____

Клас _____

Урок 1. ВСТУП. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З БУКВАРЕМ. ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ. ОПРАЦЮВАННЯ ВІРША Г. ЧУБАЧ «БАТЬКІВЩИНА»

Мета: ознайомити учнів з Букварем; розширювати знання першокласників про свою Батьківщину, рідний край; розвивати зв'язне мовлення учнів, бажання вчитися; виховувати бережливе ставлення до підручників, любов до Батьківщини.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Раз, два, три, чотири, п'ять —
Прошу всіх рівненько встать.
Пролунав уже дзвінок —
Починається урок.

II. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Вступна бесіда

- Сьогодні у вас справжнє свято. Ви стали школярами.
- Чого ви хочете навчитися в школі?

Вправа «Мікрофон»

Відповідає той учень, до якого вчитель підходить з мікрофоном.

- Хто допомагатиме вам у навчанні?
- Так, дійсно, допомагатимуть вам ваші батьки, старші братики, сестрички...
- Поведу вас шкільними стежинами я — ваша перша вчителька.

2. Ознайомлення з Букварем

- Незамінними помічниками у навчанні стануть книги.
- Чи є у вас удома книги? Які? Розкажіть.
- У школі вам допомагатимуть особливі книги. Вони завжди будуть у вас під рукою, тому і називаються підручниками.

Фізкультхвилинка

Гра «Комарики»

Школярі виходять із-за парт, спочатку звуками імітують дзижчання комара, потім рухами — його політ навколо голови, рук, ніг. Ловлять його оплесками. Наприклад: «Комарик над головою». Діти плещуть у долоні над головою. «Комарик біля вуха» і т. ін.

- Відгадайте загадку.

Знає цю найпершу книжку
Будь-який школяр,
Бо до всіх книжок доріжку
Прокладе... (Буквар).

- Буквар — найперша і найголовніша книжка у житті кожної людини. Всі починали свій шлях до країни Знань з Букварем.
- Розгляньте Буквар.
- Що зображене на обкладинці?
- Куди йдуть діти?
- Що у них у руках?

- Який настрій у школярів?
- Хто проводить їх до школи?
- Перш ніж потрапити до нас, підручник пройшов складний шлях. Над його створенням працювало багато людей.

Чути стукіт у двері. Заходить старший учень у костюмі Букваря, звертається до дітей.

- Не беріть мене брудними руками.
- Не малюйте на мені і нічого не пишiть.
- Коли гортаєте мої сторінки, не слиньте пальців, не загинайте ріжків на моїх сторінках.
- Вигоовте для мене закладку і не вставляйте між сторінками ручку або олівець — від цього я псуося.
- Не кидайте мене будь-де, а кладіть завжди на певне місце.
- Бережіть мене, бо я для вас — найкращий шкільний друг!
 - Які прохання Букварика ви запам'ятали?

3. Робота за Букварем (с. 3–5)

1) Бесіда про державні символи України (с. 3).

- Що зображено на сторінці Букваря?
 - Прапор, Герб і Гімн України — це головні символи нашої держави.
 - Якого кольору наш прапор?
 - Що символізують ці кольори? (*Синє небо і лани золоті пшениці.*)
 - Гімн — головна пісня нашої Батьківщини.
 - Чи чули ви Гімн України? Де? Коли? Розкажіть.
- Учні слухають Гімн України.

2) Робота над віршем Г. Чубач «Батьківщина» (с. 5).

- Розгляньте малюнок на с. 5.
- Кого ви бачите на малюнку?
- Як одягнуті діти?
- Що вони тримають у руках?
- Що ще зображено на малюнку?
- Наша Батьківщина славна своїми солов'їними піснями, цвітом блакитного барвінку навесні, червоними кетягами калини і клекотанням лелек над українськими хатами.

Виразне читання вчителем вірша Г. Чубач «Батьківщина»

- Що є у сонця? у пташини? у кожної людини?
- Як зветься наша Батьківщина?

III. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чи сподобався вам урок?
- Що вам найбільше запам'яталося?
- Хто був гостем нашого уроку?
- Про що розкажете вдома батькам?

Урок 2. ПРАКТИЧНЕ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЗІ СЛОВОМ, РЕЧЕННЯМ.
СПОСІБ УМОВНОГО ПОЗНАЧЕННЯ РЕЧЕННЯ.
БЕСІДА НА ТЕМУ «РОЗВАГИ ДІТЕЙ УЛІТКУ»

Дата _____

Клас _____

Мета: дати учням практичне уявлення про номінативну роль слова та про речення як засіб вираження думки; вчити розрізняти поняття «слово» і «речення»; розвивати зв'язне мовлення учнів; збагачувати словниковий запас; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Встали, діти, всі рівненько,
Усміхнулися гарненько.
Настрій на урок взяли —
Працювати почали!

II. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Формування загального уявлення про слово

— Чи любите ви відгадувати загадки?

— Зараз я запропоную вам загадки, у яких бракує одного слова, але його можна легко відгадати. Хто здогадається, яке саме слово треба додати до вірша, той і знайде відгадку.

- Не гарбуз це і не динька,
Має він гладеньку спинку.
Під листочок на бочок
Ліг зелений... (*кабачок*).
- Свіжі дуже запашні,
І солоні ми смачні,
Квасять нас в великій бочці.
Ми звемося... (*огірочки*).
- Хоч недобрий він сирий,
Та у борщюку смачний,
Цей червоний круглячок
Називають... (*бурячок*).
- Я — чудовий дар осінній,
Люблять всі мое насіння.
Каша з мене теж смачна,
До вподоби всім вона.
Відгадайте, як я звусь.
Упізнали? Я — ... (*гарбуз*).

Учитель виставляє картинки із зображенням слів-відгадок.

— Відгадуючи загадки, ви називали слова, якими називаються ці предмети.

— Що можна зробити зі словом? (*Почути, вимовити, записати, прочитати*)

— За допомогою слів ми називаємо різні предмети.

Фізкультхвилинка

Раз, два, три, чотири.
Три, чотири, раз, два.
Розболілась голова.
Треба трішки відпочити,
Щоб нового ще навчитись.

Підтягнулися, присіли,
Пострибали, знову сіли.
Вийшла пауза мала —
До роботи нам пора.

2. Формування загального уявлення про речення

— Ми називали окремі слова. Та коли розмовляємо, про щось розповідаємо, то пов'язуємо їх таким чином, щоб сказане нами кожному було зрозумілим. Якщо ми говоримо слово *купається*, то всі ви розумієте що воно означає, але чи відомо вам, хто саме купається? Ні. Тож треба назвати того, хто купається. *Хлопчик купається. Качка купається у річці...* Це вже не окремі слова, а речення. (Учні повторюють нове слово.)

— Речення складається зі слів. У ньому може бути одне, два, три і більше слів. Щоб скласти речення, треба назвати слово, і сказати, що цей предмет робить.

3. Робота за Букварем (с. 6–7)

Учні називають предмети, зображені в рамках (*кораблик, круг, м'яч, кошук, велосипед, намисто*).

— Зараз ми будемо вчитися складати і записувати речення. Ви ще не вмієте писати літери, тому ми будемо користуватися умовними позначками. Кожне слово — це окрема горизонтальна лінія. Між лініями залишаємо одну клітинку. Перше слово речення позначаємо лінією з вертикальною рисою. У кінці речення ставимо крапку.

— Розгляньте малюнок на с. 6 і спробуйте скласти речення за схемами.

— Зі скількох слів складається перше речення? Спробуйте його скласти. (*Літо. Річка...*)

— Друге речення? третє?

— Розгляньте малюнок на с. 7.

— Де відбуваються зображені події?

— Куди приїхали відпочивати діти?

— Складіть речення з трьох слів. (*Хлопчик ловить рибу. Таня годує курей. Бабуся збирає суниці...*)

— Де сидить дідусь? (*Дідусь сидить на пеньку.*)

— У нашій мові є короткі слова: *на, у, в, біля, до, з...* На схемі ми їх позначатимемо коротшою рисочкою.

Гра «Я почну, а ти — закінчуй»

— Яскраво сяє... (*сонце*). Цвітуть квіти на... (*клумбі*).

Складання і запис схеми речення.

III. ПІДСУМОК УРОКУ

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

— З чого складається речення?

Урок 3. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ ПРО РЕЧЕННЯ.
СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА ПОДАНОЮ ГРАФІЧНОЮ МОДЕЛЛЮ.
БЕСІДА НА ТЕМУ «РЕЖИМ ДНЯ ШКОЛЯРА»

Дата _____

Клас _____

Мета: розширювати уявлення учнів про номінативну роль слів; формувати вміння виділяти речення із мовного потоку; вчити давати коротку і повну відповідь на запитання; розвивати зв'язне мовлення учнів, увагу; виховувати звичку додержувати режиму дня.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Пролунав і стих дзвінок.
Починається урок.
Всі за парти посідайте,
Працювати починайте.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Порахуйте речення»

Настала осінь. Пожовкло листя на деревах. У теплі краї відлетіли птахи.
На полях зібрали багатий урожай.

Учні за допомогою сигнальних карток показують кількість речень.

2. Гра «Знайди відповідну схему»

На дошці прикріплені схеми речень. Учитель читає речення, а учні відшукують схему до нього.

Р а н о к. Зійшло ясне сонечко. Школярі поспішають до школи.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Робота за Букварем (с. 8)

1) Робота в парах.

Один учень відповідає на запитання одним словом, а інший дає повну відповідь.

— Розгляньте малюнок. Що на ньому зображено?

1-й у ч е н ь. Клас.

2-й у ч е н ь. На малюнку зображено клас.

— Що роблять діти?

— Хто стоїть біля дошки?

Фізкультхвилинка

Раз — підняти руки вгору,
Два — нагнутися додолу.
Не згинайте, діти, ноги,
Як торкаєтесь підлоги.
Три, чотири — прямо стати,
Будем знову починати.
Хто зуміє присідати
І ногам роботу дати?

2) Бесіда про режим дня.

— Що таке режим дня?

— Якого режиму ви дотримувалися, коли ще не ходили до школи?

— Коли прокидалися? Чим займалися протягом дня?

— Чи змінився ваш режим з початком занять у школі?

- Розгляньте малюнки в підручнику і складіть речення за поданими схемами. Дайте ім'я дівчинці.
- Чому слід дотримуватися режиму дня?
- Обов'язково дотримуйтеся режиму дня. Робіть ранкову зарядку. Повноцінний сніданок дасть вам заряд енергії та сил на весь робочий день. Учасно лягайте спати. Це допоможе вам буди бадьорими, зростати сильними і красивими.

3) Розучування вірша.

Колективне заучування вірша зі слів учителя.

Жовтіє листя на тополі.
Летять у синяві хмарки.
Відкрито навстіж двері в школі.
Ідуть до школи первачки.

- Як ви розумієте слова «Летять у синяві хмарки»?
- Що автор пише про вас? Як він вас називає?

2. Гра «Переплутанка»

Геть усе-усе на світі
Переплутав хлопчик Вітя.
Каже: «Діти вчаться в полі,
А комбайн працює в школі.
Всіх людей стрижуть в лікарні,
А лікують в перукарні.
Ми книжки берем в аптеці,
Ліки — у бібліотеці».
Ой, який Вітьок дивак!
Ти ж бо знаєш — це не так!

- Чому вам було так весело?
- Як звали головного героя вірша?
- Що ж наплутав Вітя?
- Давайте допоможемо Віті розплутати цю плутанку. Я читатиму, а ви доповнюйте.

Діти, звісно, вчаться в... (школі),
А комбайн працює в... (полі).
Ми лікуємось в... (лікарні),
А стрежемо в... (перукарні).
Ліки беремо в... (аптеці),
А книжки в... (бібліотеці).

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Продовж речення»

- Сьогодні на уроці я навчився...
- Мені найбільше сподобалося...
- Я запам'ятав...
- Складно було...

Урок 4. **СЛУХАННЯ І РОЗПОВІДАННЯ КАЗКИ.
УЯВЛЕННЯ ПРО ДІАЛОГ (БЕЗ УЖИВАННЯ ТЕРМІНА).
СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА ПОДАНОЮ ГРАФІЧНОЮ МОДЕЛЛЮ**

Дата _____

Клас _____

Мета: формувати в учнів уміння виділяти речення із мовного потоку; закріплювати уміння добирати речення до схем; вчити слухати і розповідати казку; розвивати пам'ять, увагу, мовлення; прищеплювати любов до художнього слова.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Ось і все, дзвенить дзвінок,
В гості йде до нас урок.
Буде він у нас цікавий —
В ньому казочок чимало.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Гра «Впіймай речення»

Учитель пропонує учням послухати текст і визначити, скільки в ньому речень. Після повторного прослуховування діти відтворюють речення, які вони запам'ятали. Потім записують у зошиті і на дошці їх спільну графічну модель.

Сонце заходить. Гори чорніють. Пташечка тихне. Поле німіє.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Вступна бесіда

- На початку уроку я обіцяла вам, що наш урок буде казковим.
- Чи любите ви казки?
- Які казки вам найбільше подобаються?
- Хто читав вам казки?

2. Вікторина «Чи знаєш ти казки?»

- Не зміг сидіти на вікні,
У лісі всім співав пісні,
Але коли зустрів Лисицю,
Та пісня мусила скінчиться. («Колобок»)
- Підробив він голосок,
Став малим співати!
Здогадалися вони:
Вовк — не наша мати. («Вовк і семеро козенят»)
- Бабуся старенька за лісом жила,
Онука до неї гостинці несла,
Та стрінувся в лісі їй сірий хижак.
Ця дівчинка зветься, пригадуєш, як? («Червона Шапочка»)
- Сиднем у землі сиділа
Час настав — і всіх здружила:
Діда, бабу, внучку й Хвінку,
Мишку та кицюню Мінку. («Ріпка»)
- Як знайшов він колосок,
Борошна змолот мішок —
Пиріжків напик і з'їв,
Ледарів не пригостив. («Колосок»)
- Заховавшись у корзині,
Їде на ведмежій спині,

Дивиться, щоб волохатий
Пиріжка не міг узяти. («Маша і ведмідь»)

3. Робота за Букварем (с. 9)

1) Робота за малюнками.

- Назвіть казки, зображені на малюнках.
- Хто посадив ріпку?
- Хто допомагав дідові вирвати ріпку?
- Чому вдалося вирвати ріпку?
- Складіть речення за поданими схемами.
- Послухайте пісеньку.

Я по засіку метений,
Я із борошна спечений.
Я від баби втік,
Я від діда втік...

- Хто співав цю пісеньку?
- Як називається казка?
- Уважно послухайте казку «Колобок» і запам'ятайте, з ким зустрічався її герой.

2) Виразне читання казки вчителем.

3) Аналіз змісту казки за запитаннями; заучування зі слів учителя пісеньки Колобка.

- Хто спік Колобка?
- Де баба його поставила?
- Куди побіг Колобок?
- Хто першим зустрівся на дорозі Колобку?
- Яку пісеньку Колобок заспівав Зайчикові? Давайте повторимо її разом!
- З ким зустрівся Колобок після Зайчика?
- Чому Вовчик не з'їв Колобка?
- Яку пісню заспівав Колобок Ведмедеві?
- Хто перехитрив Колобка?
- Чи шкода вам його? Чому?

4) Робота в парах.

Інсценізація уривка казки «Колобок». Діти одягають маски і відтворюють розмову вибраних героїв казки.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що вчилися робити на сьогоднішньому уроці?
- Які казки пригадали? Чого вони нас учать?

**Урок 5. РОЗШИРЕННЯ УЯВЛЕНЬ УЧНІВ
ПРО СЛОВО ТА РЕЧЕННЯ. РОЗПОДІЛ ПРЕДМЕТІВ
ЗА СЕМАНТИЧНИМИ ГРУПАМИ «ОВОЧІ — ФРУКТИ».
СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА ПОДАНИМИ ГРАФІЧНИМИ СХЕМАМИ**

Дата _____

Клас _____

Мета: учити учнів практично розрізняти назви живих та неживих предметів; ставити до них питання; розвивати вміння групувати предмети за родовими та видовими ознаками; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Всі сідайте тихо, діти.
Домовляймося не шуміти,
Руку гарно піднімати,
На уроці не дрімати,
А знання мерщій хапати.
Щоб нам не було мороки —
Всі готові до уроку?
Тож гаразд, часу не гаймо
І урок розпочинаймо.

Н. Березицька

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Знайди зайве»

На дошці виставлені малюнки навчального приладдя: ручка, зошит, олівець, пенал, лялька, підручник, лінійка. Учні називають зайвий предмет — ляльку — це іграшка, решта предметів — навчальне приладдя.

2. Гра «Добери схему до речення»

На дошці прикріплені схеми речень. Учитель читає речення, учні відшуковують відповідну схему, визначають кількість слів у реченні.

Закінчується літо. Починає опадати листя. На південь відлітають птахи.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота за Букварем (с. 10–11)

1) Бесіда за малюнками.

— Розгляньте малюнки. Дайте відповіді на запитання.

— Хто рве груші?

— Хто збирає сливи?

— Хто кладе у кошик яблука?

— Хто допомагає мамі?

— Які питання я ставила до слів *мама, дівчинка, хлопчик, тато?* (*Хто?*)

До слів, що є назвами істот (*людей і тварин*), ми ставимо питання *хто?*, а про неживі предмети запитуємо *що?*.

— Що збирають у саду? (*Сливи, яблука, груші*)

— Як назвати це одним словом? (*Фрукти*)

— Хто спостерігає за роботою в саду? (*Котик і песик*)

— Які питання ставимо до цих слів?

— Що росте на городі? (*Помідори, огірки, баклажани, морква, капуста, цибуля*)

— Як назвати це одним словом? (*Овочі*)

Фізкультхвилинка

Раз — піднялись, два — присіли,
Хай мужніє наше тіло.
Хто ж втомився присідати,
Може вже відпочивати.
Руки в боки, руки так,
Руки вгору, як вітряк.
Раз — піднявся увесь клас —
Фізкультпауза у нас.

2) Робота в групах.

- Дівчатка, складіть у вазу фрукти. Хлопчики, складіть у кошик овочі.
- Побудуйте речення за поданими схемами (с. 10–11).

2. Гра «Хто? Що?»

Учитель називає різні предмети, а учні ставлять до них питання *хто?* або *що?*

Комп'ютер, водій, моряк, корабель, сніжинка, парасолька, небо, льотчик, хом'як, дідусь, лікар...

3. Робота над загадками

— Відгадайте загадки. Поставте питання до слів-відгадок.

- На моїй спідничці
Латка невеличка.
Як цукерку маю,
За латочку ховаю. (*Кишеня*)
- А у мене є торбинка,
Зошитаю й книжкам хатинка.
Я й пенал туди кладу,
Як до школи з ним піду. (*Ранець*)
- Сірі птахи
На болоті живуть,
Літають ключами,
Називаються... (*журавлями*).
- Має клешні й довгі вуса,
Я і сам його боюся:
Він щипає, мов гусак,
Ну, а звуть щипаку... (*рак*).
- Хто людей з біди рятує
І хвороби всі лікує —
Призначає процедури
І таблетки, і мікстури? (*Лікар*)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що найбільше сподобалося на уроці?
- Про що розкажете батькам удома?

Урок 6. ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЗІ СЛОВАМИ, ЩО Є ОЗНАКАМИ ПРЕДМЕТІВ. ПОРІВНЯННЯ ПРЕДМЕТІВ. СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА СХЕМАМИ

Дата _____

Клас _____

Мета: розширювати уявлення учнів про номінативну роль слів; ознайомити їх практично з прикметниками (без уживання термінів); вчити складати за малюнком речення, які б відповідали заданій схемі; розвивати зв'язне мовлення, образне мислення; виховувати любов до навчання.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Картинка заблукала»

На дошці — картинки:

- огірок, абрикос, слива, яблуко, груша, лимон, ананас, банан;
- береза, космонавт, ручка, стілець, вікно, будинок, праска.

— Яка картинка «зайва» в кожній групі? Чому? (I група — огірок — овоч; II група — космонавт — назва істоти, відповідає на питання хто?)

2. Гра «Голосуємо ногами»

Учитель читає слова. Як тільки діти чують слово, яке відповідає на питання *що?* — тупотять ногами.

Ластівка, вчителька, шафа, шапка, ліжко, сторож, кондиціонер, міліціонер, бегемот, кондитер, співачка, диван, будинок, яблуко, школяр, школа.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над загадкою

- Величезна жовта квітка,
В ній живуть маленькі дітки.
Чорні маленята —
Це смачні зернята. (*Соняшник*)

— Які слова допомогли вам відгадати загадку? На які питання вони відповідають? (*Яка? Величезна, жовта. Які? Маленькі, чорні, смачні.*)

2. Гра «Який предмет?»

Учитель запитує, учні відповідають.

— Який учень? Яке дерево? Яка школа? Яке сонце?

— Слова *старанний, високе, нова, ясне* — назви ознак. Вони відповідають на питання *який? яка? яке? які?* і служать для того, щоб описати предмет. Без цих слів наша мова була б бідною, безбарвною.

3. Гра «Вгадай предмет за ознакою»

- Круглий, великий, блакитний, гумовий, легкий. (*М'яч*)
- Білий, пухнастий, холодний, іскристий, рипучий. (*Сніг*)
- Руда, хитра, хвостата. (*Лисиця*)
- Прозора, чиста, смачна, джерельна. (*Вода*)

Фізкультхвилинка

Виростем великі,
Яблук нарвемо,
У плетені кошики
Ми їх складемо.

4. Робота за Букварем (с. 12)

1) Гра «Ти — мені, я — тобі».

Робота в парах. Один учень запитує, інший — відповідає.

- Який лимон? Лимон кислий.
- Яке яблуко? Яблуко червоне.
- Яка лисиця? Лисиця руда.
- Яка диня? Диня солодка.
- Яка кицька? Кицька пухнаста.
- Який зайчик? Зайчик вухатий.

2) Порівняння предметів.

- Продовжіть речення.
Вова охайний, а Мишко... (*брудний*).
- Клоун Боба худий, а клоун Тоба... (*товстий*).
- Блакитний м'яч великий, а зелений... (*малий*).

3) Складання речень за поданими схемами у Букварі (с. 12).

4) Розучування вірша зі слів учителя.

ВЕСЕЛА ДІВЧИНКА

Чому я весела?
Бо мама хвалила:
Я в хаті прибрала
І посуд помила.
Чому я весела?
Хвалив мене тато,
Що вмію лічити,
Писати й читати!

- За що дівчинку хвалила мама?
- А тато?
- За що вас хвалять батьки? Розкажіть.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що сподобалося на уроці?
- Які завдання було складно виконувати?
- Про що розкажете вдома батькам?

Урок 7. **ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЗІ СЛОВАМИ, ЩО ОЗНАЧАЮТЬ ДІЇ ПРЕДМЕТІВ. СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА МАЛЮНКАМИ ТА ПОДАНИМИ ГРАФІЧНИМИ СХЕМАМИ. РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА «РУКАВИЧКА»**

Дата _____

Клас _____

Мета: розширювати уявлення дітей про номінативну роль слів; ознайомити їх практично з дієсловами (без уживання терміна); закріплювати вміння добирати речення до схем; розвивати мислення учнів, творчу уяву; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Впізнай тварину»

- Швидкий, злий, гривастий. (*Лев*)
- Бурий, неповороткий, вайлуватий. (*Ведмідь*)
- Ласкавий, пухнастий, муркотливий. (*Котик*)
- Довговухий, косоокий, полохливий. (*Заєць*)

2. Гра «Згрупуй предмети»

Робота в групах

На дошці — предметні малюнки. Дівчатка вибирають малюнки, на яких зображено предмети, що відповідають на питання *хто?*, хлопчики — *що?*.

Учень, зебра, Буратіно, фіалка, пенал, тракторист, ножиці, виделка, телевізор, вчитель.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота за Букварем (с. 13)

За малюнком Букваря учні добирають слова, що розповідають про те, чим займаються діти.

Художник (*що робить?*) малює. Дівчинка (*що робить?*) вишиває. Діти (*що роблять?*) танцюють. Хлопчик (*що робить?*) співає. Песик (*що робить?*) слухає.

— Слова, які відповідають на питання *що робить? що роблять? що робили?* — це назви дій.

— Складіть речення за поданими в Букварі схемами.

2. Гра «Хто або що виконує такі дії?»

- Світить, сходить, гріє, пече. (*Сонце*)
- Купаються, пірнають, плавають, літають. (*Гуси*)
- Росте, розквітає, шумить, зеленіє. (*Дерево*)
- Охороняє, служить, гарчить, лащить. (*Пес*)

— Молодці! Ви добре впоралися з цим завданням. А зараз спробуйте дібрати слова — назви дій до цих малюнків.

На дошці вчитель виставляє малюнки пекаря, який пече хліб; комбайнера, який працює в полі; літака, який летить у небі...

Фізкультхвилинка

А ми зерно сіяли, сіяли
У земельку чорную, свіжую.
І з'явилися перші листочки,
Із них повні, тугі колосочки.

До сонечка потягнулись,
І сонечку усміхнулисьь.

IV. РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА «РУКАВИЧКА»

1. Вступна бесіда

— Сьогодні до нас на урок знову завітала казка. Згадайтеся яка?

- Хоч і невеличка,
Та усіх вмістила,
Наче тепла пічка,
Звірів обігріла
Маленька... (рукавичка).

2. Читання казки

Учитель виразно читає (або розповідає) українську народну казку «Рукавичка», супроводжуючи розповідь демонструванням ілюстрацій.

3. Колективне відтворення змісту казки за запитаннями

- Хто загубив у лісі рукавичку?
- Хто першим знайшов рукавичку?
- Хто прийшов за мишкою? за зайчиком?

4. Інсценізація казки

Учитель роздає маски героїв казки. Діти мають підходити до уявної рукавички в тому порядку, як вони виходили в казці.

5. Розглядання книжки

- Діти, розглянемо книжку.
 - Подивіться на обкладинку. Що тут намальовано?
 - На обкладинці написана назва книжки. Хто зможе її прочитати?
- Книжку розглядають посторінково.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що найбільше сподобалося на уроці?
- З якими словами ознайомилися?
- Яку казку прочитали?

Урок 8. **ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ ЗІ СКЛАДОВОЮ БУДОВОЮ СЛОВА.
ПОДІЛ СЛІВ НА СКЛАДИ. ПОНЯТТЯ «НАГОЛОС».
НАГОЛОШЕНИЙ СКЛАД.
РОЗПОДІЛ ПРЕДМЕТІВ ЗА СЕМАНТИЧНИМИ ГРУПАМИ «СВІЙСЬКІ
ТВАРИНИ — ДИКІ ТВАРИНИ». СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ**

Дата _____

Клас _____

Мета: дати учням практичне уявлення про склад як вимовно-артикуляційну одиницю; ознайомити з природним поділом слів на склади; вчити визначати на слух склад, який вимовляється сильніше; ознайомити з терміном «наголос»; розвивати вміння розподіляти предмети за семантичними групами; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Хто виконує такі дії?»

- Літає, дзижчить, кусає. (*Комар*)
- Скаче, бігає, ірже. (*Кінь*)
- Ходить, мукає, пасеться. (*Корова*)

2. Робота із сигнальними картками

Учитель демонструє предметні малюнки. Учні піднімають сигнальні картки: *хто?* або *що?*.

Молоток, лимон, пінгвін, літак, маляр, кактус, стілець, актор, бабуся, корабель.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Підготовка до ознайомлення учнів із поняттям «склад»

- Уявіть себе у лісі.
- З ким ви ходите до лісу?
- Що слід робити у випадку, якщо ви в лісі заблукали?

Учитель викликає одного з учнів до дошки і пропонує голосно погукати маму, тата, бабуся, дідуся, брата чи сестричку. Діти легко встановлюють, що, гукаючи рідних, учень вимовляє кожне слово не зливо, а по частинах.

— Ці частини називаються *складами*. У слові може бути один, два, три, чотири і навіть більше складів.

2. Первинне закріплення нового матеріалу

— Послухайте і скажіть, за скільки разів я вимовляю такі слова (*на скільки частин, складів їх поділено*): *я, ти, він, рак, жук, ліс, мак, дуб*. Скільки складів у всіх цих словах?

Робота в парах

— Вимовте по складах один одному слова: *жаба, буряк, гусак, літак, липа, верба*. (Учитель ці слова не вимовляє, а тільки демонструє на предметних малюнках відповідні зображення.)

Фізкультхвилинка

3. Робота за Букварем (с. 14–15)

1) Ознайомлення з моделюванням складової будови слів.

— Коли ми графічно записували речення, то кожне слово позначали лінією. Щоб показати, скільки у слові складів, його можна зобразити у вигляді прямокутника, поділеного на стільки частин, скільки в ньому складів.

- Розгляньте малюнок на с. 14.
- Хто зображений на малюнку?
- Де живуть ці тварини? (*Вдома*) Тому й називаються вони домашні, або свійські. Назвіть кожну тварину. Визначте, скільки складів у кожному зі слів.
- Складіть речення за поданими у підручнику схемами.

2) Ознайомлення учнів з поняттям «наголошений склад».

- Відгадайте загадку.

- Має комірчин багато,
Щоб горішки в них ховати —
І тому зимові дні
Рудохвостій не страшні. (*Білка*)

- Вимовте слово-відгадку. Поділіть його на склади. Скільки в ньому складів?

- Послухайте, чи з однаковою силою голосу я вимовляю кожен склад?

Учитель кілька разів вимовляє слово *білка*, виразно наголошуючи перший склад. Учні також уголос повторюють це слово. Доходять висновку, що в слові *білка* сильніше вимовляється перший склад. Учитель демонструє фішку дво-складового слова з наголосом на першому складі. Такі самі фішки-схеми учні знаходять у себе на парті.

— Сильніше вимовлений склад називається наголошеним. Над таким складом ставиться знак наголосу. В односкладових словах наголос не ставиться. Щоб визначити наголос, треба вимовити слово зливо із питальною інтонацією.

(Щоб учні безпомилково навчилися визначати наголошений склад, слово треба вимовити зливо, єдиним голосовим потоком. У жодному разі при цьому не можна ділити його на склади. Слово, вимовлене по складах, втрачає наголос, оскільки видихова енергія і сила голосу розподіляються більш-менш рівномірно між усіма складами. Тому операції поділу слова на склади і визначення наголошеного складу не можна поєднувати в одну.)

- Ми знову помандруємо до лісу.

— Розгляньте малюнок на с. 15. Розгляньте зображених тварин. Ці тварини живуть у дикій природі, тому називаються — дикі.

— Назвіть кожну тварину, поділяючи слова на склади. Визначте наголошений склад.

- Складіть речення за схемами, поданими у підручнику.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?
- Що вчилися робити?

Урок 9. ПРАКТИЧНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО НЕМОВНІ ЗВУКИ ТА ЗВУКИ
МОВЛЕННЯ. ПОДІЛ СЛІВ НА СКЛАДИ.
СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА ПОДАНИМИ ГРАФІЧНИМИ СХЕМАМИ

Дата _____

Клас _____

Мета: дати учням практичне уявлення про звуки як фізичні явища та про звуки людського мовлення; закріплювати вміння ділити слова на склади, визначати в них наголос, графічно позначати речення; розвивати мовно-рухові відчуття; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Робота над загадками

- Рогата, хвостата,
Гуляє біля хати,
«Ме-ме-ме» співає,
Весело стрибає. (*Коза*)
- «Як ти звешся?» — я спитав.
Відповів мені: «Гав-гав». (*Собака*)
- Всіх запитує: «Му-му,
Дати молочка кому?» (*Корова*)
- Сірі і біленькі
Всі такі гарненькі,
«Гур-гур-гур» вуркочуть,
Мабуть, хлібця хочуть. (*Голуби*)

Слова-відгадки учні поділяють на склади, визначають наголошений склад.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Формування уявлення про немовні звуки

— Що допомогло вам відгадати загадки? (*Звуки, характерні для кожної тварини.*)

Прослуховування аудіозапису «Голоси птахів».

— Голоси яких птахів ви почули? Як ви розрізнили птахів? (*За звуком.*)

— Заплющте очі і відгадайте звуки на слух: плескання у долоні, шурхіт паперу, дзеленчання ложечки у склянці тощо.

— Усе це — звуки природи. Вони звучать по-різному, але їх можна розрізнити на слух.

Фізкультхвилинка

Гра «Потягни канат»

Стати прямо, підняти руки вгору, вдихнувши повітря. Виконувати такі рухи, ніби тримаєшся за канат і тягнеш його вниз, трохи згинаючи коліна і видаючи повітря, до рахунку «вісім». (*Виконувати тричі.*)

Гра «Хто що промовляє?»

Учитель починає, а діти продовжують.

Учитель

Учні

Зозуля кує:

«Ку-ку, ку-ку, ку-ку!»

Голуб воркує:

«Гу-гу, гу-гу, гу-гу!»

Півень кукурікає:	«Ку-ку-рі-ку! Ку-ку-рі-ку!»
Сова кричить:	«Угу-угу, угу-угу, угу-угу!»
Риба:	мовчить, ні пари з вуст.

Після виконання цієї вправи-гри учні займають свої місця за партами.

2. Формування уявлення про звуки людського мовлення

— Усе, що ми тільки-но чули — звуки. Вони звучать по-різному, але ми їх упізнаємо на слух. Зараз я говорю, і ви також чуєте звуки. Це звуки людського мовлення. Їх ми вимовляємо за допомогою органів мовлення: губ, язика, зубів, твердого піднебіння. Зараз ми вимовимо декілька звуків. Спостерігайте у дзеркальце, які органи мовлення працюють, коли ці звуки творяться.

Учні вслід за вчителем вимовляють звуки: [б], [о], [а], [р], [т].

— Які органи мовлення працювали, коли ви вимовляли ці звуки? (Учні називають губи, язик, зуби.)

3. Артикуляційно-слухові вправи

— Назвіть звуки, які ми вимовляємо, міцно стиснувши губи, а потім розриваючи цю перешкоду: [б], [п], [м].

— Які звуки вимовляємо, притискаючи кінчик язика до верхніх зубів? ([д], [т], [н])

— Під час вимовляння якого звука язик дрижить? ([р])

— Послухайте скоромовку. Які звуки найчастіше в ній зустрічаються?

Миші милом миску мили,
 Миші мило загубили.
 Може, мило в річку впало?
 Може, мило жаба вкрала?
 І маленьких жабенят
 Милить милом аж до п'ят?

4. Робота за Букварем (с. 16)

— Назвіть предмети, зображені на малюнках, поділіть слова на склади, визначте наголошений склад.

— Складіть речення за поданими в підручнику схемами.

I варіант. Дівчина з козаком співають.

II варіант. Хлопчик розмовляє з дівчинкою.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ.

— Про які звуки дізналися на уроці?

— Наведіть приклади немовних звуків; мовних звуків.

— Назвіть органи мовлення.

Урок 10. ГОЛОСНІ ТА ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ. ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ
УМОВНИМИ ЗНАКАМИ. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК
ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ ПРОСТИХ ЗА БУДОВОЮ СЛІВ.
МОДЕЛЮВАННЯ ЗВУКОВОЇ СТРУКТУРИ СЛІВ. СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ

Дата _____

Клас _____

Мета: сформувати в учнів початкове уявлення про голосні та приголосні звуки; вчити розрізняти їх на слух, позначати умовно фішками; розвивати вміння правильно артикулювати звуки; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Гра «Відшукай схему»

Учні мають відгадати загадку, знайти на дошці складову схему до слова-відгадки.

- У каструлі бурчить,
У тарілці мовчить,
Молоком заллеш —
Язык проковтнеш. (*Каша*)
- Йде від села до села, від міста до міста,
Та ніколи не зрушить з місця. (*Дорога*)
- Живе у ванні,
Робить обливання,
Залізний вуж,
Називається... (*душ*).
- Світло в дім несе воно,
Називається... (*вікно*).

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Спостереження за діяльністю органів мовлення

— Діти, вимовимо по черзі звуки [л], [е], [в]. Спробуємо їх вимовити злито, так, щоб вийшло слово. (*Лев*) Подивимось у дзеркальце, як працюють наші органи мовлення, коли ми вимовляємо різні звуки в цьому слові. (*Учні спостерігають за положенням губ, щелеп, язика, бачать, що вони працюють по-різному.*) Коли ми вимовляємо звуки і слова, то через рот проходить повітря й утворює голос або шум. Щоб відчуті струмінь повітря, приставимо долоню близько до губ і вимовимо повільно слово *лев*.

2. Формування практичного уявлення про голосні звуки

— Коли вимовляємо одні звуки, повітря проходить через рот вільно, а під час вимовляння інших воно натрапляє на різні перешкоди. Давайте вимовимо ті звуки, при вимовлянні яких повітря не натрапляє на перешкоду, коли губи відкриваються і вільно пропускають повітря.

Шляхом спостережень учні виявляють усі шість голосних звуків, під час вимовляння яких струмінь повітря не натрапляє на перешкоди. Вони фізично (*на долоні*) та аркуляційно відчують струмінь видихуваного повітря, а в дзеркальце бачать, що губи при цьому створюють для нього вільний прохід.

— Отже, звуки [а], [о], [у], [и], [е], [і], — голосні. Ми позначатимемо їх на схемі кружечками.

3. Формування практичного уявлення про приголосні звуки

— Вимовте звук [д]. Чи можна цей звук вимовити протяжно, проспівати. Повторіть за мною звуки: [б], [д], [з], [м], [п], [н] дивлячись у дзеркальце. Чому ці звуки не можна проспівати чи вимовити протяжно? (*Повітря натрапляє на перешкоди.*) Такі звуки називаються приголосними. Їх на схемах позначатимемо рисочкою.

Фізкультхвилинка

Рано-вранці крокодили на зарядку всі ходили.
А за ними вирушали тигри, леви і шакали.
Поспішали кенгуру, несли в торбах дівтуру.
Антилопи і горили теж зарядку там робили.
Слон поволі, наче робот, піднімав свій довгий хобот.
Раз і два, і три, й чотири — присідали крокодили.
Лиш ледачі бегемоти не вилазили з болота.

В. Кравчук

4. Робота за Букварем (с. 17)

- Розгляньте малюнок.
- Куди ми помандруємо?
- Хто з вас бував у зоопарку?
- Що найбільше запам'ятали з цих відвідин?
- Назвіть тварин, яких ви бачите на малюнку.
- Назвіть голосні звуки в кожному слові.
- Назвіть слова, у яких один склад. (*Лев, слон, тигр*)
- Назвіть перший звук у слові *лев*, останній — у слові *тигр*. Які це звуки?

Чому ми їх відносимо до приголосних?

- Скільки звуків у слові *тигр*? Назвіть голосний звук, який є у цьому слові.
- Скільки складів у слові *жирафа*? *крокодил*?
- Складіть речення за поданою схемою. Скільки в ньому слів?

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Скільки голосних звуків в українській мові?
- Хто може їх назвати?

Урок 11. **ТВЕРДІ ТА М'ЯКІ ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ.**
ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ УМОВНИМИ ЗНАКАМИ.
ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ СЛІВ

Дата _____

Клас _____

Мета: на основі зіставлення парних за артикуляційними та акустичними ознаками звуків навчати дітей розрізняти тверді й м'які приголосні звуки, чути та виділяти їх із різних позицій у словах; вчити моделювати слова; розвивати допитливість, спостережливість; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Звук упіймай — слово називай!»

Учитель вимовляє звуки, а учні мають назвати слово.

[д], [у], [б] (*дуб*)

[с], [а], [д] (*сад*)

[с], [и], [р] (*сир*)

[л], [о], [т], [о] (*лото*)

[к], [и], [т] (*кит*)

2. Гра «З'єднай слово з його звуковою моделлю»

Сом	<table border="1"><tr><td>—</td><td>○</td><td>—</td><td>○</td></tr></table>	—	○	—	○
—	○	—	○		
шафа	<table border="1"><tr><td>○</td><td>—</td><td>○</td><td>—</td></tr></table>	○	—	○	—
○	—	○	—		
орел	<table border="1"><tr><td>—</td><td>○</td><td>—</td></tr></table>	—	○	—	
—	○	—			

- Назвіть односкладове слово.
- У якому слові наголошений перший склад?
- Назвіть перший звук у слові *сом*.
- Який останній звук у слові *орел*?

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Звукові спостереження

- Діти, назвіть звуки, які на схемах позначаються рисочкою.
- Які це звуки? Пригадаємо, чим приголосні звуки відрізняються від голосних. Тепер вимовте за мною такі звуки: [н'], [т'], [л'], [з'].
- Які це звуки — голосні чи приголосні?
- Вимовте ще раз звук [н'] і поміркуйте, на який інший звук він схожий.
- Вимовте звуки [н], [н'] і порівняйте, чи однаково вони утворюються.
- Вимовляючи звук [н], кінчик язика притискуємо до верхніх зубів (*різців*), а вимовляючи звук [н'], притискуємо до твердого піднебіння середню частину язика. Звук [н] — твердий, а [н'] — м'який.
- Тверді приголосні звуки ми позначали однією рисою, а м'які будемо позначати двома рисками.

Фізкультхвилинка

Хмарка сонечко закрила,
Слізки срібнії зронила.
Ми ті слізки пошукаєм,
У травичці позбираєм.

Пострибаєм, як зайчата.
Політаєм, як пташата.
Потанцюємо ще трішки,
Щоб спочили ручки, ніжки.
Всі веселі? От чудово!
А тепер до праці знову.

2. Заучування скоромовки

Лис малий і більший лис
По гриби ходили в ліс.
Заздрить білка в лісі лису —
Лис лисички ніс із лісу.

Л. Куліш-Зіньків

— Назвіть звуки в словах *лис* і *ліс*. Побудуйте звукову схему цих слів. Якими звуками вони розрізняються?

3. Робота за Букварем (с. 18)

— Розгляньте малюнки, знайдіть пари слів, які відрізняються тільки одним звуком. (*Кит — кіт, лис — ліс, булка — білка*)

— Чим бавляться дівчатка?

— Доберіть слова до звукових схем. (*Кулька, лялька*)

— Як граються хлопчики?

— Чи можна сказати, що вони граються дружно? Дайте імена хлопчикам.

— Чи цікаво гратися самому?

— Дайте пораду хлопчикові.

— Доберіть слово до звукової схеми. (*Літак*)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

— Які звуки вивчали?

— Що розкажете батькам удома?

Урок 12. ЗАКРІПЛЕННЯ ВМІНЬ ВИКОНУВАТИ МОВНИЙ АНАЛІЗ СЛІВ ТА РЕЧЕНЬ. БЕСІДА НА ТЕМУ «ЗАНЯТТЯ ЛЮДЕЙ»

Дата _____

Клас _____

Мета: навчати учнів виконувати звуковий аналіз фонетично нескладних слів — виділяти голосні в складі, початковий і кінцевий звуки в слові, вчити будувати звукові моделі та добирати слова до поданих моделей; розвивати фонематичний слух; виховувати повагу до людей праці.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ І УМІНЬ

1. Вправи на зіставлення парних твердих і м'яких приголосних (окремо, в складах і словах)

1) Фонетико-артикуляційні вправи.

— Послухайте уважно вірш, який ми сьогодні вивчимо напам'ять, і скажіть, про кого він.

Лелека ластівку питає:

— Хто вище всіх птахів літає?

— Літають люди вище всіх

На літаках своїх легких.

— Хто з ким розмовляє у цьому вірші? (*Лелека з ластівкою. Учитель демонструє зображення цих птахів.*) Повторіть за мною вірш і скажіть, які звуки зустрічаються в ньому найчастіше. (*Учні мають назвати звуки [л], [л']*.)

— Тепер промовимо вірш так, щоб добре було чути, як вимовляються ці звуки.

2) Артикуляційна зарядка.

— Вимовте всі злиття зі звуком [л] (*ла, ло, лу, ле, ли*); зі звуком [л'] (*ля, льо, лю, лє, лі*). За допомогою якої частини язика ми вимовляємо звук [л]? (*За допомогою кінчика язика.*) А звук [л']? (*За допомогою середини язика.*)

3) Зіставлення окремих звуків у словах.

— Розгляньте звукові моделі слів (*моделі слів подані під предметними малюнками лося й оленя на дощці*).

— ○ =

○ / — ○ =

— Назвіть послідовно звуки у слові *лось*. (*Учитель стежить за тим, щоб приголосні звуки [л], [с'] учні називали правильно, без призвуку голосного.*)

— Тепер спробуємо назвати послідовно всі звуки у слові *олень*. Який перший склад у цьому слові? А другий?

— Назвіть тепер звуки по порядку.

— Послухайте ще раз ці два слова і скажіть, чи є в них однаковий звук? (*Учні мають знайти у словах спільний звук [л]*.)

Фізкультхвилинка

Раз! Два! Всі присіли.

Потім вгору підлетіли.

Три! Чотири! Нахилились,

Із струмочка гарно вмилась.

П'ять! Шість! Всі веселі
Крутимось на каруселі.
Сім! Вісім! В поїзд сіли,
Ніжками затупотіли.
Дев'ять! Десять! Відпочили
І за парти дружно сіли.

2. Робота за Букварем

1) Розвиток мовлення. Бесіда «Заняття людей».

- Розгляньте малюнки (с. 19). Складіть речення за кожним малюнком.
- Чим ви любите займатися у вільний час?
- Чи допомагаєте ви своїм батькам? Розкажіть.
- Розкажіть про професії своїх батьків.

2) Робота над звуковим аналізом слів.

- Доберіть слова до звукових моделей. (*Молоток, ножиці, нитка, олівці, фарби*)
- Складіть речення за схемами. Назвіть, що покладете у ранець. Як ці предмети назвати одним словом? (*Навчальне приладдя*)

3. Побудова звукових моделей слів

- Відгадайте загадки, побудуйте звукові моделі до слів-відгадок.

- Він великий і красивий,
Як біжить, то в'ється грива.
«І-го-го! І-го-го!» —
Не впіймаєте його! (*Кінь*)
- Мокра вата пропливає,
З неба воду проливає. (*Хмара*)
- Золотиста і пригожа,
На гарбуз я трішки схожа,
Та на смак я не така,
А солодка і м'яка. (*Диня*)
- Гілочки рогаті,
А плоди — крилаті. (*Клен*)
- Біленький він, неначе сніг,
Його краса чарує всіх,
І на свою чарівну вроду
Сам загляда у синю воду. (*Лебідь*)

III. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Продовж речення»

- Сьогодні на уроці я вчився...
- Найбільше мені сподобалося...
- Хочу ще краще навчитися...
- Розкажу батькам...

Урок 13. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ.
ВПРАВЛЕННЯ У ЗВУКОВОМУ АНАЛІЗІ МОВЛЕНИХ СЛІВ.
СКЛАДАННЯ ГРАФІЧНИХ МОДЕЛЕЙ РЕЧЕНЬ

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів виконувати звуковий аналіз фонетично нескладних слів, послідовно називати звуки на слух та з опорою на графічну схему, будувати звукові моделі слів; закріплювати вміння складати речення з різною кількістю слів; розвивати фонематичний слух; виховувати культуру спілкування.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ЛОГОПЕДИЧНА РОЗМИНКА

Вправа 1. «Смачне варення».

Рот напіввідкритий, кінчиком язика повільно облизнути верхню й нижню частину губи в обох напрямках по 5 разів.

Вправа 2. Усмішка «Трубочка».

Посміхнутися, старанно розтягуючи губи, а згодом витягнути їх уперед трубочкою.

Вправа 3. «Старенька бабуся».

Закусити обидві губи зубами й утримувати в такому положенні 5–10 с.

Вправа 4. «Лопатка».

Загинати язик на верхню губу. Повторити 8 разів.

III. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Аналітичні вправи на виділення зі слів окремих звуків (на початку і в кінці):

мишка, шуба, вікно, пеньок, рись, олівець, хліб, струмок, день.

2. Синтетичні вправи на утворення складу (злиття) різних звуків [л], [о] — ло; [т'], [і] — ті; [ц'], [а] — ця; [з], [у] — зу; [р'], [у] — рю

3. Гра «Впіймай звук [р]»

Учитель читає слова. Якщо в слові є звук [р], діти плещуть у долоні один раз, якщо звук [р'] — два рази.

Жаба, ромашка, річка, дідусь, небо, олівець, ряска, тигр, лебідь, гребінь, хвиля, море, зірка, скарб, осел.

4. Гра «Хто найуважніший»

Учитель читає невеличкий текст. Діти уважно слухають, а потім на запитання «скільки речень у тексті?» — піднімають стільки паличок для лічби, скільки було речень у тексті.

У лісових тварин багато клопоту. Білка ховає в дупло горіхи. Їжак тягне у нору сухе листя. Ведмідь набирає жиру.

5. Закріплення вмінь співвідносити умовне позначення звуків, складів з реально вимовлюваними в словах

На дошці — малюнок лисиці і синиці.

— Розгляньте схему під малюнком лисиці. Який останній склад у цьому слові? (ця) А який голосний звук чуємо в кінці складу? (Звук [а])

— Послухайте інше слово — синиця. Чи є в цьому слові такий самий склад? Де він чується? (У кінці)

— І ще одне цікаве завдання. Його зможуть виконати тільки уважні учні! Чи є в словах лисиця і синиця ще один однаковий склад, крім останнього ця?

(Учні встановлюють, що другий склад у слові «лисиця» і перший у слові «синиця» однаковий — «си»).

- Розкажіть, що ви знаєте про синичок?
- Синичка з'їдає або згодовує малятам стільки комах, скільки важить сама. Отака синичка! Тому взимку — а зима незабаром настане — синичок та інших птахів треба обов'язково підгодовувати.

Фізкультхвилинка

Станьте, діти, чітко в ряд,
Вирушаємо у сад.
Руки вгору піднімаєм,
Наче яблука зриваєм.
Назбираємо багату,
Щоб взимку ласувати.

IV. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (с. 20)

1. Бесіда про культуру спілкування

- Які «чарівні» слова ви знаєте? Коли їх уживаєте? (*Дякую, спасибі, до побачення, будь ласка, добрий день, доброго ранку*)
- Розгляньте верхній малюнок.
- З ким розмовляють учні?
- Як слід звертатися до вчительки, до бібліотекаря?
- Що запитує дівчинка у вчителя?
- Що слід робити хлопчиків?
- Чи можна втручатися у розмову дівчинки з вчителькою?
- Що зображено на другому малюнку?
- Як хлопчики повинні ставитися до дівчаток?
- Як ви попросите книгу в свого однокласника?
- Ти забув удома ручку. Що робитимеш?
- Подивіться на третій малюнок. Що ви на ньому бачите? Розкажіть.

2. Робота в парах

- Розіграйте діалог.

Ти хворів. Хочеш дізнатися, що було в школі. Зателефонував своєму однокласникові. До телефону підійшла його мама. Що ти скажеш? Не забувай про чарівні слова!

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?
- Що найбільше запам'яталось?
- Які завдання викликали труднощі?

Урок 14. УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ ПРО ГОЛОСНІ ТА ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ. ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ. СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА СЕРІЄЮ МАЛЮНКІВ. РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ

Дата _____

Клас _____

Мета: перевірити здобуті учнями знання й уміння називати послідовно звуки у вимовленому слові, ділити слово на склади, визначати наголос, будувати звукові моделі слів, складати речення з опорою на схеми, графічно зображати речення; розвивати зв'язне мовлення учнів, уміння слухати казку, відтворювати її зміст з опорою на ілюстрацію; виховувати інтерес до читання.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПЕРЕВІРКА ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

1. Графічний диктант

— Запишіть схеми речень.

Дівчинка читає книжку.

Хлопчик сидить.

Літак летить у небі.

2. Поділіть слова на склади. Поставте наголос

Слова: *риба, груша, їжак, машина, гарбуз, лисиця.*

3. Складіть звукові моделі слів: *ріпка, літак, ворона, хата, дерево, олень*

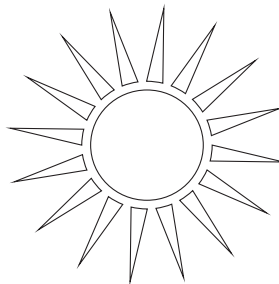
4. З'єднайте малюнок з відповідною моделлю

/	
---	--

--

/	
---	--

/	
---	--

--

/	
---	--

III. РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (С. 21–22)

— Розгляньте уважно малюнки і складіть розповідь за малюнками і запитаннями.

— Дайте імена дітям.

— Куди пішли діти?

— Що вони несли в руках?

— Що назбирали діти в лісі?

— Чим ласували діти? Де в цей час вони поділи кошики з грибами?

— Яка несподіванка чекала на них?

— Де ж поділися гриби?

Фізкультхвилинка

Раз, два, три, чотири, п'ять —
Треба вправи починать.
Раз, два, три, чотири —
Руки в боки, два підскоки.
Раз, два, три —
Нові вправи почали:
Нахил вправо, нахил вліво,
Вгору, вниз подивись,
До роботи знов берись.

IV. РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ. УКРАЇНЬСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ-ГРА «ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ»

1. Виразне читання пісні вчителем

- Яких гарбузових родичів ви запам'ятали?
- Хто був гарбузовою господинею?
- А хто сестрицею?
- Ким доводяться гарбузові огірочки, буряки?
- Доберіть загальну назву: морква, огірки, буряки, бараболя — це...
(овочі).
- Як по-іншому називають бараболю? (*Картопля*)

2. Колективне розглядання книжки

- Подивіться на обкладинку. На обкладинці написана назва книжки.
- Що зобразив художник на обкладинці? Яким художник зобразив гарбуза, моркву, диню, бараболю?

3. Інсценізація української народної пісні-гри «Ходить гарбуз по городу»

Учні одягають маски героїв та інсценізують казку.

4. Гра «Впізнай героя»

- Стоять півні на грядках
У червоних чобітках. (*Буряки*)
 - Хто, неначе апельсин,
Вітаміни має всі,
Та не з дерева звисає,
А у землю ніс ховає? (*Морква*)
 - Заховалась під листком
Зелена мишка з хвостом.
Лиш один зубочок взяв,
Разом з хлібом пожував —
Мов вогнем, язик припік,
Називається... (*часник*).
 - На городі восени
Всюди жовті кабани
Прив'язані за хвости,
Щоби не змогли втекти. (*Гарбузи*)
- Яка з відгадок зайва? Чому? (*Часник не є героєм української народної пісні.*)

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що найбільше запам'яталося з сьогоднішнього уроку?
- Що розповісте вдома батькам?

БУКВАРНИЙ ПЕРІОД

Дата _____

Клас _____

Урок 15. ЗВУК [а], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Аа. ВИДІЛЕННЯ ЗВУКА [а] В СКЛАДАХ І СЛОВАХ. СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА ПОДАНИМИ ГРАФІЧНИМИ МОДЕЛЯМИ

Мета: здійснити перехід від умовного позначення звуків фішками до ознайомлення з буквами; ознайомити дітей з друкованою буквою Аа, продовжити вправлення у звуковому аналізі слів, у розрізненні голосних і приголосних звуків; закріплювати практичне уявлення про складотворчу роль приголосних звуків; розвивати мовлення учнів, фонематичний слух; виховувати любов до рідного слова.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ЗВУКОВІ АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНІ ВПРАВИ

1. Вправлення у впізнаванні голосних звуків у слові

Учитель називає слово, а учні виділяють з нього голосний звук: *лось, ліс, кран, слон, лист, день, син, риба, урок, дід, кіно.*

2. Виділення у названих словах початкового звука

Страус, акула, лікар, жирафа, черепаха, акваріум.

3. Виділення зі слів кінцевого звука

Вода, земля, сини, день, палець, гриби, вуж, мороз.

4. Утворення складів типу злиття із заданих звуків

[т], [у] — ту, [р], [е] — ре, [з '], [а] — зя, [л'], [у] — лю

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Підготовчі вправи

— Відгадайте загадки. Побудуйте звукові моделі слів-відгадок.

- З рогами, а не бик,
Доять, а не корова,
Кору здирає,
А кошиків не плете. (*Коза*)
- Гуляє пані в срібнім жупані,
Де вона стане — там трава в'яне. (*Коса*)

— Які звуки в цих словах різняться? А схеми в обох словах, як бачите, однакові. Щоб знати, яке саме слово записане, щоб уміти його прочитати, люди придумали інші знаки — букви. Сьогодні ми вивчимо першу букву. Звук [а] на письмі позначаємо буквою Аа. Ця буква називається так само, як і звук.

2. Ознайомлення з буквою Аа

Голосиста буква А
Твій Букварик відкрива.
Не одна вона іде,
А всю азбуку веде.

В. Гринько

Учні розглядають букву Аа.

— Велика буква А складається з двох прямих паличок, складених кутом, і перетинки, горизонтальної палички.

— На що схожа буква А?

— А яка ж та буква А?

— Що нагадує вона?

Досить схожих є прикмет:

Мов шпаківня, мов намет...

В. Гринько

— Мала буква *a* не схожа на велику, розгляньте її і добре запам'ятайте.

Фізкультхвилинка

Ширше, діти, треба стати,

Будем дрова ми рубати.

Раз — підняли руки вгору,

Два — змахнули всі додолу.

І рубаємо завзято,

Хай тепло приходять в хату.

3. Робота за Букварем

1) Слухання фрагментів з казки К. Чуковського «Лікар Айболить».

— Кому допомагає лікар Айболить?

— Лікар Айболить жив і лікував тварин не в нашій місцевості, а в далекій жаркій Африці. А там і тварини, і рослини незвичайні. Ось бачите, на малюнку — акула. Вона мешкає тільки в теплих південних морях і океанах. А це пальма — дуже гарне дерево. Її крона схожа на парасольку, вона захищає людей і тварин від пекучого сонця.

— Які ще тварини прийшли до лікаря Айболита?

— Назвіть звуки у слові *жирафа*.

— Знайдіть на сторінці слова, у яких перший звук [а]. (*Апельсин, ананас, абрикос, акула*)

— У якому з цих слів три звуки [а]? (*Ананас*)

— У яких словах є м'який приголосний звук? (*Пальма, апельсин*)

— Складіть речення за поданими схемами (с. 22).

2) Робота за малюнками.

— Розгляньте малюнок на с. 23.

— Де відпочивають діти і дорослі?

— Доберіть назви предметів до поданих звукових схем.

— У якому слові є м'який приголосний звук? (*Гірка*)

— З яким проханням звернувся тато до хлопчика з барабаном?

— Чому він його попросив не шуміти?

— Складіть два речення за поданими схемами (с. 23).

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчали на сьогоднішньому уроці?

— Який звук вона позначає на письмі?

— Що найбільше сподобалося на уроці?

Урок 16. ЗВУК [у], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Уу.
ВИДІЛЕННЯ ЗВУКА [у] В СКЛАДАХ І СЛОВАХ.
ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ, ЇХ МОДЕЛЮВАННЯ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з артикуляцією звука [у], позначенням його буквою Уу; навчати впізнавати велику і малу букву Уу, розвивати увагу, зв'язне мовлення, фонематичний слух; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

1. Аналітико-синтетичні звукові вправи

- Яку букву вивчали на попередньому уроці?
- Який звук позначає ця буква?
- Знайдіть букву Аа у нашій кишеньковій азбуці.

Гра «Утворіть склад»

— Я називатиму приголосний звук, а ви утворюйте з нього склад разом з голосним [а]: [н], [л], [с], [ж], [п], [т], [р].

2. Гра «Додай склад»

— Який склад зі звуком [а] треба додати, щоб вийшло слово? (Учні називають потрібний склад, а потім уже утворюють слово. Наприклад: гру — (ша) — груша.)

Наприклад: гро(за), кни(га), во(да), со(ва), лі(так), гу(сак), тра(ва), жур(нал).

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гра «Впіймай на гачок»

— Послухайте вірш і впіймайте звук, який найчастіше в ньому зустрічається.

У долині жив удав:
Удавав, що він все знав.
Удавав, що все умів,
У траві хвостом вертів.
У ріку лише дивився,
Удавав, що вже умився.

— Який звук найчастіше зустрічається у цьому вірші?

— Який це звук — голосний чи приголосний? Доведіть. Як будемо позначати цей звук? (*Кружечком, великою крапкою*)

— Голосний звук [у] може утворювати злиття з різними приголосними звуками. Ось послухайте загадку.

- Хто гнізда свого не має,
Яйця іншим підкидає,
Та у лісі в холодку
Все кує: «Ку-ку! Ку-ку!»?

— Про яку пташку ця загадка?

— Яке злиття із звуком [у] ви тут чуєте?

— Чи чуєте злиття зі звуком [у] в самому слові *зозуля*?

— Послухайте ще раз загадку і назвіть слова, в яких, крім зозулиного «ку-ку», вимовляємо склад *ку* (*Холодку, кує*)

2. Гра «Впіймай звук [у]»

Урок, рука, дуга, луна, зуб, кенгуру, учні, дубок, узвар.

— Доберіть слова, в яких є звук [у]. (*Робота в парах.*)

Фізкультхвилинка

Раз, два, три, чотири, п'ять.
Стали в колі ми кружлять.
Покружляли, розійшлися,
До роботи знов берися.

3. Ознайомлення з буквою Уу

— Звук [у] позначається буквою *Уу*. Розгляньте велику і малу букви *Уу*. Чи відрізняються вони між собою за формою? (*Ні, вони однакові.*) Велика і мала букви *Уу* відрізняються тільки розміром.

— На що схожа буква *Уу*?

— Послухайте віршик.

Проясніло небо хмуре,
Відійшла, ущухла буря...
Шкода довго лютувала,
Навіть липу поламала.
Я гіллячку вніс у хату —
Буква «У», дивися, тату!

4. Робота за Букварем (с. 24)

— Розгляньте ще раз велику і малу букви *Уу*.

1) Звуко-складовий аналіз слів.

— Розгляньте верхні малюнки. Хто на них зображений? (*Комахи*)

— Назвіть їх. (*Мураха, жук, павук*)

Учні виконують повний звуковий аналіз слів з опорою на схеми, подані у підручнику.

2) Читання букв у будиночках (хором та індивідуально).

— Назвіть всі звуки у слові *жолудь*.

— Яких птахів бачите на малюнку?

— Назвіть всі звуки у слові *журавель*.

— Скільки складів у слові *голуб*?

— Який склад наголошений?

— У якому складі є звук [у]?

— Звук [у] — незвичайний. Він, як і звук [а], може утворювати хоч і коротке, але окреме слово. Наприклад, є слово *сад*, але якщо треба сказати, де ростуть яблука, то скажемо вже не одним, а двома словами — *у саду*. Подивіться на малюнок. Складіть речення.

— Хто є у гуски?

— Хто у курки?

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— З якою новою буквою ознайомилися на сьогоднішньому уроці?

— Який звук позначає буква *Уу*?

— На що схожа буква *Уу*?

— Назвіть слова, в яких є звук [у].

Урок 17. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕНИХ БУКВ. ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ, ЇХ МОДЕЛЮВАННЯ

Дата _____

Клас _____

Мета: закріплювати вміння учнів упізнавати та читати вивчені букви *Аа, Уу*, що позначають голосні звуки, визначати їх місце в мовленому слові, визначити наголос та ділити слово на склади; розвивати зв'язне мовлення учнів, фонематичний слух, виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Аналітико-синтетичні звукові вправи

— Який звук позначає буква *Уу*?

— Який це звук?

Гра «Утворіть склад»

— Я буду називати приголосний звук, а ви утворюйте з нього склад разом з голосним [у]: [т] — *ту*, [м] — *му*, [ц] — *цу*, [ж] — *жу*, [л] — *лу*.

Гра «Впіймай слово зі звуком [у]»

Учитель читає слова. Якщо учні чуять слово зі звуком [у], вони плещуть у долоні.

Колобок, музикант, єнот, курка, кошения, кавун, клубочок, жучок, булка.

2. Розучування скоромовки

У сестрички Люби
Випадають зуби.
І говорить Люба:
— Я тепер бежжуба.

Учні промовляють скоромовку за вчителем повільно, потім швидше і в кінці — дуже швидко.

— Повторимо віршик про удава!

Віконце для допитливих

УДАВ

Степовий удав добре пристосувався до життя в піску. Зарившись у пісок, він довго лежить нерухомо. Над пісчаною поверхнею стирчать лише ніздрі й очі, які розташовані у нього на верхній частині голови. А коли з'являється здобич, цей на вигляд незграбний змій блискавично кидається на неї і миттю душить. Коли степовому удаву самому загрожує небезпека, він ніби пірнає в пісок і вільно рухається в його товщі.

Фізкультхвилинка

Раз, два, три, чотири.
Три, чотири, раз, два.
Хто крокує дружно в ряд?
Гурт веселеньких малят.
Ми глибоко всі вдихнули,
На пальчиках підтягнулись.
Дружно видихнули всі
Й нахилились до землі.
Ще так раз і два зробили
І за парту знову сіли.

3. Робота за Букварем (с. 25)

— Сьогодні ми опинимось у густому лісі. Подивіться на малюнок. Хто пішов до лісу?

— Дайте дітям імена.

— Що робили там діти?

— Яка пригода з ними трапилася?

— Прочитайте, як хлопчик гукає своїх друзів; дівчинка? *(Учні вправляються в інтонаційному читанні речення: «А-у-у-у!» Вчитель стежить, щоб вони прочитали саме чотири букви, надруковані під малюнком. Треба завжди читати те, що написано. Учитель ознайомлює учнів зі знаком оклику. Звертає увагу на інтонацію читання.)*

— Діти прямують до будинку. Давайте знайдемо дорогу, якою вони йтимуть. *(Учні «ведуть» дітей біля дуба.) Назвіть звуки в слові дуб.*

— Чи повернемо до дупла сови? *(Ні) Прочитайте, що кричить сова? (Учні читають хором, а потім індивідуально речення, яке промовляє сова.) Що за пташка зустрілася на нашому шляху?*

— Давайте розучимо віршик про одуда!

ОДУД

Хто це тут, за осокою?

Одуд з дудкою лункою!

— Одуду, одуду,

Сам я граю на дуду.

В. Гринько

— Продовжуємо наш шлях. Проходимо повз жука. Назвіть голосний звук у слові *жук*.

— Прямуюємо до павука. Скільки складів у слові *павук*?

— Назвіть послідовно всі звуки у цьому слові.

— Ми дійшли до роздоріжжя. Куди нам слід повернути, щоб потрапити до будинку?

— Де нас підстерігає небезпека?

— Прочитайте речення, яке промовляє вовк.

— Який знак стоїть у кінці цього речення?

— Запишіть звукову схему слова *олень*.

— Скільки складів у слові *мурашки*.

— Який склад наголошений?

— Назвіть перший склад у цьому слові.

— У якому складі є звук [а]?

— Ура! Ми подолали всі перешкоди і привели дітей до будиночка. Погляньте на наш казковий потяг, який тягне вагончики з буквами. Прочитаймо речення, яке надруковане над потягом.

III. ПІДСУМОК УРОКУ

— Що вчилися робити на сьогоднішньому уроці?

— Що найбільше сподобалося на уроці?

— Які завдання викликали труднощі?

Урок 18. ЗВУК [о]. ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Оо.
ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ, ЇХ МОДЕЛЮВАННЯ.
СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА ПОДАНИМИ ГРАФІЧНИМИ МОДЕЛЯМИ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити дітей з новою буквою Оо, її звуковим значенням; удосконалювати навички звукового аналізу слів, вміння складати речення за схемою; розвивати світогляд учнів, їх пам'ять, зв'язне мовлення; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Робота над загадками

- Палички і закарлючки
На папері пише ручка.
Щоби правильно писати,
Треба всі запам'ятати,
В алфавіті ЗЗ,
Їх зі мною повтори! (*Букви*)

— Виконайте звуковий аналіз слова *букви*. В якому складі є буква *у*?

- Маю паличку таку
В пластиковій колушці:
На папері покружляє
І слова на ній лишає. (*Ручка*)

— Назвіть наголошений склад у слові *ручка*; голосні звуки в цьому слові; перший звук; останній звук у слові.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВОЄННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Підготовка до вивчення нової букви

— Послухайте вірш і скажіть, який голосний звук чуємо в ньому найчастіше?

Оленка велика
й Оленка маленька
ходили до лісу
збирати опеньки.

Н. Становська

— Про яких дівчаток розповідається в цьому віршику?

— Поділимо слово *Оленка* на склади. (*О-лен-ка*)

— Який перший склад?

— Скільки в ньому звуків?

— Голосний звук [о], як і інші вже вивчені голосні [а], [у], сам може утворювати склад.

2. Гра «Впиймай звук [о]»

За предметними малюнками учні називають слова, визначають у них місце звука [о].

Колобок, осел, сорока, орел, пальто, сорочка, огірок.

3. Ознайомлення з буквою Оо

— Звук [о] на письмі позначається буквою *Оо*.

— На що схожа ця буква?

— Послухайте віршик «Буква *О*».

О наділо окуляри,
Озирнулося навколо...
Все довкола — ніби коло.
Все навкруг — то буква о.
Кругле сонце, місяць в небі,
Очі сині круглі в тебе,
І годинник, і м'ячі...
Кругле все, як не скачи!
О надулась, ніби булька:
— Я — найкраща в світі буква!..

О. Морозова

— Буква о схожа на коло, але воно видовжене, як овал. Велика й мала букви мають також однакову форму, вони різняться між собою тільки розміром.

Фізкультхвилинка

Виростем великими (*встають навшипиньки, руки вгору*),
Яблук нарвемо (*імітують рухи зривання яблук обома руками*).
У плетені кошики (*розводять руки в сторону*)
Ми їх складемо (*присідають, імітують складання яблук*).

4. Робота за Букварем (с. 26–27)

- Розгляньте букву о на с. 26. Назвіть звуки у словах *оса, сом, сорока*.
- Що виросло на грядці у хлопчика?
- Хто допоміг йому перевезти рекордний урожай?
- Складіть звукові схеми слів *кабачок* і *осел*.
- Прочитайте букви, які живуть у будиночку.
- Які ще овочі ростуть на грядці?
- У якому слові чотири склади? (*Помідори*)
- Який склад у цьому слові наголошений?
- У якому складі є звук [о]? (*но, до*)
- У якому слові перший звук [о]? (*Огірки*)
- Відгадайте загадку.

- Йдуть і йдуть, і йдуть дощі,
Стали мокрими кущі,
Жовкне листя, в'януть квіти,
Скрізь калюжі поналито.
І ніде не видно пташки,
Ані бджілки, ні мурашки.
Затягнула хмари просінь —
То до нас приходять... (*осінь*).

— Погляньте, якою художник зобразив осінь на с. 27. Розкажіть, яка вона, яке в неї обличчя, який одяг? Що в неї на голові? На чому приїхала осінь? Хто її привіз? Що накладено у візок?

- Назвіть звуки у словах *осінь* і *олень*. Який склад у цих словах наголошений? Який ще спільний звук є в цих словах?
- Які ягоди зображено на малюнку? (*Горобина*)
- Хто її клює? (*Горобець*)
- Складіть речення за поданими схемами.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку нову букву вивчили на сьогоднішньому уроці?
- Який звук позначає ця буква?
- Назвіть слова, у яких є звук [о].

Урок 19. ЗВУК [и]. ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ *Ии*. ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ. СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА МАЛЮНКАМИ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з буквою *Ии*, її звуковим значенням; вдосконалювати навички звуко-складового аналізу слів; ознайомити учнів з багатозначними словами; розвивати пам'ять, увагу, фонематичний слух; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Знайди місце буквам»

— У нашому класі завівся книжковий гробачок і завдав нам шкоди. Він вийняв з кишенькової азбуки всі букви, які ми вивчили і туди поставили. Змішав їх з іншими буквами. Чи зможе хтось із вас зарадити цій біді? (*Вчитель викликає трьох учнів і пропонує кожному знайти картку з певною буквою та поставити її в кишеньку на відповідне місце.*)

2. Гра-читання «У кого яка буква?»

На дошці прикріплені малюнки кота, колобка, павука, вовка. На дошці — запис:

У ___ о, а

У ___ о, о, а

У ___ а, у, а

У ___ о, а

— Подивіться на дошку. Тут записано чотири речення. Їх треба прочитати. Але замість лінії, яка в кожному реченні позначає друге слово, треба прикріпити малюнок.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Складання схеми речення

У лісі ростуть великі дуби.

— А що ще росте в лісі?

- Під хвоєю ховаються
Чи листям накриваються,
Шапки не знімають,
Дощику чекають. (*Гриби*)

— Назвіть голосні звуки в слові *гриби*.

2. Артикуляція звука [и]. Віднесення його до голосних, позначення фішкою

3. Розучування скоромовки

Лили, лили, лили.

Пили, пили, пили.

Лили, лили діти.

Пили, пили квіти.

Виростали квіти,

Виростали й діти.

Фізкультхвилинка

4. Ознайомлення з буквою *Ии*

— На письмі голосний звук [и] позначається буквою, яка називається так само, як і звук [и].

— Розгляньте друковані велику та малу букви. Чи подібні вони за формою? (Велика і мала букви мають однакову форму, різняться між собою тільки розміром.)

— На що схожа буква *И*?

Дід брусочок третій клав
Для упору навкосо.
Так він хвіртку змайстрував,
Я ж дивлюся: буква «И».

В. Гринько

5. Робота за Букварем

— Розгляньте малюнки на с. 28. У якому слові один склад? (*Гриб*)

— Скільки складів у слові *шипшина*? Назвіть голосні звуки у цьому слові. Який склад у ньому наголошений?

— Відгадайте загадку.

- Жовті братики й сестрички
Називаються... (*лисички*).

— Про які лисички йдеться в цій загадці?

— Розгляньте малюнок, на якому зображені лисички-звірі і лисички-гриби. Як ви гадаєте, чому ці гриби назвали лисичками? (Бо вони за кольором схожі на лисичок.)

— Складіть речення за поданою у підручнику схемою.

— Подивіться в підручник і продовжіть:

один кіт — два... (*коти*);

один гриб — два... (*гриба*).

— Назвіть звуки в слові *кіт*.

— Назвіть голосні звуки в слові *коти*.

— Скільки звуків у слові *гриб*? А складів?

— Назвіть перший склад у слові *гриби*. Який склад у цьому слові наголошений?

— Розгляньте малюнки на с. 29.

— Хто на них зображений?

— Чи любите ви подорожувати?

— Де вам доводилося бувати? Розкажіть.

— Що найбільше запам'яталось з цих подорожей?

— Як називають людей, які люблять подорожувати? (*Мандрівники або туристи*)

Гра «Прочитай слово»

Учні підставляють букви замість крапок і читають слово *туристи*.

— Слово *турист* прийшло до нас з англійської мови і означає *подорож, прогулянка*.

— Складіть речення за поданими схемами.

Гра «Впізнай слово за звуковою схемою»

— Назвіть звуки у слові *кошик*. Скільки складів у цьому слові? Який склад наголошений?

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Який звук вона позначає на письмі?

— Назвіть слова зі звуком [и].

Урок 20. ЗВУК [м], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Мм («ем»).

ЧИТАННЯ СКЛАДІВ ІЗ ВИВЧЕНИМИ ЛІТЕРАМИ.

ВЕЛИКА БУКВА НА ПОЧАТКУ РЕЧЕННЯ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів із буквою Мм («ем»), її звуковим значенням; формувати вміння читати прямі склади з буквою «ем» та вивченими голосними; розвивати зв'язне мовлення учнів, пам'ять; виховувати любов до мами — найріднішої людини.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Розучування скоромовки

Дуже рада видра-мати,
Навидрились видренята!
Хто видрят покривдить схоче,
Видра видряпає очі!

О. Орач

2. Гра «Знайди мене»

Учитель читає слова. Якщо в слові є буква *И*, діти плещуть у долоні: *котик, краб, качечка, коник, баштан, пташка, диня, коси, ліс, лисичка.*

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Підготовка до ознайомлення з буквою «ем»

Загадка

- Ні, вам, друзі, не здалося —
Голубе моє волосся.
Я артистка знаменита,
Провела на дачі літо
Поміж трав і квіточок,
Жаб, метеликів, пташок.
Друзів просить на гостину
Миля й чарівна... (*Мальвіна*).

— Який перший звук у слові *Мальвіна*? (*[м]*)

— Який це звук — голосний чи приголосний? (*Приголосний*)

— Як ми його вимовляємо? (*Губи міцно стулені, повітря проходить через ніс.*)

2. Визначення місця звука [м] (на початку, в середині або відсутній) у словах

Рама, комп'ютер, метро, автомобіль, малина, килим, математика, вісім.

3. Добирання учнями слів зі звуком [м] у різних позиціях

4. Синтетичні вправи зі звуком [м]

— Злийте звук [м] зі звуком [а], [о], [у], [и], [і], [е].

5. Аналітичні вправи

— Назвіть звуки, які чуєте і вимовляєте в таких злиттях: *мо, му, ми, ме, ма.*

6. Ознайомлення з буквою «ем»

— Звук [м] на письмі позначаємо буквою «ем». Повторіть назву букви і запам'ятайте її.

- Зіставте велику і малу букви. Порівняйте їх за формою і розміром.
- Визначення букви «ем» у касі.
- На що схожа буква «ем»?
- Послухайте віршик.

Дві сестрички невеличкі
 Одягли нові спіднички,
 Узялись міцніш за руки
 І — гулять мерщій у луки.
 Віжимо — не доженем,
 Не сестричок — букву «ем».

В. Гринько

Фізкультхвилинка

7. Підготовка до читання прямого складу

— Досі ми читали букви, які позначають голосні звуки. А сьогодні ми вчитимемося читати вже не окремі букви, а цілі склади і навіть слова.

— Підготуємося прочитати склад *му*: стуліть губи і витягніть їх уперед трубочкою. Подивіться одне на одного, чи правильно ви це зробили? Для якого звука ви витягнули губи вперед трубочкою? (Для звука [у]) А для якого звука їх міцно стулили? (Для звука [м]) До вимови скількох звуків ви підготувалися відразу? (До двох) Вимовте склад *му*. За скільки разів ви вимовили два звуки? (За один раз) Обидва звуки, приголосний і голосний, ми вимовили злито, тому ці два звуки і називаються *злиттям*. Підготуйтеся тепер вимовити склад *мо* і подивіться одне на одного, як це вийшло. Який голосний звук ми зібралися вимовити в цьому складі? (Звук [о]) Тепер підготуйтеся вимовляти склад *ма*. Який голосний звук ви підготувалися вимовити із звуком [м]? (Звук [а])

— Чи однаково ви готувалися до вимови різних складів? (По-різному) А чому? (Бо в них різні голосні звуки.)

8. Робота за Букварем

1) Читання букви «ем».

2) Звуко-складовий аналіз слів «мак», «миша», «мухомор» з опорю на схеми.

3) Читання складів у будиночках.

— Яка тварина зображена на малюнку? Яку користь вона приносить людині?

— Прочитайте речення, розміщені біля тварини. Скільки їх? З якою інтонацією їх треба читати?

— Прочитайте склади розміщені на кульках.

4) Читання слів у стовпчиках.

У першому стовпчику слова подані не повністю: частина слова надрукована, а частина позначена фішками. Учні визначають, що другим повинен бути склад із твердого приголосного і голосного, відновлюють слова.

Читання слів другого стовпчика «луною» за вчителем.

5) Читання речення «Ми у мамі».

— Перше слово в реченні пишеться з великої букви. В кінці речення ставиться крапка.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Закінчи речення»

- Сьогодні на уроці ми вивчали...
- Ми вчилися...
- Мені вдалося...
- Мені було складно...

Урок 21. **ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕНИХ БУКВ. НАПИСАННЯ ІМЕН З ВЕЛИКОЇ БУКВИ. ЧИТАННЯ І ДОПОВНЕННЯ РЕЧЕНЬ. РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ. В. СУХОМЛИНСЬКИЙ «ХЛОПЧИК І ХВОРА МАМА»**

Мета: відпрацювати навички читання складів та слів з вивченими буквами; закріплювати знання учнів про вивчені букви, їх звукове значення; розвивати мовлення учнів, фонематичний слух; виховувати працелюбність, повагу до сімейних цінностей.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Розучування чистомовки

На дошці друкованими буквами записано склади, які учні колективно прочитують, додаючи слідом за вчителем відповідні слова:

Ма-ма-ма — варю їсти я сама.
Му-му-му — молока кому?
Мо-мо-мо — зараз подамо.
Ми-ми-ми — напилися ми.

2. Робота над скоромовкою

Ти, малий, скажи малому,
Хай малий малому скаже,
Хай малий теля прив'яже.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (с. 31)

1. Бесіда за малюнком

— Кого зображено на малюнку?
— Прочитайте ім'я дівчинки. (Учні читають ім'я «Марина».) З якої букви написано ім'я дівчинки?
— Запам'ятайте, імена людей пишуться з великої букви.
— Що робить мама?
— Мама у Марини — художниця. Вона зобразила на полотні портрет своєї доньки.

— Що в руках у мами? (Пензлик і палітра)

Палітра — невелика чотирикутна або овальна дошка з дерева, фарфору чи металу, на якій художник змішує фарби для роботи.

— Що тримає в руках дівчинка?
— Що висить у кімнаті на стіні?
— Що ви бачите на столі?
— Хто спить на килимку?

2. Читання тексту

Колективний аналіз-читання кожного речення.

— Прочитаємо перше речення: — *О, мама!* (Учні читають колективно.)
— Хто вигукнув ці слова? (Маринка)
— Як, яким голосом вона сказала це речення? (Голосно, з радістю.) Коли речення вимовляється з радістю, з сильним почуттям, то в кінці його ставиться не крапка, а знак оклику.
— Як вигукнула Маринка наступне речення? (Голосно, з радістю.)

— З чого можна про це здогадатися? (В кінці його також стоїть знак оклику.)

Учні відпрацьовують читання цього речення з окличною інтонацією.

— У третьому реченні не надруковано одне слово. Замість нього — рисочка. Яке має бути тут слово?

— Які слова додамо у четвертому реченні?

— Зверніть увагу на знак, який стоїть у кінці речення. Це — знак питання.

Такі речення читаються з питальною інтонацією. (Вчитель читає речення.)

— Прочитайте останнє речення і поміркуйте, які слова треба підставити замість рисок. (Учні вправляються у виразному читанні речень.)

Фізкультхвилинка

Руки на пояс ставим усі.

Будем стрибати, мов горобці.

Скік вперед і скік назад (6 разів),

Крильця вниз всі опустили

І на місці походили.

IV. РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ.

В. СУХОМЛИНСЬКИЙ «ХЛОПЧИК І ХВОРА МАМА»

— Відгадайте загадку.

- Найрідніша, наймиліша,
Всіх вона нас пестить, тішить,
Завжди скрізь буває з нами.
Відгадайте, хто це?.. (Мама).

— Сьогодні ми ознайомимось з оповіданням В. Сухомлинського «Хлопчик і хвора мама». Це оповідання вміщено в книзі, яка називається «Квітка сонця». (Учитель демонструє книгу.)

— Подивіться на обкладинку. Де надруковано ім'я автора книжки, її назву?

— Кого ви бачите на обкладинці? Що ще зобразив художник?

Читання вчителем оповідання В. Сухомлинського «Хлопчик і хвора мама».

— Чому зажурився хлопчик?

— Як він вирішив потішити маму?

— Що намалював хлопчик для неньки?

— Що не виходило в хлопчика намалювати?

— Що він вирішив зробити?

— Коли усміхнулася мама?

— Як би ви продовжили оповідання?

— Чи гарним сином був хлопчик?

— Чому ти так думаєш?

— Розкажіть, як ви радуєте маму?

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

— Чого навчилися?

— Про що розкажете вдома своїм батькам?

Урок 22. ЗВУК [і], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Іі.
ЧИТАННЯ СКЛАДІВ І СЛІВ З ВИВЧЕНИМИ БУКВАМИ.
БУКВА І В РОЛІ ОКРЕМОГО СЛОВА

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з буквою *іі*, її звуковим значенням; продовжити вправлення у читанні слів з вивченими буквами; дати уявлення про букву *і* в ролі окремого слова; вдосконалювати навички звукового аналізу слів; показати, що буква *і* позначає м'якість попереднього приголосного звука; розвивати пізнавальні інтереси, зв'язне мовлення учнів; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Гра «Впіймай спільний звук»

Учитель називає слова, учні мають назвати спільний звук, який є в цих словах: *сом, міраж, дим, мул.* (Спільний звук [м])

- Який це звук — голосний чи приголосний?
- Доберіть слова, у яких є цей звук.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Виділення звука [і]. Робота над загадкою

- Насушили винограду
І тепер вживають радо.
В тісто й кашу додають,
Іноді і так жують. (*Ізюм*)

- Поділіть це слово на склади.
- Який перший звук у цьому слові?

2. Гра «Впіймай звук [і]»

Учні мають упізнати звук [і] у названих учителем словах (*на початку, всередині чи в кінці*): *грим, іграшки, голубці, іній, літак, дідусь, ножиці.*

3. Побудова звукових моделей слів *ліс* і *лис*

- Зверніть увагу, який приголосний стоїть перед звуком [і]? (*М'який*)

4. Ознайомлення з буквою *іі*

— Звук [і] на письмі позначається буквою, яка також називається «і». Розгляньте *ії*. З чого вона складається? Зверніть увагу на те, чим мала буква відрізняється від великої. (*Над паличкою в малій букві є крапка, а у великій — немає.*)

Мов кілочок, буква *і*
З шапкою на голові...
Чи не шапка то, а крапка,
У малої букви *і*?
А велика личко мила,
Певно, шапку загубила.
Отакі вони чудні
Дві сестриці — букви *Іі*.

С. Жупанин

- На що схожа буква *Іі*?
- Подивіться, де буква *Іі* буде знаходитись у нашій кишеньковій азбуці.

Фізкультхвилинка

Ми на Місяць прилетіли,
На зручний майданчик сіли,
У скафандри одяглись,
І гуляти подались.
Як не звично нам ходити,
Так і хочеться злетіти,
Тут, на Місяці, в шість раз
Легше стали ми ураз.

5. Робота за Букварем (с. 32)

1) Звуко-складовий аналіз слів “індик”, “сік”, “місяць” з опорою на схеми, подані в підручнику.

— Відгадайте загадку.

- Подивися, он які
В темнім небі світлячки,
А найбільший світлячок
Вигнувся, як черв'ячок. (*Зірки і місяць*)

— Скільки складів у слові *зірки*?

— Назвіть перший звук у цьому слові. Який він?

— Яка буква позначає м'якість цього приголосного?

2) Читання складів у будиночках.

3) Бесіда за малюнками.

— Відгадайте загадки.

- Маленький кінь довгі вуха має,
Великі клунки тягає. (*Осел*)

— Подивіться на ослика. Який він? Які в нього вуха? хвіст? ноги?

— Прочитайте речення біля картинки. Який знак стоїть у кінці цього речення? З якою інтонацією його слід читати?

- Одяг багатий,
Сам підсліпуватий,
Живе без віконця,
Не бачить сонця. (*Кріт*)

— Що ви знаєте про цю тваринку? Розкажіть.

— Скільки складів у слові *кріт*? Назвіть усі звуки у цьому слові. Який звук м'який? Яка буква позначає м'якість цього приголосного звука?

— Розгляньте наступний малюнок.

— Що роблять діти?

— Давайте заспіваємо разом з ними! (*Учні хором проспівують речення.*)

4) Читання променевої таблиці.

— Який склад в усіх словах спільний? (*Читання слів хором і «ланцюжком».*)

— Яких птахів бачите на малюнку? Складіть речення за малюнком. (*Ластівка і снігур — птахи.*) Скільки слів у цьому реченні? Назвіть друге слово. (*i*)

— Слово *i* хоч і коротке, але все ж окреме слово.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчали на сьогоднішньому уроці?

— Який звук вона позначає на письмі?

— Складіть речення, у якому ця буква позначатиме окреме слово.

Урок 23. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕНИХ БУКВ. ЧИТАННЯ Й ДОПОВНЕННЯ РЕЧЕНЬ

Дата _____

Клас _____

Мета: вправляти учнів у читанні складів та слів з вивченими буквами; вдосконалювати навички звукового аналізу слів; розвивати зв'язне мовлення учнів; збагачувати їх словниковий запас; виховувати любов до матері.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Розучування скоромовки

Івасик іграшками грався,
А по двору ішов індик.
Івась побачив — і злякався,
І від індика в дім утік.

Н. Забіла

— Які слова зі звуком [і] є в цій скоромовці?

2. Фонетична зарядка

Як кричить осел? (*Ia-ia*)
I-i-i,
Лошачки малі,
Є у них чотири ніжки,
Коло воза ідуть пішки —
I-i-i,
Лошачки малі.

М. Підгірянкa

3. Дихально-зорові вправи

І А
І У
І О
І И
І М

ІА М
ІУ М
ІО М
ІИ М

III. ПОВТОРЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ

1. Робота над загадками. Складання звукових схем до слів-відгадок

- З поля зжинають,
У млині перетирають,
В печі гублять,
Клянуться, що люблять. (*Хліб*)
- Все в ній видно дуже гарно:
Синє небо, білі хмари
І дерева, і листок,
Й перевернутий місток. (*Річка*)
- Хто людей з біди рятує
І хвороби всі лікує —
Призначає процедури
І таблетки, і мікстури. (*Лікар*)

- У дні погожі сонцем сяє,
А на морозі розцвітає. (Вікно)

— Який спільний звук є в усіх цих словах? (Звук [і])

2. Гра «Упіймай звук [і]»

Учитель читає слова, учні плещуть у долоні, коли чують слово зі звуком [і].

Літак, корова, суниця, вітряк, кінь, лисиця, лижі, жук, сіно.

Фізкультхвилинка

Проти сонця на горбочку
Випинаються дубочки.
Свіжий вітер повіва,
Міцне гілля нагина.
Так щоранку всі дубочки
Роблять вправи на горбочку —
І тому вони гінкі,
І тому вони стрункі.

Г. Демченко

3. Робота за Букварем (с. 33)

1) Бесіда за малюнком.

- Кого ви бачите на малюнку?
- Де відпочивають мама з дітьми?
- Яка пора року надворі?
- Чому ви так вирішили?
- Що збирають діти?
- Що вони зроблять із листя?
- Кому діти подарують букет?

2) Опрацювання тексту на с. 33.

— Скільки записано речень? Прочитайте перше речення. Скільки у ньому слів? Яке друге слово? Яке слово в цьому реченні пропущене?

— Якими словами доповнимо друге речення? Прочитайте його.

Колективне читання третього і четвертого речення.

— Який знак стоїть у кінці п'ятого речення? Якими словами ми його доповнимо? З якою інтонацією прочитаємо?

— Зверніть увагу: після слова *мамо* стоїть кома. (Діти звертаються до *мами* і після звернення роблять невелику паузу.)

Учні вправляються в інтонаційному читанні речень.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Закінчи речення»

- Сьогодні на уроці я вчився...
- Найбільше мені сподобалося...
- Я запам'ятав...
- Складно було...
- Хочу краще навчитися...

Урок 24. ЗВУКИ [н], [н'], ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ БУКВОЮ Нн («ен»)
ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ. ЧИТАННЯ СКЛАДІВ І СЛІВ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з новою буквою Нн («ен»), показати її різне звукове значення; формувати в дітей уявлення про складовий принцип українського письма — однією тією самою буквою на письмі позначаються різні звуки, твердий і м'який; розвивати зв'язне мовлення учнів, фонематичний слух; виховувати любов до рідного слова.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Підготовка до ознайомлення з новою буквою

Виділення кінцевих звуків [н], [н'] зі слів-відгадок.

- Пливе свинка,
Вирізана спинка,
Сліду не лишає.
Хто його вгадає? (*Човен*)

— Який останній звук у слові *човен*? Побудуйте звукову модель цього слова.

— Назвіть злиття приголосного [н] з голосним у словах: *нога, нутрія, небо, намет, низка.*

- Височенький він на зріст,
Довга грива, довгий хвіст,
Ноги довгі і стрункі.
Відгадайте, хто такий? (*Кінь*)

— Який останній звук у слові *кінь*? Побудуйте звукову модель цього слова.

— Назвіть злиття приголосного [н'] з голосним у словах: *ніч, нюхати, нявчить, сине.*

— Які приголосні звуки виділялися в словах? ([н], [н'])

— Як ми вимовляємо звук [н]? (*Язык притискаємо до верхніх зубів. Повітря, потрапляючи на перешкоду перед язиком і зубами, проходить через ніс, розмикає зуби і з голосом виходить із ротової порожнини.*)

— Вимовте звук [н'].

— Де тепер розташувався в ротовій порожнині язик? (*Він упирається в нижні зуби.*)

— Яке положення зайняли губи? (*Вони розтяглися.*)

— Який звук [н']? (*Приголосний м'який*)

2. Ознайомлення з буквою «ен»

— Звуки [н], [н'] позначаються на письмі буквою Нн.

Учні аналізують графічну будову букви «ен». Знаходять її місце у кишеньковій азбуці.

- На що схожа буква «ен»?
- Чи це буква, чи драбина? —
Дивувалася дитина.
— Ну, якщо один щабель,
То, звичайно, буква «Н».

В. Гринько

1) Гра «Впіймай слово зі звуками [н], [н']».

Норці не потрібна нірка —
Носить норка теплу шкірку.

На снігу слідів стежинка.
Норці взимку тепло в спинку.

2) *Самостійне добирання учнями слів зі звуками [н], [н'].*

3) *Спостереження за звуковим значенням букви Нн, за способом позначення на письмі твердості і м'якості.*

Учитель набирає на дошці склади: *на, но, ну, ни*, пропонує учням прочитати ці склади і сказати, який перший звук вимовляється в кожному з них. (*Твердий*)

- А якщо після букви *н* поставити букву *і*, то як треба прочитати склад?
- Який звук позначає буква *н* у цьому складі? (*М'який*)

Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти,
Трохи треба відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивись.
Руки вгору, руки в боки
І поскачем, як сороки.

3. Робота за Букварем (с. 34)

1) *Читання букви Нн.*

2) *Звуковий аналіз слів “ножиці”, “банан”, “кінь” з опорою на схему, подану в підручнику.*

3) *Читання складів у будиночках.*

Учитель читає склади в будиночках. Учні хором, а потім — по черзі прочитують їх.

4) *Розглядання ілюстрацій.*

— Що тримають у руках дівчатка? Доберіть їм імена, які починаються буквою *Н*.

— Що дає одна з дівчаток подружці?

— Прочитаємо підпис під малюнком. Який знак стоїть у кінці речення?

— Хто скаче на коні? (*Мушкетер*)

— Який у нього одяг? Що він тримає в руках? Прочитаємо підпис під малюнком. (*Учні вправляються в інтонуванні речення.*)

— Кого бачите на наступному малюнку?

— Що хотів узяти хлопчик?

— Прочитаємо, що сказала йому мама?

— Чому мама не дозволила синові взяти банан?

— Чому перед їжею обов'язково треба мити руки?

— Дівчинка Ніна — справжня рукодільниця. Вона зв'язала шарф для тата, теплі шкарпетки для дідуся. Зібралася в'язати рукавички для бабусі. Залишила клубочки ниток на столі. Прийшла зі школи і побачила, що її улюблене кошенятко Пушок грається клубочками.

— Прочитаємо, що сказала Ніна Пушкові. (*Учні вправляються у виразному читанні окличного речення.*)

Читання складів, написаних на клубочках.

III. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчали на сьогоднішньому уроці?

— Які звуки позначає ця буква?

— Що було цікавого на уроці?

— Про що розповісте батькам удома?

Урок 25. **ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ ПРО ЗВУКОВІ ЗНАЧЕННЯ
БУКВИ Нн («ен»), УМІНЬ ЧИТАТИ СКЛАДИ Й СЛОВА З НЕЮ.
ЧИТАННЯ Й ДОПОВНЕННЯ РЕЧЕНЬ**

Дата _____

Клас _____

Мета: закріпити знання учнів про букву Нн («ен»), її звукове значення; виробляти вміння читати склади, слова з вивченими буквами, працювати над інтонуванням речень; розвивати зв'язне мовлення учнів, збагачувати лексичний запас; виховувати любов до книги.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Робота над чистомовкою

На-на-на — незабаром вже зима.
Ло-ло-ло — хмарами небо затягло.
Ощ-ощ-ощ — сіє дрібнесенький дощ.
Хи-хи-хи — відлетіли від нас птахи.

2. Розучування скоромовки

Пес у нашого сусіда
Називається Сніжок.
Білий він, немов зі снігу,
Має зшитий кожущок.
Г. Забазнова

3. Робота над загадками. Звуковий аналіз слів-відгадок

- Сопе, хропе, часом чхає,
Сюди, туди зазирає,
На морозі замерзає,
Бо одєжини не має. (*Ніс*)
- Голубе вітрило
Увесь світ накрило. (*Небо*).
- Не олень він і не бик,
В краях теплих жити звик.
Є на носі в нього ріг.
Хто ж це, друзі?.. (*Носоріг*).
- Ой котилось коло,
Коло-покотьоло,
Всіх ласкаво гріло,
Цілий день світило,
А під вечір коло,
Коло-покотьоло,
Дуже натомилосьь,
Спати покотилосьь. (*Сонце*)

— Що спільного в усіх цих словах? (Є буква «ен».)

— Який звук позначає буква «ен»?

— У якому слові буква «ен» позначає м'який приголосний звук?

— Яка буква вказує на м'якість попереднього приголосного? ([i])

4. Гра «Назвіть імена дітей»

— Назвіть імена дітей, у яких є буква «ен».

Наталка, Надія, Настя, Назар, Антон, Ганна, Інна, Ліна, Марина, Олена тощо.

Фізкультхвилинка

Плиг та скік!
Так щодня
Ти скачи, мов зайчєня!
Вибігай, друже, мерщій,
Покажи стрибок нам свій!
Скаче жабєнятко — ква-ква-ква!
Плаває качатко — кря-кря-кря!
Плига цапенятко — ме-ме-ме!
А за ним ягнятко — бе-бе-бе!
Весело змагаються.
Спортом всі займаються.

III. ПОВТОРЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (с. 35)

— Розгляньте малюнок і скажіть, хто на ньому зображений? (*Мама і дві донечки.*)

— Дайте дівчаткам такі імена, щоб у них була буква «ен».

1. Читання слів у стовпчиках, спочатку винесених на дошку — колективно, а потім за Букварем

— Зверніть увагу на те, як написані слова другого, третього і четвертого стовпчиків. (*З великої букви, бо це — імена.*)

— Запам'ятайте, діти, що імена людей завжди пишуться з великої букви.

2. Робота над текстом

— Розгляньте текст і, не читаючи, скажіть, скільки в ньому речень.

— Як ви здогадалися, що в ньому сім речень? (*У кінці кожного речення стоїть крапка, це кінець речення. Ми бачимо сім крапок.*)

— Прочитайте самостійно перше речення. (*Учні читають напівголосно.*)

— Тепер прочитаємо перше речення всі разом. (*Учні читають хором, потім його повторюють двоє-троє дітей.*)

Аналогічно учні читають друге і третє речення, називаючи замість малюнків слова *книга* і *лялька*.

— Послухайте четверте речення і скажіть, хто вимовив ці слова. (*Мама*) До кого вона звернулася? (*До Інни.*) У цьому реченні після слова *Інно* стоїть кома. Кома означає, що на цьому місці треба зробити невелику зупинку — паузу.

— Послухайте, як я прочитаю це речення.

— Давайте прочитаємо це речення разом.

— Прочитайте п'яте речення і поміркуйте, яке слово треба дібрати замість лінії. (*Почитай*)

— Прочитайте шосте речення і поміркуйте, яке слово треба дібрати замість першої лінії і замість другої. (*Інна читала, а мама і Ніна слухали.*)

Під час роботи над шостим реченням відпрацьовується інтонація протиставлення (*за зразком, поданим учителем*).

Цілісне читання тексту окремими учнями, по рядах.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Що робили на сьогоднішньому уроці?

— Що найкраще вдалося зробити?

— Виконання яких завдань викликало ускладнення?

Урок 26. ЗВУКИ [л], [л'], ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ БУКВОЮ Лл («ел»).

ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ ІЗ ТВЕРДИМИ Й М'ЯКИМИ ПРИГОЛОСНИМИ. ЧИТАННЯ СКЛАДІВ, СЛІВ І РЕЧЕНЬ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів із буквою Лл («ел») та її звуковим значенням; закріплювати уявлення про складовий принцип української графіки; удосконалювати вміння розрізняти функціональне значення звука і букви; розвивати фонематичний слух, уміння аналізувати і порівнювати; виховувати бережливе ставлення до хліба і шанобливе ставлення до людей праці.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Робота над чистомовкою

Ло-ло-ло — дощем землю залило.
Ва-ва-ва — холодний вітер завива.
Но-но-но — гілка стукає в вікно.
Ці-ці-ці — сидять під стріхою горобці.

2. Робота над метаграмою

З «и» я плаваю у морі,
З «і» — ловлю мишей в коморі. (*Кит — кіт*)

- Побудуйте звукову модель слів.
- Який перший звук у слові *кит*? (*Приголосний твердий*)
- У слові *кіт*? (*Приголосний м'який*)
- Яка буква позначає м'якість приголосного звука у слові *кіт*? (*і*)

III. ПІДГОТОВКА ДО ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над скоромовкою

- Навчимося промовляти скоромовку повільно, а потім — швидко.

На лелеку лила злива.
Злива — злива,
Справа — злива.

- Що таке злива? (*Густий рясний дощ.*)
- Як ви розумієте слово *злива*?
- Яким ви уявляєте лелеку під час такої зливи? Який би малюнок нама лювали до такої скоромовки?
- Промовимо скоромовку ще раз.
- Який звук найчастіше повторюється в цій скоромовці? У яких словах чуємо звук [л]?

Виділення злиття в словах зі звуком [л]

- У якому слові чуємо звук [л']?

Повний звуковий аналіз слів *злива* і *злива* та запис звукових моделей цих слів; називання приголосних звуків у злиттях *ли*, *лі*: [л], [л'].

— Вимовте звук [л] і спробуйте розповісти, як він утворюється. (*Кінчик язика притискуємо до верхніх зубів. Поштовх повітря з голосом долає перешкоду, створену зубами і язиком.*)

— Вимовте звук [л'] і спробуйте пояснити, як утворюється цей звук. (*Кінчик язика піднімаємо вгору до твердого піднебіння, губи розтягуються. Струмів повітря з голосом долає перешкоду, створену язиком і зубами.*)

2. Виділення звуків [л], [л'] зі слів

Літак, клоун, лялька, лійка, ложка, поляна, малюнок, фіалка.

3. Самостійне добирання учнями слів зі звуками [л], [л']

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Ознайомлення з буквою «ел» та її алфавітною назвою

Розглядання та аналіз форми букви. Зіставлення малої та великої букв. Показ місця букви «ел» в кишеньковій азбуці.

Фізкультхвилинка

2. Робота за Букварем (с. 36)

1) Повний звуковий аналіз слів “лимон”, “малина”, “літак” за зразком, поданим у підручнику.

2) Читання складів у будиночках.

— Читаючи склади, що розміщені в будиночку зліва, доповніть їх до цілого слова. (*Лава, лоша, луна, лимон, лікар*)

Учитель звертає увагу дітей на те, що читаючи обернені склади (без уживання терміна), треба бачити букву, що позначає наступний приголосний, щоб без відриву прочитати її.

— Утворіть слово, читаючи склади зліва направо. (*Малина*)

— Утворіть слово, читаючи склади згори вниз. (*Лимони*)

3) Робота за сюжетними малюнками.

— Кого з героїв казки ви бачите на сторінці Букваря?

Робота в групах

— Складіть рецепт випікання *Колобка*.

— Яка основна складова всіх ваших рецептів? (*Борошно*)

— Які вироби виготовляють з борошна?

— Знайдіть слово *Колобок*.

— Відгадайте загадку.

- В кожному місті і селі
Головний він на столі. (*Хліб*)

— Знайдіть слово *хліб*. Назвіть м'який приголосний у цьому слові. Яка буква позначає м'якість приголосного?

— Розгляньте малюнок і впізнайте хлібобулочні вироби. (*Калач, оладки, млинці, бублики, булочки*)

4) Робота за сюжетним малюнком (с. 37).

— Куди прийшли діти? (*На лан, на ниву, на поле*)

— Кому діти принесли обід?

— Ким працює тато? Що він робить?

5) Читання стовпчиків слів «луною» за вчителем.

6) Робота над текстом.

— Розгляньте текст і, не читаючи, скажіть, скільки в ньому речень?

— Як ви здогадалися, що тут 6 речень?

Читання речень хором, потім — самостійно «ланцюжком».

— Розкажіть, який шлях проходить хліб з лану до столу.

— Як слід ставитися до хліба?

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчали на сьогоднішньому уроці?

— Які звуки вона позначає на письмі?

Урок 27. **ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ**
ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ Лл («ел»).
ВПРАВИ НА ДОПОВНЕННЯ НЕЗАВЕРШЕНИХ РЕЧЕНЬ.
ІНТОНАЦІЙНЕ ЧИТАННЯ РЕЧЕНЬ, ТЕКСТІВ

Дата _____

Клас _____

Мета: закріплювати вміння читати склади і слова з буквою *Лл* («ел»); вчити читати речення і зв'язні тексти з вивченими літерами; вдосконалювати навички звукобуквеного аналізу слів; розвивати зв'язне мовлення, фонематичний слух; виховувати працелюбність, вміння дотримуватися правил особистої гігієни.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

Розучування скоромовки

Поспішав до лісу лис,
Та заліз у верболіз.
Поки ліз крізь верболіз,
Запізнився до лісу лис.

III. СИНТЕТИЧНІ ВПРАВИ

Робота за таблицею складів, поданою на дошці.

	О	А	И	У	І
Л	ЛО	ЛА	ЛИ	ЛУ	ЛІ
М			МИ	МУ	МІ
Н	НО			НУ	НІ

Учитель показує указкою букви з вертикального і горизонтального рядків, а учні утворюють і називають відповідний склад, знаходять і показують його на таблиці.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (с. 38)

1. Читання слів у стовпчиках

— Прочитайте слова у першому стовпчику. Що ви помітили? (*Слова відрізняються наголосом.*)

— Складіть речення — зі словом *ма́ла*, а потім зі словом *маля́*.

Читання інших трьох стовпчиків.

— Прочитайте слова зі звуком [л], зі звуком [л'].

— Прочитайте трискладове слово.

— Прочитайте слово з наголосом на першому складі.

2. Читання імен дівчаток

— У якому слові пропущена буква?

— Вставте букву *л*. Яке ім'я отримали? (*Ніла*)

— Як пишуться імена дівчаток? (*З великої букви*)

3. Розглядання ілюстрації

— Що роблять діти?

— Що робить мама?

4. Ознайомлення з текстом

Читання тексту вчителем.

— Як звали маленьку сестричку?

- Кого мили Ліна і Аліна?
- Чи є у вас іграшки?
- Як ви за ними доглядаєте?
- Побудуйте звукові схеми слів *Ліна* і *Ніла*.

Фізкультхвилинка

Косить в лузі журавель
 Конюшину та щавель.
 А журавлики малі
 Узялися за граблі.
 Хоч журавка і не косить,
 Так джерельну воду носить,
 Носить воду ще й обід,
 Щоб косилося, як слід.

5. Робота над ілюстрацією (с. 39)

- Кого ви бачите на малюнку?
- Що роблять діти?

6. Робота над текстом

- Скажіть, не читаючи, скільки в ньому речень.
- Як ви здогадалися?
- Прочитайте перше речення. Прочитайте хором це речення. Прочитайте друге речення і спробуйте здогадатися, яке слово слід поставити замість риски.

- Який знак стоїть у кінці третього речення?
- Послухайте його і зверніть увагу, яким голосом його треба читати. Прочитайте четверте речення. Яке слово слід додати в п'ятому реченні? у сьомому? у восьмому?

- Читання тексту хором. Відпрацювання інтонації питального речення та окличного речення зі звертанням.
- Читання тексту окремими учнями.
- Вибіркове читання.
 - Хто рвав малину?
 - Що робили Ніна і Ліна?
 - Що робила мама?
 - Виконайте звуко-буквений аналіз слів *малина*, *пиріжки*.

7. Гра «З'єднай схему зі словом»

Мило

○	=○	—○
---	----	----

Лимон

—○	—○
----	----

Аліна

—○	—○—
----	-----

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що вчилися робити на сьогоднішньому уроці?
- Що найкраще вдалося?
- Яке завдання здалося складним?
- Чого хочете навчитися на наступному уроці?

Мета: ознайомити учнів з буквою *Вв* («*ве*»), її назвою та звуковим значенням; навчати читати цю букву в складах і словах; дати уявлення про особові займенники *він, вона, воно, вони* (без уживання терміна); вчити правильно й доречно вживати їх у мовленні; розвивати зв'язне мовлення учнів, збагачувати словниковий запас; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Сигнальники»

Учитель називає вивчені звуки, а учні показують (*сигналізують*) відповідну букву. Потім учитель показує букву, а учні показують відповідну фішку.

2. Гра «Буква заблукала»

— Яка буква зайва в першому і другому рядках?

А Н У І О И (*Зайва буква Н — позначає приголосні звуки [н], [н']*.)

Л Н І М (*Зайва буква І — позначає голосний звук [і]*.)

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Виділення звука [в]

— Послухайте вірш. Який звук найчастіше в ньому зустрічається?

- Вишні високо висіли,
Вранці роси вони пили,
Стали вишні соковиті:
«Поласуйте нами, діти!» (*Звук [в]*)

— Відгадайте загадку.

- В білу шубу нарядився,
Між снігами загубився,
І реве він, і гарчить,
Хоч і білий, та... (*ведмідь*).

— Який перший звук у слові *ведмідь*?

Спостереження за вимовою звука [в]: стулені губи витягуємо вперед і поштовхом повітря з голосом швидко розкриваємо їх. Отже, перешкоду для струменя повітря створюють губи, тому звук [в] — приголосний.

2. Гра «Впіймай слова зі звуком [в]»

ВОСЬМИНІГ

Дуже радий восьминіг,
Що у нього вісім ніг.
Він у штиль і у негоду
Легко горне ними воду.
А була б лиш пара ніг —
Вмить стомився б восьминіг.

3. Побудова звукових моделей слів *ведмідь* і *вишні*

4. Ознайомлення з буквою *Вв*

Розглядання букви. Аналіз графічної будови та знаходження схожості з навколишніми предметами. Порівняння великої і малої букв. Знаходження місця букви в кишеньковій азбуці.

5. Заучування вірша

Буква «В» така цікава:
Стовпчик вверх, дві дужки справа.
Так в алфавіті живе
Всім потрібна буква «В».

В. Гринько

Фізкультхвилинка

6. Робота за Букварем (с. 40)

1) Звуковий аналіз слів “вишні”, “кавун”, “сливи” з опорою на схеми, подані в підручнику.

Вишня, кавун, слива — це ягоди.

2) Читання прямих і обернених складів у «будиночках».

3) Робота з сюжетними малюнками.

— До якого малюнка можна підставити слово *він*, про який можна сказати *вона*, а про який *воно*?

— Прочитайте, яким словом можна назвати всі ці малюнки. (*Вони*)

4) Читання стовпчиків слів у підручнику.

5) Гра «Цікаві слова».

— Прочитайте слово *вилув* зліва направо і навпаки.

— У слові *нова* поміняти місцями букви відповідно до цифр. Прочитати утворене слово. (*Вона*)

6) Розучування скоромовки.

Іван ловив линів на милині.

7) Робота за сюжетним малюнком (с. 41).

— Кого ви бачите на малюнку? Що роблять діти?

— Прочитайте самостійно текст.

— Які слова не змогли прочитати? Значення яких слів не зрозуміли?

— Я буду читати речення, а ті діти, які прочитали слова з пропущеними буквами, будуть мені «допомагати», коли я зупинюся.

— Підготуйтеся до читання вголос, самостійно прочитавши текст.

Читання тексту вголос учнями «ланцюжком».

— Що мала Ліна? Чим малював Іван?

— Що намалював Іван? Що намалювала Ліна?

IV. РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ. К. ЧУКОВСЬКИЙ «МИЙДОДІР»

1. Читання твору вчителем

— Про кого прочитали вірш?

— Що повтікало від хлопчика?

— Хто вийшов йому назустріч?

— Від кого довелося втікати замазурі?

— Чого вчить нас цей вірш?

— Що треба робити, щоб не трапилася така неприємність, як у головного героя вірша?

2. Розглядання книжки, перечитування окремих рядків

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку нову букву вивчили?

— Який звук вона позначає на письмі?

— Який вірш ми прочитали? Хто його автор?

Урок 29. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ *Vv* («*ве*»). ЧИТАННЯ СЛІВ, РЕЧЕНЬ, ТЕКСТІВ

Дата _____

Клас _____

Мета: закріпити поняття про звук [в], букву *Vv* («*ве*»), вчити читати слова, речення і тексти з вивченими буквами; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу слів; розвивати зв'язне мовлення учнів; виховувати почуття дружби, колективізму.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

— Повторюйте за мною.

Котик нявкнув: няв-няв-няв,
Песик гавкнув: гав-гав-гав.
Від гавкотняви такої
Всім не стало супокою.

Голосові вправи

- Вимовте звук [і], як мишка;
- вимовте звук [у], як ведмідь;
- відтворіть різною силою голосу наближення автомобіля та його віддалення [а-а-а].

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

— Відгадайте загадку.

- Ходить диво по пустелі,
На собі несе дві скелі. (*Верблюд*)

— Виконайте звуко-буквений аналіз слова *верблюд*.

Це цікаво знати!

Верблюд може прожити без води протягом двох тижнів. За цей час він утрачає третину своєї ваги. Зате після цього за десять хвилин він може випити 140 літрів води (*понад 17 відер*).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (с. 42–43)

1. Бесіда за сюжетним малюнком (с. 42)

Гра «Додай слово»

Любить пустоці, забави,
Все солодке і яскраве.
Кольори свої ховає
В стиглих ягодах у гаї,
Поміж листя вишняка
У бабусинім садку,
В соковитім кавуні
Як сюрприз тобі й мені.
Як же можна не любити
Тепле і чудове... (*літо*).

- Хто зображений на малюнку?
- Де відпочивають діти?

Вправа «Мікрофон»

— Розкажіть, де ви відпочивали влітку? Чи були ви на морі? Що цікаве там бачили?

2. Читання слів у стовпчиках

- На який склад падає наголос у словах першого стовпчика?
- Чому слово *Іван* записане з великої букви?
- Прочитайте односкладові слова.

Віл — бик, якого використовували як тяглову силу для перевезення вантажів.

3. Опрацювання тексту

- Читання тексту вчителем у повільному темпі.
 - Які слова слід вставити на місці рисок?

Гра «Бджілки»

- Самостійне напівголосне читання тексту учнями.
- Читання тексту «ланцюжком».
 - Що було в Івана? у Валі?
 - Що робила Ніна?

Фізкультхвилинка

Ведмежата в лісі жили,
Всі голівками крутили.
Ось так, ось так, —
Всі голівками крутили.
Ведмежата мед шукали,
Разом дерево хитали.
Ось так, ось так.
Разом дерево хитали.
На галяві танцювали,
Вище ноги піднімали.
Ось так, ось так.
Вище ноги піднімали.

4. Бесіда за сюжетним малюнком (с. 43)

- Хто зображений на малюнку?
- Що роблять діти?

Вправа «Мікрофон»

- У які ігри любите гратися ви?

5. Робота над текстом

- Самостійно прочитайте перше речення. Як звали дітей?
- Прочитайте друге речення. Що було в Івана?
- Прочитайте третє речення. Що було в Нілі?
- Прочитайте четверте речення. Яке слово треба вставити замість риски?
- Послухайте четверте речення і скажіть, хто вимовив ці слова. (*Іван*)

До кого він звернувся? (*До Ліни*) Що треба зробити на місці коми?

- Хорове читання четвертого речення.
 - Який знак стоїть у кінці п'ятого речення? Зверніть увагу, яким голосом його треба читати. (*В кінці речення голос підвищуємо, бо тут стоїть знак питання.*)
 - Яке слово треба додати в останньому реченні?
- Читання тексту окремими учнями.
- Відпрацювання інтонації окличного речення зі звертанням.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Продовж речення»

- Сьогодні на уроці я вчився...
- Я дізнався...
- Найбільше мені сподобалося...
- Хочу навчитися...

Урок 30. ЗВУКИ [с], [с'], ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ БУКВОЮ Сс («ес»).

ЗАКРІПЛЕННЯ АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНИХ УМІНЬ.

ЧИТАННЯ СКЛАДІВ, СЛІВ, СЛОВНИКОВО-ЛОГІЧНІ ВПРАВИ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з буквою Сс («ес»), її звуковим значенням; формувати вміння виконувати аналітико-синтетичні вправи, вчити читати склади, слова з новою буквою, вдосконалювати навички звукового аналізу слів; вчити працювати над анаграмами; розвивати зв'язне мовлення, фонематичний слух; виховувати бережливе ставлення до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПЕРЕВІРКА УСВІДОМЛЕНOSTІ ЧИТАННЯ

Учням пропонують спочатку самостійно, а потім уголос прочитати тексти, подані на дошці, що є різновидами текстів Букваря.

Ліна і Ніна малі.

А Ніна? Ніна лила —

Ліна мила .

III. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

Робота над чистомовкою

Ла-ла-ла — молоко пила.
Ло-ло-ло — ідемо в село.
Лу-лу-лу — ідемо по селу.
Ли-ли-ли — липку полили.
Лі-лі-лі — рученьки малі.

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Розучування скоромовки

Синиці сіно сушили,
Сороки соломку носили.

— Який звук часто повторюється в словах скоромовки? (Звук [с])

— Вимовимо звук [с] і спробуємо розповісти, як він утворюється. (Кінчик язика впирається в нижні зуби, які створюють перешкоду на шляху струменя повітря. Це твердий приголосний звук.)

— Який перший звук у слові сіно? (Звук [с']) Чим відрізняється вимова звука [с] від [с']? (Зуби і язик залишаються в тому самому положенні, але губи розтягуються. [С'] — приголосний м'який.)

2. Упізнавання звуків [с], [с'] у словах

Сир, коса, сіль, роса, сосна, колосок, сіно, сім, осінь. (Учень називає звук, який він чує в слові, [с] або [с'], вказує, де він чується.)

3. Звуковий аналіз слів лис, лось за предметними малюнками

4. Ознайомлення з буквою Сс

— В українській мові звуки [с], [с'] позначаються буквою «ес». (Учитель показує велику і малу букви Сс. Учні порівнюють їх: за будовою вони однакові, відрізняються лише розміром.)

— На що схожа буква Сс?

5. Заучування вірша

Сіра гуско, не сварись! Ось ця буква С, дивись:
Як пиріг — маківничок, наче місяця ріжок.

В. Гринько

Фізкультхвилинка

6. Робота за Букварем (с. 44–45)

1) Звуковий аналіз слів “намисто”, “сім”, “сир” з опорою на схеми, подані в підручнику.

2) Читання складів, поданих в аналітико-синтетичній формі.

— Які слова можна утворити з цих складів?

3) Читання прямих і обернених складів у будиночках.

Учні читають склади в лівому будиночку, називаючи перший звук у кожному мовленому складі.

4) Бесіда за сюжетним малюнком.

— Відгадайте загадки.

- Червона спинка,
Чорні краплинки. (Сонечко-комаха)
- Що у світі найсвітліше, наймиліше, найтепліше?
В небі вдень воно гуляє, ніч приходить — спать лягає. (Сонечко)

— Про яке сонечко йдеться у першій загадці, а про яке — в другій?

— Розгляньте малюнок. Яким зобразив художник комаху-сонечко і сонечко, що світить у небі?

— Прочитайте слово, написане під малюнком. Яких букв у ньому бракує?

Читання слів *синичка* і *суничка*.

— Якими звуками розрізняються ці слова?

5) Аналітико-синтетичні вправи.

Утворення і читання слів за таблицею (*сам, сум, сім, сом*).

6) Читання слів у стовпчиках.

— Чим відрізняються слова *оса* — *оси*, *сова* — *сови*?

7) Утворення слів зі складів.

Нові, носили, налили, сині.

8) Читання слів у стовпчиках. Утворення слів за зразком «*один — багато*».

9) Читання слів, які відрізняються однією буквою.

10) Гра «*Додаємо букву — утворюємо нове слово*».

Сон — *слон*. Яку букву додали? і т. ін.

11) Прочитайте, що у *сома*, а що — у *Соні*?

12) Робота над анаграмою «*сосна — насос*».

Спочатку учні викладають на набірному полотні слово *сосна*, а потім поряд із ним або під ним за вказаною цифрою послідовністю викладають інше слово — *насос*. З'ясовують, що обидва слова складаються з тих самих букв, але розміщених по-різному. Аналіз анаграми *смола* — *масло* (аналогічно).

13) Складання і заучування скороговки.

Сому сумно самому.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву сьогодні вивчили? Які звуки вона позначає на письмі?

— Що найбільше запам'яталося з сьогоднішнього уроку?

Урок 31. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ Сс («ес»). ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТІВ «МАМА І СИНИ», «У ЛІСІ»

Дата _____

Клас _____

Мета: закріпити вміння читати букву Сс («ес») у складах і словах; удосконалювати навички звукового аналізу; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати любов до праці, прагнення допомагати батькам по господарству.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Розучування чистомовки

Са-са-са — в Саші довга коса.
Сі-сі-сі — сіла мама у таксі.
Си-си-си — купить мама ковбаси.
Ас-ас-ас — поп'ємо смачний ми квас.

2. Робота над скоромовкою

Стрекоче сорока сороці:
А я у сорочій сороці!
Сорока сороці скрекоче:
— А в мене яєчко сороче!
О. Орач

3. Повторення вивчених звуків і букв

- Які голосні звуки ми вивчили?
- Які приголосні звуки ви знаєте? (*Стежимо за тим, щоб учні називали не тільки вивчені тверді приголосні, а й м'які.*)
- Які букви ви вже можете прочитати? (*Учні беруть букву з кишенькової азбуки, дають її алфавітну назву, називають, які звуки вона позначає.*)

III. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (с. 46–47)

1. Бесіда за сюжетним малюнком (с. 46)

- Кого ви бачите на малюнку?
- Що робить мама?
- Звідки йдуть хлопчики?
- Що вони несуть у кошиках?

2. Читання слів у стовпчиках «луною» за вчителем

- Як написані слова третього стовпчика? Чому? (*З великої букви, бо це — імена.*)
- Яка спільна частина в словах першого стовпчика? (*Носи*)
- Яка спільна частина в словах другого стовпчика? (*Соли*)

3. Читання тексту «Мама і сини» вчителем

4. Відповіді на запитання за змістом

- Хто солив гриби?
- Хто носив гриби з лісу?
- Скільки банок грибів насолити?

На кожне запитання учні знаходять відповіді у тексті і читають їх уголос.

5. Гра «Читає Незнайко»

Учитель читає текст, замінюючи слова. Учні мають помітити помилку і виправити її.

У мами сини Іван і Сава (*Слава*).
Вони в дубовому (*сосновому*) лісі.
У лісі ягоди (*гриби*).
Іван і Слава носили бабусі (*мамі*) гриби.
А мама сушила (*солила*).
Насолили шість (*вісім*) банок.

Фізкультхвилинка

Ноги разом!
Руки в боки!
Пострибали, як сороки.
Стриб-скок! Стриб-скок!
Веселіш піде урок.
А тепер пішли вприсядку —
Ми виконуєм зарядку.

6. Бесіда за сюжетним малюнком (с. 47)

- Кого ви бачите на малюнку?
- Де живуть звірі?
- Які дерева зображені на малюнку?
- Де знаходиться дупло білочки?
- Куди біжить лисичка?

7. Читання тексту «У лісі» вчителем

Читання тексту учнями «ланцюжком».

- Що носила білочка?
- Куди вона носила горішки?
- Куди сіла сова?
- Як живеться тваринам у лісі? Чому їм добре у лісі? Як треба ставитися до лісових мешканців?

Гра «Читає Незнайко»

Учитель читає текст, навмисне замінюючи слова. Учні мають помітити помилку і виправити її.

У лісі дуби (*сосни*).

Білка носила лісові гриби (*горіхи*) в дупло.

Он сова сіла на ялинку (*сосну*).

Гра «Книжковий хробачок»

- У лісі на деревах часто заводяться хробачки. Хто від них рятує дерева? (*Дятел*)
- У нашому підручнику завівся книжковий хробачок. Які букви він поз'їдав? Назвіть їх і відгадайте слова. (*Білочка, лисичка*)
- Виконайте звуковий аналіз слів *білочка* і *лисичка*.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що вчилися робити на сьогоднішньому уроці?
- Що було найбільш цікавим?
- Про що розповісте батькам удома?

Урок 32. ЗВУК [к], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Кк («ка»)
ЧИТАННЯ СКЛАДІВ, СЛІВ.
РОБОТА НАД АНАГРАМАМИ. СЛОВНИКОВО-ЛОГІЧНІ ВПРАВИ.
ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «МИКОЛИН СОКІЛ»

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з новою буквою Кк («ка»), її звуковим значенням; вчити читати прості склади типу злиття та складні — типу ПГП; розвивати в учнів аналітико-синтетичні вміння; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Розучування скоромовки

СМАЖЕНЯ

Смаженю
Смажив,
Смажив
Саша, —

Замість
Смажені
У Саші
Сажа.

Г. Бойко

2. Слухай і запам'ятовуй!

- Ти чому, сороконіжко, не виходиш грати в сніжки?
- Доки взую сорок ніг, то розтане зовсім сніг.

Г. Січовик

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Робота в групах

Гра «Прочитай і знайди помилки»

— Прочитайте речення, записані друкованим шрифтом, проаналізуйте помилки, допущені у них.

На сосні висіли сливи.

носила сіно.

2. Гра «Розсипанка»

На дошці — малюнки слона, сома, сови.

Під малюнками на набірному полотні виставлені у довільному порядку букви: с, л, о, н, с, о, м, а, с, о, в, и. Учні із букв мають зібрати слова.

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Виділення звука [к] зі слова-відгадки

- Сто хустин собі напнула,
Кожушок вдягти забула. (*Капуста*)

— Виконайте повний звуковий аналіз слова *капуста*. Який перший звук у цьому слові?

2. Виділення звука [к] зі слів

Вікно, кишенья, жук, мак, ластівка, гумка, кружка, корабель.

Звуковий аналіз слів *жук, мак, гумка*.

3. Самостійне добирання слів зі звуком [к]

Спостереження за способом вимовляння звуку [к]. (*Перешкода створюється глибоко в горлі задньою частиною язика. Віднесення звуку до приголосних.*)

4. Ознайомлення з буквою «ка»

Показ букви *Кк* (*великої і малої*), ознайомлення із її назвою, аналіз графічної будови. Визначення місця букви в кишеньковій азбуці.

— На що схожа буква *Кк*?

Заучування вірша.

Буква *К*, буква *К*, ой, яка вона швидка!

Наче хлопчик, знявши руки, витинає гопака.

В. Гринько

Фізкультхвилинка

5. Робота за Букварем (с. 48–49)

1) Повний звуковий аналіз слів “*коза*”, “*качка*”, “*курка*” за зразком, поданим у підручнику.

2) Читання прямих і обернених складів, поданих у будиночках.

3) *Бесіда за сюжетним малюнком (с. 48).*

— Кого бачите на малюнку?

— Що тримає в руках клоун?

— Прочитайте склади на кульках, якими жонглює клоун. Назвіть звуки і букви у слові *клоун*.

4) *Синтетичні вправи зі словами, поданими в рамках.*

Сумка, миска, коник, кокос, калина, малина, квас, клас.

Учитель з’ясовує з учнями значення утворених слів, з окремими словами складаються речення.

— Які склади спільні у словах *калина і малина, сумка і миска, коник і кокос*.

5) *Робота над анаграмами.*

Кіно — коні, вікно — вінок.

6) *Бесіда за сюжетним малюнком (с. 49).*

— Кого ви бачите на малюнку? Що робить хлопець?

7) *Читання слів у стовпчиках «луною» за вчителем.*

— Чому слова третього стовпчика пишуться з великої букви?

8) *Читання тексту «Миколин сокіл».*

а) Читання тексту вчителем.

— Прочитайте перше речення. Які слова в цьому реченні пишуться з великої букви? (*Улан і Вулкан — клички тварин, які також пишуться з великої букви.*)

б) Читання тексту учнями.

— Хто був у Миколи?

— Яка кличка у сокола? у коника?

— Чим Микола годував коника?

— Де літав сокіл?

— Як Микола кликав сокола?

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку нову букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Який звук вона позначає на письмі?

Урок 33. **ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ
БУКВИ Кк («ка»). ЧИТАННЯ РЕЧЕНЬ, ПОДАНИХ РУКОПИСНИМ
ШРИФТОМ. ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «КАЛИНА»**

Дата _____

Клас _____

Мета: закріпити знання учнів про букву Кк («ка») та її звукове значення; вчити читати склади, слова, речення з новою буквою; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу слів; ознайомити з рукописним шрифтом, призначеним для читання; розвивати вміння зіставляти слова за значенням та за фонетичними особливостями; виховувати бережливе ставлення до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Розучування скоромовки

КАЧЕЧКА

Качечка криче — каченят не баче.

Кличе качечка курчат:

«Чи не бачили качат?»

Г. Бойко

2. Робота над чистомовкою

Ку-ку-ку, ку-ку-ку!

Сидить пташка на сучку!

Ки-ки-ки, ки-ки-ки!

Посадили огірки.

Ко-ко-ко, ко-ко-ко!

Люблю свіже молоко!

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Гра «Впіймай звук [к]»

— Послухайте вірші, назвіть слова зі звуком [к].

Там у полі, на баштані,

Сидить красень у каптані.

Свої круглі він боки

Миє в росах залюбки.

А боки — немов сміються:

Так рябі і застаються.

Оцей, діти, чепурун —

Звичайнісінький... (*кавун*).

Н. Становська

КОНИК-МУЗИКА

Коник скрипочку трима,

В затишку квіток дрима.

Тільки піднесе смичок —

Квіти підуть у танок.

Н. Становська

— Запишіть слова *коник* і *кавун*, побудуйте їх звукові схеми.

— Назвіть букви і звуки. Порівняйте звукові схеми цих слів. Що помітили? (*Вони однакові.*) Який склад наголошений у слові *коник*? у слові *кавун*?

КОНИК

Хто «співає» крилами? Хто «слухає» ногами? Це коник. Його відразу не побачиш, але цвіріння почути можна. «Співає» він крильцями. При їх терті виникає ця музика. «Співають» тільки самці. А чують цю музику і самці і самки. Їхні вуха знаходяться на передніх ніжках, у щілинках.

Фізкультхвилинка

ІV. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (с. 50–51)

1. Робота над загадкою

- У піснях вона й казках,
У вінку й на рушниках,
Давній символ України,
Називається... (калина).

— Калина користується великою любов'ю і пошаною в Україні. «Без верби і калини нема України», — каже народ. Весною калина розквітає і стає гарною, мов дівчина в білім убранні. Восени кущ укривається червоними ягодами. Народ оспівував цю рослину в багатьох піснях. (Слухання пісні про калину.)

2. Читання слів у стовпчиках «луною» за вчителем

— Поясніть значення слів у першому стовпчику. Який спільний склад у цих словах?

- Яка спільна частина у словах другого стовпчика?
- Коли, хто і кому співає колисанки?
- Чи знаєте ви колисанки?
- Послухайте одну з них. (Слухання колискової.)
- Як пишуться слова третього стовпчика? Чому?
- Кого ви бачите на малюнку?
- Що робить мама?
- Де прив'язана колиска? Чи впізнали ви цей кущ?

3. Гра «Бджілки». Напівголосне читання тексту учнями

- Скільки речень ви прочитали?
- Кого колисала мама? Як звати маля?

4. Читання тексту «ланцюжком»

5. Ознайомлення учнів з рукописним текстом

Учитель з'ясовує, чи всі букви діти впізнають у рукописному варіанті. Учитель читає речення вголос, учні стежать за підручником.

6. Бесіда за сюжетним малюнком (с. 51)

7. Читання стовпчиків слів «луною» за вчителем

8. Опрацювання тексту «Калина»

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що вивчали на сьогоднішньому уроці?
- Що найбільше запам'яталось?

Урок 34. ЗВУКИ [р], [р'], ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ БУКВОЮ Рр («ер»)
ЧИТАННЯ СКЛАДІВ, СЛІВ. СКОРОМОВКИ.
ВИКОНАННЯ СЛОВНИКОВО-ЛОГІЧНИХ ВПРАВ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з буквою Рр («ер»), навчити читати її в складах як звук [р], [р']; розвивати вміння виконувати звуковий та звуко-буквений аналіз слів; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Букви заблукали»

На дошці надруковані слова з пропущеними буквами. Учні мають їх уставити.

В..ник, кол..ска, ка..ина, в..лик.

2. Гра «Плутанка»

Учитель читає текст «Калина», замінюючи деякі слова. Почувши помилку, учні плещуть у долоні, виправляють її.

Коло дому (*вікна*) калина.

На калині ягоди (*квіти*).

Он Ніна (*Клава*) і Килина.

У Клави м'яч (*скакалка*).

А в Килини коси (*вінок*).

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Підготовка до ознайомлення з новою буквою

1) Робота над скоромовкою.

Учні повільно, а потім швидко вчаться промовляти скоромовку.

Три барани на траві стрибали.

Три барани на трубі гарно грали.

— Який звук найчастіше чується в скоромовці? ([р])

2) Робота над загадками.

— Відгадайте загадки.

- Хто на берег не виходить,
У воді таночки водить,
Поміж ряски грається,
Від людей ховається. (*Риба*)

- Блищить, біжить, гадючиться
І все по низині крутиться. (*Ріка*)

— Проаналізуйте і запишіть звукову модель слів *риба*, *ріка*. Чим відрізняється перший звук у словах *риба* і *ріка*?

2. Гра «Назви овочі зі звуками [р], [р']»

Огірок, помідор, картопля, ріпа, буряк, морква, редиска...

3. Гра «Впіймай звук [р]»

Учні мають з'ясувати, де знаходиться звук [р], [р'] — на початку, в середині чи в кінці слова.

Ранець, орел, мурашник, морозиво, явір, рік, промінь, дріт, рись, рядно, рюкзак, крем.

— В українській мові звуки [р], [р'] позначаються буквою «ер». Порівняйте велику і малу букви «ер». Чим вони схожі і чим відрізняються? На що схожа буква «ер»?

Равлик лізе на стеблинку,
Сам несе свою хатинку.
В нього різки коротенькі
І чутливі, мов антени.
Налякався і завмер —
Схожий став на букву «ер».
В. Гринько

Фізкультхвилинка

4. Робота за Букварем (с. 52–53)

1) Звуковий аналіз слів “риба”, “краб”, “горіх” з опорою на схеми, подані в підручнику.

2) Читання прямих і обернених складів у будиночках.

— Назвіть звуки у прямих складах.

3) Синтетичні вправи зі складами, поданими в таблиці.

4) Робота над словами-омонімами “кран” і “ручка”.

— Розгляньте малюнки, назвіть зображені предмети, складіть речення з цими словами в різних значеннях. Виконайте звуко-буквений аналіз слів *кран* і *ручка*.

5) Гра «Злетимо на ракеті». Читання складів у віконцях ракети. Звуко-буквений аналіз слова “ракета”.

6) Читання слів, поданих у підручнику в аналітико-синтетичній формі (*нора, нора, рана, рано*).

7) Читання слів у стовпчиках (с. 53).

— Прочитайте слова першого стовпчика. Який спільний склад у цих словах?

— Назвіть слово, в якому є м’який приголосний звук. Що означає це слово? (*Сіра — колір*)

8) Гра «Я — тобі, ти — мені».

Учні в парах читають одне одному слова у стовпчиках.

— У якому стовпчику є м’який приголосний [р’]?

— Яка буква позначає м’якість цього приголосного?

9) Бесіда за сюжетним малюнком (с. 53).

10) Розучування скоромовок.

11) Гра «Конкурс на кращого скоромовщика».

12) Робота над анаграмами.

Рано — нора, марка — рамка.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Які звуки вона позначає на письмі?

Гра «Доповніть риму»

Ось і дзвоник пролунав,
Він мені і вам...,
Що урок вже час кінчати,
Треба йти...

Урок 35. **ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ Рr («ер»).** ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «РАНОК БІЛЯ РІКИ». СЛОВНИКОВО-ЛОГІЧНІ ВПРАВИ. РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ. **Н. КИР'ЯН «ЧОМУ ВУСАТИЙ КОЛОСОК»**

Дата _____

Клас _____

Мета: удосконалювати навички читання слів і речень з буквою Рr («ер»), навички звуко-буквеного аналізу; розвивати зв'язне мовлення учнів, фонематичний слух; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Робота над чистомовкою

Рі-рі-рі, рі-рі-рі!
Кріт сидить в своїй норі.
Ра-ра-ра,ра-ра-ра!
Йде до школи дівтора.
Рі-рі-рі,рі-рі-рі!
Добре в школі дівторі.

Л. Лозован

2. Розучування скоромовки

Ремез, ремез, ремезята,
У кущі лозовім хата.
Майстровита ремез птичка,
Бо гніздо, мов рукавичка.

В. Гринько

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

1. Звуковий аналіз слів кріт, ремез

2. Гра «Знайди схему»

— Прочитайте слова, серед записаних слів знайдіть те, що відповідає поданій схемі.

Роса, кіт, ірис, ранок.

○	—	○	—
---	---	---	---

 (ірис)

3. Повторення скоромовок, вивчених на попередньому уроці

IV. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (с. 54–55)

1. Читання слів у табличках

— Яка спільна частина у словах першої таблички? (ран)

— Прочитайте слова у другій табличці. У яких словах три склади? Прочитайте найдовше слово. Скільки в ньому букв? звуків?

2. Гра «Конструктори»

— Прочитайте слова, утворені із букв слова скоромовка.

3. Читання слів у стовпчиках

— Яка спільна частина у словах першого стовпчика? (крас)

— Як написані слова другого стовпчика? (З великої букви, бо це чоловічі імена.)

4. Бесіда за сюжетним малюнком

- Хто зображений на малюнку?
- Що робить дівчинка?
- Які квіти вона поливає?
- Чи доводилося вам доглядати за квітами? Розкажіть.

5. Читання рукописного тексту

Учитель з'ясовує, чи всі букви діти впізнають у рукописному варіанті. Учні читають речення хором.

Фізкультхвилинка

6. Бесіда за сюжетним малюнком (с. 55)

- Де відпочивають діти?
- Що вони роблять?
- Кого ще бачите на малюнку?

7. Читання тексту «Ранок коло ріки» вчителем

- Чи запам'ятали ви, як звати хлопчиків? А кицьку?

8. Читання тексту учнями «ланцюжком»

- Коли діти пішли на річку?
- Як було навкруги?
- Що було на траві?
- Кого ловив Романко?
- Кого ловив Руслан?
- Де сіла Мурка?
- Хто покликав Мурку?
- Що Руслан дав Мурці?

9. Гра «Розвідники»

- Знайдіть у тексті слова з буквою «ер».

10. Робота над скоромовкою

У Ірини ірис ріс.

Читання скоромовки тихо і повільно; голосніше та швидше; голосно і швидко.

V. РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ.

Н. КИР'ЯН «ЧОМУ ВУСАТИЙ КОЛОСОК»

1. Розглядання книжки, обкладинки, читання назви книжки та імені автора, розглядання змісту, перегляд книжки посторінково

2. Читання вчителем вірша Н. Кир'ян «Чому вусатий колосок»

- Хто головна героїня вірша?
- До кого вона звертається зі своїми запитаннями?
- Про що вона запитує в колоска?
- Як відповів їй колосок?
- Продовжте речення: *Катруся допитлива, а колосок...*
- Яким зобразив колосок художник?

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Закінчи речення»

- Сьогодні на уроці я вчився...
- Найбільше мені сподобалося...
- Я запам'ятав...
- На наступному уроці хочу навчитися...

Урок 36. ЗВУК [п], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Пп («пе»)
ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ. СЛОВНИКОВО-ЛОГІЧНІ ВПРАВИ.
ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «НА ІВАНА КУПАЛА»

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з буквою Пп («пе»), вчити правильно вимовляти звук [п] та виділяти його з різних позицій у словах; закріплювати навички звукового аналізу слів; збагачувати активний словниковий запас учнів; розвивати зв'язне мовлення; виховувати любов до рідного слова.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Дихальні вправи

- Пір'їнку здуємо з долоньки.
- Понюхаємо конвалію.

2. Гра «Щоб ротик був слухняним»

— Пропоную вам вирушити у подорож, сядемо на пароплав і попливемо морем.

- Ось ми допливли до пристані і кажемо: У-У-У-У.
- А тепер пересядемо на потяг і поїдемо: ЧУХ, ЧУХ, ЧУХ.
- Пересядемо на мотоцикл і поїдемо далі: Р-Р-Р-Р.
- Дуже захотілося ще й на конику поскакати: ЦОК-ЦОК-ЦОК.
- Потім пересіли на велосипеди: ДІНЬ-ДІНЬ-ДІНЬ.

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Слова розсипалися»

На дошці — картинки іриса, моркви, сороки, рака, поруч — букви в довільному порядку: м, о, с, р, к, в, о, к, и, р, р, п, а, к. З букв учні мають скласти слова і розмістити їх під відповідними малюнками.

2. Гра «Так чи не так?»

Учитель читає речення. Якщо воно не відповідає дійсності, учні тупотять ногами.

Коло ріки Роман і Степан. (*Ні. Руслан.*)

Вилловив рака Роман. (*Ні. Руслан.*)

З хлопцями була кицька Мурка (*Так.*)

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Підготовка до ознайомлення з новою буквою

1) Робота над загадкою.

Вилізають на нього опеньки,
Та не сердиться зовсім старенький. (*Пень*)

— Який перший звук у слові відгадці?

2) Гра «Впиймай звук [п]».

Пугач хвалиться пінгвіну:
Півень дав мені пір'їну.
Причеплю, причепурюся,
Потім паві покажуся.

3) *Спостереження за артикуляцією звуку [п].*

— Перешкода на шляху струменя видихуваного повітря створюється губами, повітря розриває цю перешкоду. Отже, звук [п] — приголосний.

4) *Встановлення місця звуку [п] у словах “сапа”, “пилка”, “лопата”, “булка”, “липка”, “папка”, “помідор”.*

5) *Самостійне добирання учнями слів зі звуком [п] у різних позиціях.*

2. Ознайомлення з буквою «пе», засвоєння її назви. Зіставлення великої і малої букви, аналіз графічної будови

— На що схожа буква «пе»?

3. Заучування вірша

Гарні хлопці-молодці закопали два стовпці,
Третій їм допомагав — перекладину поклав.
Втіха нашій дітворі: буква «пе» уже в дворі.
В. Гринько

Фізкультхвилинка

4. Робота за Букварем (с. 56–57)

1) *Звуковий аналіз слів “пелікан”, “папуга”, “панда” за зразком, поданим у підручнику.*

2) *Читання прямих і обернених складів у будиночках.*

3) *Читання слів “лапа”, “липа”, “палка”, “пилка”, поданих у підручнику в складовій формі.*

— Що спільне в усіх цих словах? Що відмінне?

4) *Читання слів у стовпчиках.*

— Яке злиття з буквою «пе» є однаковим у словах другого і третього стовпчика? (*па*)

5) *Робота над анаграмою.*

Пилка — липка.

Читання слова *Пилип*.

— Що помітили?

6) *Робота над ілюстрацією (с. 56).*

— Хто примостився на жердині? (*Півники*)

— Які квіти зображено на малюнку?

7) *Читання слів у стовпчиках.*

8) *Робота за сюжетним малюнком (с. 57).*

— Кого бачите на малюнку?

— Що роблять дівчата? Що роблять хлопці?

— Яка пора року зображена на малюнку? Чому ви так вважаєте?

9) *Робота над текстом «Івана Купала».*

Виразне читання тексту вчителем.

— Про яке свято прослухали текст? Коли його відзначають?

10) *Читання тексту учнями «ланцюжком».*

— Що робили на свято хлопці? А дівчата?

— Що співали дівчата? Прочитайте.

Робота над інтонуванням окличного речення.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Який звук вона позначає на письмі?

Урок 37. **ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ Пп («пе»).** АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНІ ВПРАВИ З ВИВЧЕНИМИ ЗВУКАМИ І БУКВАМИ. ЧИТАННЯ РЕЧЕНЬ. ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТІВ «ВЕСЕЛІ ПІСНІ» ТА «СЛИВИ»

Дата _____

Клас _____

Мета: закріплювати вміння читати склади, слова, речення з буквою Пп («пе»), виконувати звуковий та звуко-буквений аналіз слів; розвивати творчу уяву, образне мислення; виховувати любов до прекрасного.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

Робота над чистомовкою

Пу-пу-пу, пу-пу-пу!
Йду на ринок по крупу.
Па-па-па, па-па-па!
Дуже добра ця крупа!
Пи-пи-пи, пи-пи-пи!
Зварю кашу із крупи!
Пу-пу-пу, пу-пу-пу!
Миші з'їли всю крупу!

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Робота над загадками. Звуко-буквений аналіз слів-відгадок

- Бджоли прилітають,
З квітів мед збирають.
На початку літа
Зацвітає... (*липа*).

— Якому місяцю липа дала своє ім'я? (*Липень*)
— Про яке свято, що відзначають у цьому місяці, ми читали?

- Затишна моя хатинка —
Непомітна павутинка,
Гляньте, скільки ниточок!
А господар... (*павучок*).
- Мов червоний ніс,
На городі зріс.
В борщику скупався,
У роті заховався,
Язик припік
Та й утік! (*Перець*)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ. РОБОТА ЗА БУКВАРЕМ (с. 58–59)

1. Бесіда за сюжетним малюнком

— Кого ви бачите на малюнку?
— Що роблять діти?

2. Читання слів у стовпчиках «луною» за вчителем, потім — «ланцюжком»

— Яка спільна частина у словах першої колонки? (*спів*)
— Які слова написані з великої букви? Чому? Прочитайте їх.
— Прочитайте назви музичних інструментів. Які ще музичні інструменти ви знаєте?

- Скільки складів у слові *піаніно*?
- Назвіть у ньому букви, звуки.

Фізкультхвилинка

Довгоногий чорногуз у болотечку загруз.
Будем його рятувати, за хвостика витягати,
Щоб не плакав чорногуз, що в болотечку загруз.
Раз, два, три, чотири, п'ять!
Будем ніжки обмивать.
Хай летить собі на волю
І шукає кращу долю...
Ми йому допомагали,
Одночасно спочивали.
А тепер нам час сідати:
Будем далі працювати.

3. Опрацювання тексту «Веселі пісні»

Виразне читання тексту вчителем. Колективне добирання слів — назв ознак в останньому реченні.

- Який урок був у дітей?

Гра «Бджілки»

Самостійне напівголосне читання тексту учнями.

- На чому грав Павлик? Поліна? Мирослава Пилипівна?
- Що робили решта дітей?
- Про що вони співали пісні?

4. Бесіда за сюжетним малюнком (с. 59)

- Куди прийшли діти?
- Що в руках у дівчинки?
- Що робить хлопчик? А дівчинка?

5. Читання слів, поданих у підручнику в аналітико-синтетичній формі (*сипав, висипав, насипав*)

- Що спільного в цих словах? (*Склади пав і си*). А що відмінне?
- Читання стовпчика слів «луною» за вчителем.

6. Опрацювання оповідання «Сливи»

1) *Читання тексту учнями (по одному реченню, вголос).*

2) *Напівголосне самостійне читання.*

3) *Колективне читання.*

- У кого поспіли сливи?
- Хто рвав сливи?
- Скільки слив у Павлика? А в Поліни?
- Що зробив Павлик?
- Що можна сказати про хлопчика?

7. Читання рукописних речень

- Складіть речення.
Сливи сині, а калина... (*червона*).

V. ПІДСУМОК УРОКУ

— Сьогодні ви багато працювали. Дякую вам за гарну роботу! А тепер утворіть коло і візьміться за ручки. Відчуваєте тепло долоньок одне одного? Посміхніться одне одному і всі разом скажіть: «Дякуємо за співпрацю».

Урок 38. ЗВУКИ [т],[т'], ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ БУКВОЮ Тт («те»).

ЧИТАННЯ СКЛАДІВ, СЛІВ, РЕЧЕНЬ.

СЛОВНИКОВО-ЛОГІЧНІ ВПРАВИ. СКОРОМОВКА

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з буквою Тт («те»); закріплювати розуміння того, що однією й тією самою буквою на письмі можуть позначатися твердий і м'який парні приголосні звуки; удосконалювати навички звукового та звуко-буквенного аналізу слів з твердими і м'якими приголосними; продовжити спостереження над багатозначними словами; розвивати зв'язне мовлення учнів, фонематичний слух; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Всі почули вже дзвінок.
Він покликав на урок.
Кожен з вас приготувався,
На перерві постарався.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Буква загубилася»

Сли.а (слива), сопі.ка (сопілка), к.лина (калина), По.іна (Поліна), піа.іно (піаніно).

2. Гра «Добери пару»

Учні мають з'єднати слово з його схемою.

Ріка

—	○	—	○
---	---	---	---

Липа

=	○	—	○
---	---	---	---

Ікра

○	—	—	○
---	---	---	---

Папка

—	○	—	—	○
---	---	---	---	---

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Підготовка до вивчення нової букви

1) Робота над скоромовкою.

— Спочатку повільно, а потім швидко вчимося промовляти скоромовку.

Коло тину — тінь,
Коло тіні — тин.

— Запишіть звукові моделі слів *тин*, *тінь*. Порівняйте вимову твердого і м'якого звуків [т], [т'].

2) Гра «Назви перший приголосний»

Учитель називає слова, учні виділяють злиття приголосних [т], [т'] з голосним та називають перший приголосний звук: *танок*, *театр*, *тісто*, *теніс*, *тунель*, *тюльпан*, *тополя*, *тюлень*, *тьохкати*, *тягнути*.

Виділяючи звуки [т], [т'], з'ясовують, що в їх творенні беруть участь язик і зуби, які стають перешкодою на шляху струменя повітря, тому — це приголосні звуки.

2. Ознайомлення з буквою «те», аналіз її будови, порівняння великої і малої букв за формою і розміром, запам'ятовування назви букви, визначення її місця в кишеньковій азбуці

— На що схожа буква «те»?

Заучування вірша

— Молоточок, молоточок
Поможи забить гвіздочок!
— Мною ви не заб'єте,
Я ж залізна буква «те».

В. Гринько

Фізкультхвилинка

3. Робота за Букварем (с. 60–61)

1) Звуко-буквений аналіз слів “телефон”, “літак”, “тюльпан” з опорою на звукові схеми, подані у підручнику.

2) Читання прямих і обернених складів у будиночках.

— Назвіть перший звук у прямих складах.

3) Читання слів, поданих в аналітико-синтетичній формі.

4) Читання мовної цікавинки КІТУТІК.

5) Читання слів у стовпчиках

— Які склади однакові у словах першого і другого стовпчиків?

— Якою буквою відрізняються слова третього стовпчика?

— Чи міняється значення слова при зміні букви?

— Яке злиття в цих словах з буквою «те» підкреслене?

— Прочитайте слова останнього стовпчика. Як ви звертаєтесь до свого тата?

6) *Бесіда за сюжетним малюнком (с. 60). Читання речення під малюнком.*

— Хто покатав малу Наталку на поні?

7) *Спостереження за багатозначністю слова “котики”.*

Бесіда за сюжетним малюнком (с. 61).

— Що стоїть у вазі?

— Хто грається мишкою?

— Чому бруньки на верболозі названо котиками?

— Складіть речення зі словом *котики* у різних значеннях.

— Які ще слова, що звучать однаково, але називають різні предмети, ви знаєте? (*Лисички, півники, сонечко*)

8) *Робота над скоромовкою.*

Учні читають скоромовку повільно і тихо, потім — голосніше і швидше.

9) *Читання слів у стовпчиках (с. 61).*

— Яке злиття однакове у словах першого стовпчика? (*та*) другого? (*то*) третього? (*ту*).

— Хто такі туристи?

— Яка спільна частина у словах *стукати, стукала, постукала*? (*стук*)

— Яке злиття з буквою «те» в цих словах?

— Як написані слова останнього стовпчика? (*З великої букви, бо це — імена.*)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку нову букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Які звуки вона позначає на письмі?

— Як будемо читати букву «те» перед буквами *а, у, и, о*? (*Як твердий звук [т]*)

— А як ця буква читається перед *і*? (*Як м'який звук [т']*)

— Що найбільше сподобалося на уроці?

Урок 39. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ
ПРО ЗВУКОВІ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ Тт («те»).

ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «КОТИК І ПІВНИК». СКОРОМОВКА

Дата _____

Клас _____

Мета: закріплювати вміння учнів читати склади та слова з буквою Тт («те»); повторити та закріпити вивчені букви, їх звукові значення; розвивати в учнів уміння зіставляти відповідні звуки і букви, виразно читати текст діалогічного характеру з додержанням відповідних інтонацій розмови між дійовими особами; виховувати любов до художнього слова.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

Робота над чистомовкою

Та-та-та — взята висота.
Ти-ти-ти — зможеш підійти.
Ті-ті-ті — кури у смітті.
Ат-ат-ат — мій брат солдат.
Теп-теп-теп — розкинувся степ.
Стук-стук-стук — лине лісом перегук.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Читання слів, поданих в аналітико-синтетичній формі (запис на дошці)

ТА
ЛО
СИ
ЛІ

ТО

ВОРО

ТА
НА

2. Робота над загадками. Звуковий аналіз слів-відгадок

- А це що за дивина?
Приросла до ніг вона.
Я від неї утікаю —
Ніг моїх не залишає. (*Тінь*)
- На узліссі дріт колючий
В білім мареві пахучім.
Цвіт медовий, запашний,
Плід синенький і терпкий. (*Терен*)
- Він незримо ходить лісом,
Шарудить осіннім листом,
У саду гойдає віти,
Колихає на ніч квіти. (*Вітер*)

Віконце для допитливих

ТЕРЕН

Ягоди терну здавна використовувалися у народній медицині як лікувальний засіб при шлунково-кишкових захворюваннях. Квітки терну корисні при різних захворюваннях печінки.

Фізкультхвилинка

Дружно вправними руками
Допоможемо ми мамі.
Посуд гарно перемієм,
Витрем насухо, складемо,

І при цьому не поб'єм.
Пил зітремо й підметемо —
Скрізь порядок наведемо.

3. Робота за Букварем (с. 62–63)

1) *Виразне читання тексту вчителем.*

— Які дійові особи казки беруть участь у розмові? (*Півник і Лисичка*)

2) *«Ланцюжкове» читання тексту по реченнях.*

Перед читанням кожного наступного речення вчитель дає час проглянути його, визначити початок і кінцівку.

3) *Робота над виразністю читання.*

а) У першому і третьому реченнях учні мають відтворити паузи на місці тире;

б) у п'ятому реченні передати підвищену інтонацію звертання;

в) у шостому реченні — відтворити інтонацію погрози в словах Півника.

Навчити дітей читати цю фразу ритмічно, як скоромовку.

4) *Читання тексту окремими учнями по частинах.*

5) *Вибіркове читання.*

— Знайдіть і прочитайте речення, у якому повідомляється, хто які ролі виконував у виставі.

— Де був Котик?

— Як Лисичка просилася до Півника в хатку?

— Що відповів Півник Лисичці?

— Що Лиска посипала біля вікна?

— Як глядачі вітали артистів?

— Який епізод казки зобразив художник на малюнку (с. 63)?

б) *Робота над скоромовкою.*

а) Колективне та індивідуальне проказування скоромовки.

б) Звуковий аналіз слова *коток* на слух, викладання його на дошці з розрізної азбуки. Буквений аналіз цього слова (*діти називають кожну букву*).

— Спробуйте прочитати це слово у зворотному порядку. Що вийшло? Які інші слова, що їх можна читати у прямому і зворотному порядку, ви запам'ятали? (*Кіт утік, Пилип, вилив*)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Продовж речення»

— Сьогодні на уроці ми вчилися...

— Найбільше мені сподобалося...

— Мені було складно...

— Я хотів би навчитися...

Урок 40. ЗВУК [e], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ *Ee*. РЕБУС.
УЯВЛЕННЯ ПРО АНТОНИМИ (БЕЗ УЖИВАННЯ ТЕРМІНА).
ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «ВЕСЕЛІ ІМЕННИНИ»

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з артикуляцією звука [e]; розвивати вміння здійснювати звукові та звуко-буквені зіставлення у словах; вчити розгадувати ребуси, добирати антоніми до слів; розвивати зв'язне мовлення; виховувати почуття дружби.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Допоможи Незнайкові»

Учитель читає речення з тексту «Котик і Півник», замінюючи деякі слова. Учні повинні відшукати це речення в тексті, виправити «помилку».

Антон, Тимур (*Тарас*) і Наталка — артисти.

Котик у полі (*у лісі*), а Півник у кімнаті сам.

От Лиска посипала коло вікна пшениці (*проса*).

2. Гра «Голосні — приголосні»

На дошці впереміж виставляються букви на позначення голосних і приголосних звуків. Учні мають відібрати букви, що позначають голосні звуки, і виставити їх на лінійці ліворуч, а праворуч залишити букви, що позначають приголосні звуки.

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над малюнками

Учитель демонструє малюнки екскаватора, ескалатора, елеватора, пояснюючи при цьому значення кожного слова.

Розучування вірша

Екскаватором копають,
Ескалатором везуть.
Елеватор зберігає
Хліб, що з поля привезуть.

О. Катрич

— Який перший звук у словах *екскаватор, ескалатор, елеватор*?

— Назвіть злиття зі звуком [e] у словах: *ракета, вечір, печиво, метро, газета, села*.

— Зробіть повний звуковий аналіз слова *екран*. Учні разом і поодиноці називають перший склад і звук у слові *екран*.

— Який це звук? Доведіть. (*Вимовляємо протяжно, можемо проспівати, повітря вільно проходить через рот. Отже, це голосний звук.*)

2. Гра «Впіймай звук [e]»

Учитель пропонує послухати слова і визначити місце звука [e] в мовленому слові: *тепле, орел, електрика, Леся, едельвейс, метр, стеля, день*.

3. Гра «Хто більше добере слів зі звуком [e]»

4. Звуковий аналіз слів *день, метр, орел*

5. Ознайомлення з буквою *Ee*

Показ учителем великої і малої букв *Ee*. Аналіз будови, зіставлення за формою.

Звертається увага на відмінність конфігурації великої і малої букв. Визначення місця букви в кишеньковій азбуці.

— На що схожа буква *Ее*?

Що за буква — три жердинки, це ж для кого перетинки?
Га-га-га та ге-ге-ге — ми обійдем букву «е».

Фізкультхвилинка

6. Робота за Букварем (с. 64–65)

1) Повний звуковий аналіз слів “портфель”, “олень”, “ракетка”.

2) Читання стовпчиків слів.

— Назвіть злиття з буквою *е* у словах першого стовпчика.

— Скільки злиттів з буквою *е* у словах другого стовпчика? Прочитайте їх.

— Яке слово в другому стовпчику зайве? (*Метелик — комаха, лелека і перепілка — птахи.*)

— Яке злиття спільне у словах *море, перепілка, смерека?* (*ре*)

— Яке злиття спільне у словах *лелека, клен?* (*ле*); *персик, перепілка?* (*пе*)

3) *Бесіда за сюжетними малюнками (с. 64).*

— Прочитайте перше речення під малюнками.

— Куди пішли Оленка і тато? Як слід поводитися у метро? (*Бути дуже обережним, уважним, слухатися старших, спокійно стояти на ескалаторі та на пероні, не заходити за обмежувальні лінії.*)

— Прочитайте друге речення. Куди прийшли Лесик і мама? Які правила поведження в кінотеатрі ви знаєте?

4) *Розгадування ребуса. (Екран)*

5) *Формування уявлення про антоніми (без уживання терміна).*

— Прочитайте пари слів. Що ви помітили? (*Це слова, протилежні за значенням.*)

— Яке слово, протилежне за значенням, доберете до слова *теплі?* (*Холодні*)

6) *Читання слів першого стовпчика.*

— Чому всі слова написані з великої букви? (*Це імена*)

— Скільки різних імен ви прочитали? (*Два, бо Семен і Семенко — це одне ім'я.*)

— Продовжте за зразком.

Оксана — Оксанка

Поліна — ... (*Полінка*)

Петро — ... (*Петрик*) тощо

7) *Робота над текстом «Веселі іменини».*

а) Читання тексту вчителем.

— Куди прийшли діти?

б) Читання тексту окремими учнями вголос.

в) Гра «Бджілки». Самостійне напівголосне читання тексту учнями.

— Коли у Лесика були іменини? Скільки років йому виповнилося?

— Хто і як привітав Лесика? Хто подарував іменинникові ракету? Що принесла Оленка? Який подарунок приготував Павлик?

— Чим пригощали дітей Лесикові батьки?

— Розгляньте малюнок.

— Чи впізнали ви іменинника, гостей? Розкажіть, хто де.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчали на сьогоднішньому уроці?

— Який звук вона позначає на письмі?

Урок 41. **ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ**
ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ Еє.
ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «СЕЛО ВЕСЕЛЕ».
ЧИТАННЯ РЕЧЕННЯ, ПОДАНОГО РУКОПИСНИМ ШРИФТОМ

Дата _____

Клас _____

Мета: закріплювати вміння учнів читати склади, слова та речення з буквою *Еє*; удосконалювати навички звукового та звуко-буквеного аналізу слів; вчити аналізувати прочитане; розвивати зв'язне мовлення, фонематичний слух; виховувати любов до рідного краю.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Робота над чистомовкою

Е-е-е — де то мама, де?
Ес-ес-ес — сів дід овес.
Ел-ел-ел — в небі пролетів орел.
На-на-на — осінь чарівна.
Те-те-те — листя золоте.

2. Робота над скоромовкою

Вередували вереднички,
Що не зварили варенички,
Не вередуйте вередниченьки,
Ось і зваряться варениченьки.

III. ПОВТОРЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Хто уважний»

— Знайдіть однаковий звук у словах: *екран, екскаватор, ескімо, дуєт, пот, елеватор, метро, поле, день, лелека, ремінь.*

2. Гра «Впіймай слова зі звуком [є]»

Ему мчить — не наздогнати,
Ему — страус — птах, малята,
Ефа в пустелі живе, де піски,
Ефа отруйна змія, малюки.

3. Гра «Яка буква пропущена?»

На дошці — малюнки: персик, клен, метелик, катер. Під малюнками — підписи з пропущеними буквами. Учні мають вставити пропущені букви. (*П_рсик, кл_н, метел_к, к_тер*)

4. Гра «З'єднай слово»

Екран

—	○	—
---	---	---

Осел

—	○	—	—	○
---	---	---	---	---

Лев

○	—	—	○	—
---	---	---	---	---

Стіна

○	—	○	—
---	---	---	---

Фізкультхвилинка

5. Робота за Букварем (с. 66–67)

1) Робота над загадками.

- Має пащу, зуби грізні
Землю рие звір залізний. (*Екскаватор*)

- Дивовіз мене привіз
Без керма і без коліс,
Лізе вгору — лізе вниз. (*Ескалатор*)

- Розгляньте в Букварі малюнки слів-відгадок.
- Виконайте звуко-буквений аналіз слів *екскаватор* і *ескалатор*.
- Які правила поведінки на ескалаторі ви знаєте?

2) *Бесіда за сюжетним малюнком.*

Гра «Додай словечко»

- В синім небі пролітаю,
Швидкість я велику маю,
Два крила, хоча не птах,
Називаюсь я... (*Літак*)

— А що це?

- Замість крил винти він має,
Завдяки чому літає. (*Вертоліт*)

— Де приземляються літаки і вертоліти?

3) *Звуковий аналіз слів “вертоліт”, “аеропорт” з опорою на схему, подану в підручнику.*

- Скільки складів у слові *аеропорт*?
- У якому із цих слів є м’який приголосний? Яка буква позначає м’якість цього приголосного?

4) *Читання слів, близьких за значенням (поле, нива, лан, степ).*

5) *Робота над анаграмою.*

Село — осел.

6) *Читання слів у стовпчиках.*

- Яка частина спільна в словах першого стовпчика? (*сел*)
- Яке слово в цьому стовпчику зайве? (*Летіли*) Викладіть це слово на дошці.
- Яка частина спільна у словах другого стовпчика? (*вес*) Третього? (*весел*)
- Які слова зі спільною частиною можна розмістити в четвертому стовпчику? Яка в них спільна частина? (*летіл*)

7) *Бесіда за сюжетним малюнком (с. 67).*

- Що ви бачите на малюнку?
- Яка пора року зображена? Доведіть.

8) *Опрацювання тексту «Село Веселе».*

— Послухайте уважно текст і запам’ятайте імена дітей.

а) Читання тексту «Село Веселе» вчителем.

б) Читання тексту учнями «ланцюжком».

в) Аналіз тексту з елементами вибіркового читання.

- Де вирости Оленка і Лесик?
- Як називається село?
- Що розкинулось навколо села?
- Хто працює на тракторі?
- Які птахи прилетіли навесні?

9) *Читання речення, поданого рукописним шрифтом.*

— Чому журавлів називають веселиками?

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на сьогоднішньому уроці?
- Що найбільше запам’яталося?

Урок 42. ЗВУКИ [д] [д'], ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ БУКВОЮ Дд («де»)
ПРАКТИЧНЕ ЗАСВОЄННЯ ДЗВІНКОЇ ВИМОВИ ЗВУКІВ У КІНЦІ
СКЛАДІВ І СЛІВ. СЛОВНИКОВО-ЛОГІЧНІ ВПРАВИ.
РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ.
В. СУХОМЛИНСЬКИЙ «ЯК НІНА ЗЛЯКАЛАСЬ ГУСАКА»

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів зі звуками [д] [д'], буквою Дд («де»), що їх позначає; вчити читати склади, слова з новою буквою, чітко вимовляти звуки [д], [д']; розвивати фонематичний слух, зв'язне мовлення учнів; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Підготовка до ознайомлення учнів з новою буквою

1) Гра «Послухайте скоромовки і впіймайте новий звук».

Добре дині уродили, господарю догодили.
Одну диню, дві дині дав господар господині.
«Диво дивне, а не дині» — дивувалась господиня.
О. Катрич

Дятел дітям збудував
Дім в дуплі у дубі.

Звуковий аналіз слів *диня*, *дім*.

2) Спостереження за вимовою звуків [д], [д'].

— Вимовте кілька разів звуки [д], [д']. Як вони утворюються? (*Зуби розтулені, кінчик язика добре притиснутий до верхніх зубів біля піднебіння — це звук [д].*) (*Губи розтягнуті, зуби розтулені, кінчик язика міцно притиснутий до нижніх зубів, середня частина язика піднімається до верхнього піднебіння — [д']*.)

3) Гра «Додай склад».

— До поданої частини слова додайте склад зі звуками [д] [д'], щоб вийшло певне слово: са(*ди*), холо(*ди*), ді(*ди*), оду(*ди*), жолу(*ді*), боро(*да*).

2. Ознайомлення з буквою «де»

Учитель демонструє велику і малу літери «де», називає їх. Учні запам'ятовують назву, місце букви в кишеньковій азбуці, аналізують графічну будову літери «де».

— На що схожа буква «де»?

Я вам, діти, розповім: наш дитсад — великий дім,
Схожий він на букву «де» — брат щодень мене веде.
Знає букви наш Дмитро — пише слово він: «Дніпро».

Фізкультхвилинка

3. Робота за Букварем (с. 68–69)

1) Звуко-буквений аналіз слів «дерево», «дятел», «дуб» з опорою на схеми, подані у підручнику.

2) Артикуляційно-слухові вправи.

— Вимовте вголос кілька разів по черзі звуки [д — т]. Як і за допомогою яких органів мовлення утворюються ці звуки? (*Кінчик язика притискуємо*

до верхніх зубів.) Отже, ви переконалися, звуки [д — т] вимовляються подібно. А чи однаково вони звучать? Прислухайтеся і скажіть, який з них звучить дзвінко, а який — глухо?

Так само зіставляється пара м'яких звуків [д' — т'].

— У кінці слова звуки [д — д'] вимовляються дзвінко. (*Жолудь, холод, велосипед*)

Вправління учнів у вимовлянні звуків [д — т], [д' — т'].

3) Складання слів зі складів.

Раділи — летіли.

— Вимовте другий склад у цих словах.

Данило, Тамара.

— Назвіть перший склад у цих словах.

4) Бесіда за сюжетним малюнком (с. 68).

— Чи впізнали ви казкового героя? Розкажіть про нього. (*Слухання пісні із мультфільму «Чебурашка».*)

5) Гра «Складіть слова з кубиків».

Крокодил, велосипед.

6) Читання слів у стовпчиках.

7) Читання слів, поданих у табличках.

— Назвіть злиття з буквою «де» у кожному слові першої таблички.

8) Читання слів, поданих аналітико-синтетичним способом.

Десна, Дніпро, Дністер.

— Якою спільною назвою можна об'єднати ці слова? (*Ріки*)

9) Робота над анаграмою.

Дарувати — радувати.

10) Гра «Додай одне слово».

11) Розучування скоромовки «По саду іду-іду...».

12) Читання слів у стовпчиках.

III. РОБОТА НАД ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ.

В. СУХОМЛИНСЬКИЙ «ЯК НІНА ЗЛЯКАЛАСЬ ГУСАКА»

1. Читання оповідання вчителем

— Послухайте уважно оповідання і підготуйтеся назвати ім'я головної героїні.

2. Бесіда за змістом

— Куди йшла Ніна?

— Кого вона зустріла на стежці?

— Що зробила дівчинка?

— Куди вона втекла?

— Що порадила дівчинці мама?

— Чи вдалося Ніні перебороти свій страх? Як? Розкажіть.

— Якою ви собі уявляєте Ніну? «Намалюйте» її.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку нову букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Які звуки вона позначає на письмі?

— Як вимовляються звуки [д] — [д'] в кінці слів?

Урок 43. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ
ПРО ЗВУКОВІ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ Дд («де»).

**ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «ПАРК НА ПУСТИРІ». СКОРОМОВКА.
ЧИТАННЯ РЕЧЕНЬ, ПОДАНИХ РУКОПИСНИМ ШРИФТОМ**

Дата _____

Клас _____

Мета: закріпити знання учнів про звуки [д], [д'], букву Дд («де»); удосконалювати читачькі навички учнів; закріплювати артикуляційно-слухові дії зі звуками; розвивати зв'язне мовлення учнів; збагачувати словниковий запас; виховувати любов до природи, працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

Робота над чистомовкою

Ду-ду-ду, ду-ду-ду!
Грає хлопчик на дуду.
Ді-ді-ді, ді-ді-ді!
Рибка плаває в воді.
Де-де-де, де-де-де!
Котика нема ніде.
Да-да-да, да-да-да!
Скоро буде середа.
Ду-ду-ду, ду-ду-ду!
Я гуляти скоро йду.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Поміть різницю»

— Послухайте і скажіть, якими звуками різняться між собою слова: *воро-на — ворота, дам — там, лани — лани, рис — рись, тіль — тіль, палка — балка, малина — калина.*

2. Гра «Звук заблукав»

На галявині весною виріс зуб (*дуб*) молодий.

3. Гра-змагання «Склади більше слів»

Робота в групах

— Складіть якомога більше слів з вивченими буквами.

Учні називають слова, а вчитель стежить за тим, щоб до складу слів входили тільки вивчені букви.

4. Робота над загадками. Звуковий аналіз слів-відгадок

- Ці розумні свистуни
Всім відомі з давнини.
Здогадатись ви повинні:
В хвилях граються... (*дельфіни*).

Це цікаво знати!

Дельфіни мешкають у воді. Проте дихають вони повітрям, як тварини-савці, що живуть на суші.

Дельфіни живуть стадами по 15–40 тварин. Плавають зі швидкістю до 50 кілометрів за годину. Спілкуються вони між собою цокотінням і свистом.

- В морі цар Нептун живе,
Дуже любить він желе.

Це желе із бахромою
Плава у воді за мною.
Здогадались, любі друзі?
Не желе це, а... (*медузи*).

- Злий, зелений пароплав
В ріках Африки пірнав.
Хто назустріч пропливає,
Пароплав усіх ковтає. (*Крокодил*)

Фізкультхвилинка

Щось стомились ми сидіти,
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивись.
Руки вгору, руки в боки
І зроби чотири скоки.
Ось так! Ось так! Ось так!
Плесніть у долоньки раз.
За роботу! Все гаразд.

5. Робота за Букварем (с. 70–71)

1) Розвиток мовлення.

- Яку роль у житті людини відіграють рослини?
- Як людина піклується про своїх зелених друзів?

2) Робота за малюнком.

- Кого ви бачите на малюнку?
- Що роблять діти?

3) Опрацювання тексту «Парк на пустирі».

Учитель з'ясовує значення слова *пустир*, спираючись на споріднене слово *пусто* (*порожньо*), — місце, нічим не заповнене, на якому не ростуть культурні дерева, кущі, квіти.

а) Виразне читання тексту вчителем.

- Що вирішили зробити діти?
- Хто їм допомагав посадити парк?

б) Читання тексту окремими учнями вголос по невеликих частинах.

- Де знаходився пустир?
- Хто керував роботою на пустирі?
- Що порадила Даринка?
- Хто носив воду від ставка?

в) Гра «Рибки». Самостійне напівголосне читання тексту учнями.

- Які дерева посадили в парку?
- А які інші дерева ви знаєте?

4) Робота над скоромовкою «Ми носили воду в ситі...».

Учні читають скоромовку тихо і повільно, потім — голосніше та швидше, далі — голосно і швидко.

5) Читання тексту, поданого рукописним шрифтом.

Клен, сосна і липа — дерева. А крокуси, іриси і канни?

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на сьогоднішньому уроці?
- Що було найбільш цікавим?
- Які завдання здалися складними?
- Чого б хотіли навчитися на наступних уроках?

Урок 44. ЗВУКИ [з], [з'],
ПОЗНАЧЕННЯ ЇХ БУКВОЮ Зз («зе»). ДЗВІНКЕ ВИМОВЛЯННЯ ЦИХ
ЗВУКІВ У КІНЦІ СЛІВ І СКЛАДІВ. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ.
ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «ВЕСЕЛА ЗИМА». СКОРОМОВКИ

Дата _____

Клас _____

Мета: навчати учнів упізнавати звуки [з], [з'] у мовленому слові та позначати їх буквою Зз («зе»), читати слова з новою буквою, чітко вимовляти звуки перед глухими приголосними та в кінці слова; розвивати спостережливість, увагу, логічне мислення, вміння зіставляти, порівнювати звуко-буквений склад слів та їх смислове значення; виховувати любов до прекрасного.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над загадками

- В синім небі світлячки
Світять нам щоночі.
Як їх звати? (*Зірочки*)

О. Катрич

- Не сидить вона без діла, дуже любить колір білий:
Землю посипа сніжком, наче білим порошком. (*Зима*)

О. Катрич

— Назвіть послідовно всі звуки у словах *зима* і *зірочки*. Побудуйте звукову модель цих слів. Назвіть перший звук у цих словах.

2. Гра «Упіймай слова зі звуками [з], [з']»

*Зима морозяна на дворі. Замети білі на землі.
Зорюють в небі ясні зорі. Заснули зайчики малі.*

Н. Забіла

3. Гра «Укажи місце звуків [з], [з'] у словах»

— Виділіть звуки [з], [з'] і вкажіть їх місце у поданих словах: *земля, березень, зерно, зілля, азбука, візерунок, віз, гарбуз, гімназія.*

— Вимовте кожен із цих звуків [з], [з'] по черзі і поясніть, як вони вимовляються. (*Звук [з] — кінчик язика упирається біля коренів нижніх зубів і язик трохи прогинається вгору, а верхні і нижні зуби при цьому зближуються. Звук [з'] — при вимові цього звука більш напружена середня частина язика, а губи розтягуються. Струмінь повітря в обох випадках виходить із голосом і натрапляє на перешкоду — зуби.*) Отже, звуки [з], [з'] — приголосні, які вимовляються дзвінко.

— Пригадайте, які звуки вимовляються так само, але без голосу — глухо. ([с], [с']).

Гра «Луна»

Учні повторюють за вчителем: *за — са, зу — су, зе — се, зі — сі, зи — си, зо — со.*

4. Ознайомлення з буквою Зз («зе»)

— Звуки [з] [з'] позначаються буквою «зе».

Демонстрування букви «зе» (*великої і малої*). Аналіз букви, порівняння великої і малої букв, порівняння з іншими буквами. Знаходження місця букви в кишеньковій азбуці.

— На що схожа буква «зе»?

Збоку, знизу і згори схожа «зе» на цифру «три».
Є три зуби в букви «зе», ними все вона гризе.

Г. Січовик

Фізкультхвилинка

5. Робота за Букварем (с. 72–73)

1) *Звуковий аналіз слів “зебра”, “морозиво”, “зірка” з опорою на схеми, подані у підручнику.*

2) *Зіставлення звуків [з], [с], [з’], [с’] за таблицею даною в будиночках.*

Учні з учителем ще раз підсумовують, що звуки [з], [з’] вимовляються з голосом, а [с], [с’] — тільки із шумом.

3) *Гра «Змінюй букву, отримуй нове слово».*

Учні читають пари слів, доходять висновку, що зі зміною букви змінюється значення слова.

4) *Розучування скоромовки.*

У Назара коса.
У Зіни коза.

5) *Робота над словами замóк і зámок.*

— Відгадайте загадку.

- Не гавкає, не кусає,
А до хати не пускає. (*Замóк*)

— Викладіть слово з букв розрізної азбуки, поставте наголос. Який склад у цьому слові наголошений?

— Поміняйте наголос. Яке слово отримали?

— Чи змінилося значення слова зі зміною наголосу?

— Розгляньте малюнки в підручнику, складіть речення зі словами *замóк* і *зámок*.

6) *Робота над фразеологізмами.*

Не водити за носа. (*Не обманювати*)

Не задирати носа. (*Не зазнаватися*)

Не показувати носа. (*Не з’являтися, не виходити*)

7) *Робота над текстом «Весела зима».*

а) Читання тексту «Весела зима» вчителем.

— Чи запам’ятали ви імена дітей?

б) Читання складних слів «луною» за вчителем.

в) Читання тексту учнями «ланцюжком».

— Що зробив мороз з вікнами? з водоймами?

— Де тато залив ковзанку?

— Чому Зіні повезло?

— Розгляньте малюнок. Яка пора року зображена на малюнку? Доведіть.

— Які речення тексту відповідають змісту малюнка?

8) *Робота над скоромовкою «Морозе, мороз...».*

III. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Які звуки вона позначає на письмі?

— Як вимовляються звуки [з], [з’]?

Урок 45. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ
ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ Зз («зе»)
ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «РАНОК НА ОЗЕРІ»

Дата _____

Клас _____

Мета: повторити і закріпити знання учнів про вивчені букви та їх звукове значення; формувати навички читання текстів; розвивати образне мислення, фонематичний слух, уміння узагальнювати, зіставляти; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВТОРЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ

1. Гра «Повтори останній склад»

Вибігла коза — за-за-за.
Поїхали вози — зи-зи-зи.
Випасли козу — зу-зу-зу.
Ведмідь у тайзі — зі-зі-зі.

2. Гра «Розморозимо слова»

— Зима заморозила слова. Потрібно розморозити їх і зі звуків скласти слова.
[з, у, б], [з', і, р, к, а], [м, о, р, о, з], [З', і, н, а], [з, о, ш, и, т].

3. Гра «Перший — останній»

— Назвіть перший та останній звуки у словах.

Зерно, завод, залізо, лісник, звірі.

— Яке слово «зайве»? Чому?

— Складіть звукову схему «зайвого» слова. (*Лісник*)

4. Гра «Добери схему»

— Серед записаних слів знайдіть те, що відповідає схемі.

=○—	—○
-----	----

 (*Ранок, озеро, зірка, коза*)

5. Гра «Впізнай звук»

— Якщо у слові почуєте звук [з'], — плесніть у долоні.

Казка, мишка, Зіна, зозуля, зірка, зуби, зима, зірвати, друзі, зуб.

6. Розучування вірша

ЗВУК І БУКВА

Звуки шапку-невидимку одягли,
І в Букварик непомічені ввійшли.
Хай працюють ваші вуха:
Звуки можна тільки слухать.
Букви можна розглядати,
Можна їх намалювати.
Звуки вимовляються.
Букви ж всі читаються.

Н. Становська

— Побудуйте звукові схеми до слів *звук і буква*.

Фізкультхвилинка

Ведмежата в лісі жили,
Головою всі крутили:
Ось так, ось так, ось так.

Головою всі крутили.
Ведмежата мед шукали,
Ось так, ось так, ось так.
Разом дерево хитали.

7. Робота за Букварем (с. 74–75)

1) Опрацювання тексту «Ранок на озері».

а) Виразне читання тексту вчителем.
Учні слухають текст із закритими підручниками.

На дошці бажано розмістити малюнки зозулі, дикої качки, ремеза.

Довідкове бюро

Ремез — птах ряду горобцеподібних; довжина тіла 10–12 см, маса 7–11 г.
В Україні ремез — гніздовий птах, рідкісний; селиться біля водойм; живиться комахами, корисний.

Гніздо ремез будує у вигляді рукавички з боковим входом у вигляді трубки.
Гніздо будують разом самка та самець з пуху тополі та очерету.

— Хто вирушив до озера?

б) Читання тексту учнями «ланцюжком».

в) Аналіз змісту тексту з елементами вибіркового читання.

— Де знаходиться озеро?

— Що росте коло озера?

— Яким було озеро зранку?

— Якою була в ньому вода?

— Чий спів долинув з острова?

— Яка пташка злетіла над озером?

— Кого помітив тато у лозі?

— Що зрізав тато?

— Що робив Назарко?

— Навіщо тато з Назарком набрали лози?

— Яку пісеньку заспівав Назарко?

г) Бесіда за малюнком.

— Розгляньте малюнок.

— Хто на ньому зображений?

— Які кольори переважають на малюнку?

— Які речення тексту підходять до малюнка?

2) Гра «Читає Незнайко».

Учитель читає речення, навмисне замінюючи слова. Учні повинні помітити помилку і виправити її.

Озеро немов спало (*дрімало*) в сизому тумані. І відразу над озером злетів лебідь (*дика качка*). Радісно (*весело*) Назаркові коло озера!

— Понесемо (*повеземо*) лозу додому і корзинки сплетемо.

III. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Продовж речення»

— Сьогодні на уроці ми вчилися...

— Ми дізналися...

— Найбільше мені сподобалося...

— На наступному уроці хочу краще навчитися...

Урок 46. БУКВА Ъ («знак м'якшення»),
ПОЗНАЧЕННЯ НЕЮ НА ПИСЬМІ М'ЯКОСТІ ПРИГОЛОСНИХ.
ЧИТАННЯ СКЛАДІВ, СЛІВ. ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «ЛЬОН»

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з буквою ъ («знак м'якшення»); закріпити розуміння дітьми відмінності між звуком і буквою, пояснити, що буква ъ ніякого окремого звука не позначає, а вказує на м'якість приголосного; розвивати зв'язне мовлення учнів; збагачувати словниковий запас; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Спіймай звук»

Зозуля кувала — діточок збирала.
Зозулені черевички в полі відшукала,
Дітям дати мала.
Довго так кувала —
Рахувала нам роки.
Діток не збрала.

Г. Король

— Зозулені черевички — багаторічна трав'яниста рослина. Квітка оригінальної форми, нагадує старовинний черевичок. (*Учитель демонструє рослину на картинці або на екрані.*)

2. Гра «Утворіть нові слова»

Робота в групах

— Хто утворить більше слів із букв слова *ромашка*? (*Мак, каша, мошка, комар...*)

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над загадкою

- І великі, і красиві.
Як біжать — то в'ється грива.
Копитами туп-туп-туп,
По камінню — цок-цок-цок.
Хвости у всіх довгі-довгі,
Хвіст і грива — мов шовкові. (*Коні*)

— Виконайте звуко-буквений аналіз слова *коні*. Назвіть склади, звуки в кожному складі, позначаючи їх у звуковій моделі. Запишіть слово *коні*, назвіть м'який приголосний звук. Якою буквою позначається м'якість цього приголосного звука?

— Коли ми говоримо слово *коні*? (*Коли тварин багато.*)

— Як сказати, коли тварина одна? (*Кінь*)

— Скільки складів у цьому слові? Назвіть звуки в слові і запишіть його звукову модель.

— А тепер спробуємо записати слово *кінь* за допомогою розрізної азбуки.

Учитель викликає до дошки учня, який ще не вмів читати слова з буквою ъ. Учень складає з розрізної азбуки слово. Дійшовши до слова *кін*, він зупиняється.

— Прочитайте, яке слово вийшло? (*Учні читають слово «кін».*)

— Так, вийшло «кін», у кінці звучить твердий звук [н], а треба, щоб у кінці був звук [н’], м’який. Для цього в нашій азбуці є така буква, яка сама по собі ніякого звука не позначає. Але якщо її поставити поряд з іншою, то разом вони позначатимуть не твердий, а м’який приголосний звук.

2. Ознайомлення з новою буквою, аналіз графічної будови

Учитель бере з кишенькової азбуки букву ь, підставляє її до складеної учнем частини слова. Пропонує учням прочитати утворене слово.

Гра «Впіймай слово з «ь»

Знак цей дивний, безголосий, але користь він приносить.
Хто сердитий і твердий, зробіть добрим знак м’який.
Там, де колосився лан, пронеслась красуня — лань.
В тих краях, де росте рис, проживає хитра рись.
Добувають в шахті сіль і везуть до міст і сіл.
Букву цю не пропускай і писати не забувай.

Звуковий аналіз слів: *рис* — *рись*, *лан* — *лань*.

Фізкультхвилинка

3. Робота за Букварем (с. 76)

1) *Звуковий аналіз слів «лялька», «льон» з опорою на схеми, подані в підручнику.*

2) *Читання складів у будиночку.*

Учні за допомогою вчителя роблять висновок: «Перед буквою о м’якість приголосного позначається буквою ь».

3) *Читання слів у рядках.*

— Яка спільна частина в словах першого рядка? (*пень*) У словах другого рядка? (*день*)

4) *Читання слів у стовпчиках.*

— Прочитайте слова, поясніть їх значення. (*Звернути увагу на дзвінку вимову звука [з’] у словах низько, вузько, слизько.*)

5) *Опрацювання тексту «Льон».*

а) Робота над загадкою.

- Сіяли, топили, потім колотили,
Чесали і ткали, на стіл застеляли. (*Льон*)

б) Бесіда на тему «Що дає нам льон?».

Під час бесіди вчитель демонструє різні зразки лляної тканини, предметів, виготовлених із льону. Демонструє рослину в стадії цвітіння та зрілості (*малюнок або гербарій*), за можливості — лляне волокно, нитки.

— Розкажіть, який шлях проходить льон від поля до нас.

в) Читання тексту вчителем.

— Як ви розумієте речення: «Льон — польова рослина»?

— Які ще польові рослини ви знаєте?

г) Читання тексту «ланцюжком».

— Які квіти у льону?

— Що виготовляють з цієї рослини?

— Які речі, крім скатертини, нам приносить льон?

— Відшукайте в тексті і прочитайте слова з буквою ь.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку нову букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Чим цікава ця буква?

Урок 47. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ ПРО БУКВУ Ь («знак м'якшення»). ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ. ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «ДАРУНКИ ЛІСУ»

Дата _____

Клас _____

Мета: закріпити знання учнів про букву ь («знак м'якшення»), його графічну функцію в словах; розвивати навички звукових і звуко-буквених зіставлень, зв'язне мовлення; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Робота над скоромовкою

Сів Сень на пеня,
Та й просидів цілий день.

2. Робота над чистомовкою

Заглядала осінь до водички в синь-синь-синь,
Й плакала дрібненько цілий день-день-день.
Деся полинула за море вже теплінь — лінь-лінь.
Залишала по собі лиш тінь-тінь-тінь.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Один — багато»

олень — олені
лось — лосі
дідусь — дідусі
карась — карасі
бріль — брилі
ведмідь — ведмеді
медаль — медалі

2. Гра «Захочай знак м'якшення»

— Змініть слово так, щоб буква ь «заховалася» в середину слова.

Пеня — пенюк; день — деньок; Василь — Василько.

3. Робота над загадками. Звуко-буквений аналіз слів-відгадок

- В дерев'яному кожусі
Я завжди вам прислужуся.
І дорослим, і малютам —
Всім, хто любить малювати.
Залюбки на допомогу
Я школярику прийду
І залишу слід помітний
Там, де носом проведу. (*Олівець*)
- Без рук, без ніг, лише роги має,
Під небесами гуляє. (*Місяць*)
- Капелюх на паличці
Несе мала Наталочка. (*Парасолька*)
- До сходу сонця встає,
Спати нам не дає. (*Півень*)

Фізкультхвилинка

Повз по лісу їжачок,
В нього шубка з голочок.

Ніс багато грушечок,
Аж болів йому бочок.
Раз! Два! Три! Чотири! П'ять!
Зупинився спочивать.
Піклувався їжачок
Про маленьких діточок.
Чарівних, непосидючих,
Дуже милих та колючих.
Десять! Дев'ять! Вісім! Сім!
Грушечки ці ніс він їм.

4. Робота за Букварем (с. 77)

1) *Бесіда за малюнком.*

- Кого ви бачите на малюнку?
- Куди прийшли дідусь із хлопчиком?
- Яка пора року зображена на малюнку?
- З чого видно, що це осінь?

2) *Опрацювання тексту «Дарунки лісу».*

- а) Гра «Передбачення».
 - Прочитайте заголовок.
 - Що може подарувати нам ліс? (*Вправа «Мікрофон»*)
- б) Читання тексту вчителем.
 - Як звали дідуся? Онука?
- в) Читання тексту учнями «ланцюжком».
 - Які гриби збирали Олесь з дідусем?
- г) Гра «Бджілки». Самостійне напівголосне читання тексту учнями.
 - Де зупинилися дідусь з Олесем?
 - Яким було дерево?
 - Що пливло у повітрі?
 - Куди сів дідусь?
 - Хто побачив опеньки?
 - Де вони росли?
- д) Інтонаційне читання.
 - Прочитайте речення, де Олесь радісно вигукнув, коли побачив опеньки?
- е) Гра «Читає Незнайко».

Учитель читає речення, навмисне замінюючи деякі слова. Учні повинні помітити «помилку» і прочитати речення правильно.

Олесь із дідом (*дідусем*) раненько ідуть до лісу.

У повітрі пропливають (*пливуть*) легенькі павутинки.

І от повні кошики (*відра*) опеньків несуть Олесь і дідусь додому.

ж) Гра «Розвідники».

Хто більше знайде слів зі знаком м'якшення?

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Закінчи речення»

- Сьогодні на уроці ми вчилися...
- Найбільше мені сподобалося...
- Я запам'ятав...
- На наступному уроці хочу навчитися...

Урок 48. ЗВУК [б], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Бб («бе»)
ЗІСТАВЛЕННЯ ЗВУКІВ [б] — [п]. СЛОВНИКОВО-ЛОГІЧНІ ВПРАВИ.
ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «ВЕЛИКІ ДРУЗІ»

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів зі звуком [б], формувати вміння правильно вимовляти і виділяти з мовленого слова цей звук, позначати його у звуковій моделі відповідним мовним знаком та буквою Бб («бе») на письмі; розвивати увагу, граматичну пильність; виховувати любов до своєї сім'ї, потребу перейматися її клопотами, проблемами.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над загадкою

- Як навколо об'їси — серединки не проси.
Ми такі гостинці — дірка в серединці. (*Бублики*)

— Виконайте звуко-буквений аналіз слова-відгадки.
— Який перший звук у цьому слові? третій?
— Як утворюється звук [б]? (*Треба міцно стулити губи, набрати багато повітря і з голосом виштовхнути його, відкривши губи.*)
— До яких звуків належить звук [б]? (*Приголосний, бо струмінь повітря натрапляє на перешкоди.*)

2. Гра «Утворіть злиття зі звуком [б]»

Учитель називає голосні звуки [а, о, у, и, і, е], учні утворюють злиття *ба, бо, бу, би, бі, бе*. (*Увага дітей звертається на пом'якшене вимовляння звука [б'] у злитті «бі»*).

3. Визначення місця звука [б] у словах

Учитель називає слова, учні визначають місце звука [б]: на початку, в середині, в кінці.

Хліб, банан, кабан, банка, зуб, риба, брат, собака, кабінет, барабан, азбука, каблук, баян, бур'ян, борщ.

4. Ознайомлення з новою буквою Бб («бе»)

1) Аналіз будови, порівняння великої і малої букв, визначення місця літери в кишеньковій азбуці.

— На що схожа буква «бе»?

Буква Б, як бегемотик, що захопився за животик.
Він морозива поїв, а тому і захворів.

Л. Андрієнко

2) Розучування скоромовки.

Боб і бобренятко в бубон вибивали,
Гриб і грибенятко бігали, стрибали.

В. Латанський

3) Гра «Аукціон».

Учитель називає перший склад, учні додають склади та утворюють слова.

Ба...(*нан, ран, рабан, клан, буся, тон ...*).

Бу...(*зок, сол, кет, терброд, бон, квар, ква ...*).

Бі... (*лка, дон, лет, зон, біліотека ...*).

Бе... (реза, гемот, нзин, реги, кон, рег ...).

Бо... (бер, лото, ки, рщик, ровик, рода, рона ...).

Би... (чок, ти, нти, лина ...).

Фізкультхвилинка

5. Робота за Букварем (с. 78–79)

1) Звуко-буквений аналіз слів “балерина”, “бузок”, “барабан” з опорою на схеми, подані в підручнику.

2) Читання складів зі звуками [б], [п] в будиночках. Зіставлення звуків [б], [п].

3) Гра «Букви заблукали».

— Вставте букви, утворіть слова.

4) Читання слів на заміну звуків [б], [п].

Звернути увагу, що звук [б] вимовляється дзвінко в кінці слова та перед глухими приголосними.

5) Робота з анаграмою (банка — кабан).

б) Бесіда за сюжетним малюнком.

- Без сокири і лопати
Може греблю збудувати. (Бобер)
- Хоч тваринка ця мала, хвіст у неї, як мітла,
Вуха гострі, наче стрілки. Це руда, пухнаста... (білка).

— Виконайте звуковий аналіз слів білка і бобер.

— Де сидить білка? Де — бобер?

— Прочитайте речення під малюнком. Що ви помітили? (Однакові слова, які розрізнити можна за допомогою наголосу.)

7) Бесіда за сюжетним малюнком (с. 79).

— Кого ви бачите на малюнку? Що роблять хлопчик і песик?

— Яка пора року зображена на малюнку? Доведіть.

8) Робота над оповіданням «Великі друзі».

а) Гра «Передбачення».

— Прочитайте заголовок. Як ви гадаєте, про що йтиметься в тексті?

б) Виразне читання тексту вчителем.

— Чи справдилися наші передбачення? Про яких друзів ідеться в тексті?

в) Гра «Бджілки». Самостійне напівголосне читання тексту учнями.

г) Читання оповідання «ланцюжком».

— Як звали бабусю? онука?

— Що попросив Бориско у бабусі? Прочитайте, як він просив.

— Що відповіла бабуся? Як?

— Що бабуся подарувала онукові?

— Як Бориско назвав песика?

9) Вправа «Мікрофон».

— Чи є в тебе чотириногий друг? Розкажи про нього.

III. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку нову букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Який звук позначає ця буква на письмі?

— Що найбільше сподобалося на уроці?

Урок 49. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ
ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВИ Бб («бе»). ЧИТАННЯ СЛІВ.
ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «БІЛКИ». СКОРОМОВКА.
РОБОТА З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ.
В. СУХОМЛИНСЬКИЙ «БАБУСИН БОРЩ»

Дата _____

Клас _____

Мета: закріпити знання учнів про звукове значення букви Бб («бе»); удосконалювати читацькі навички, розвивати зв'язне мовлення учнів; виховувати любов до природи, бережливе ставлення до тваринного світу.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Робота над чистомовкою

Ба-ба-ба, ба-ба-ба!
Он на березі верба.
Бу-бу-бу, бу-бу-бу!
Доглядаємо вербу!
Бі-бі-бі, бі-бі-бі!
Сидить голуб на вербі.
Би-би-би, би-би-би!
Голуб полетів з верби.
Бу-бу-бу, бу-бу-бу!
Я люблю свою вербу.

2. Вивчення скоромовки

В будь-якого будяка
Будячиха будь-яка.

О. Орач

3. Гра «Повторюй і запам'ятовуй!»

БІЛИЙ БИЧОК

Біг бичечок білий, біг,
А в бичечка збитий ріг.
— З ким ти буцався, бичок?
Хто зламав тобі ріжок?
— З хижим вовком я змагався.
У бою ріжок зламався.
Боронив же я телятко,
Бо телятко ще малятко.

В. Гринько

III. ПОВТОРЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ

1. Гра «З'єднай слово зі схемою»

Бик

—○—	—○
-----	----

Рибка

—○	—○—
----	-----

Собака

—○—

Батон

—○	—○	—○
----	----	----

2. Гра «Шифрувальники»

— Налетів вітер і в словах переплутав усі букви. Розшифруйте слова!
интб (*бинт*), акліб (*білка*), аонтб (*батон*), рбзу (*зубр*).

— Виконайте звуковий аналіз слів *білка*, *зубр*.

Фізкультхвилинка

Лапки в боки, вгору вушка.
Скачуть білочки подружки.
Раз, два, три, чотири, п'ять,
По гілках вони летять.
Кожен ранок на галяві
Спритно роблять вільні вправи.
Раз, два, три, чотири, п'ять,
Люблять білочки скакати.

3. Робота за Букварем (с. 80–81)

1) Бесіда за сюжетним малюнком.

- Куди прийшли діти?
- Які дерева зображено на малюнку?
- Хто живе в дуплі?
- Що збирає білка?

2) Читання слів у таблиці.

Брід — мілке місце річки, озера, або ставка, в якому можна переходити або переїжджати на інший бік.

3) Читання стовпчика слів «луною» за вчителем.

- Знайдіть слово з м'яким приголосним.
- У яких словах чотири склади?

4) Опрацювання тексту «Білки».

а) Виразне читання тексту вчителем.

— Чи доводилося вам бачити маленьких тваринок — пташенят у гнізді, звірят у лісі чи в полі? Малі тваринки — безпомічні. Їх у жодному разі не можна забирати додому, бо вони без материнського догляду загинуть.

б) Читання тексту окремими учнями по частинах.

в) Інтонування окличних речень.

5) Гра «Добери відповідь».

б) *Робота над скоромовкою «Бурі бобри брід перебрели...».*

IV. РОБОТА НАД ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ.

В. СУХОМЛИНСЬКИЙ «БАБУСИН БОРЩ»

1. Читання оповідання вчителем

2. Бесіда за змістом

- Де живуть онучки?
- До кого вони приїжджають у гості?
- Чим бабуся пригощає онучок?
- Що найбільше полюбляють дівчатка?
- Який борщ зварила бабуся?
- Чи сподобався дівчаткам борщ?
- Якими ви собі уявляєте онучок? бабусю?

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Чого навчалися на сьогоднішньому уроці?
- Що найбільше запам'яталося?
- Які завдання здалися складними?

Урок 50. ЗВУК [ґ], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Гг («ге»).

ЗВУКОВИЙ АНАЛІЗ СЛІВ. ЛОГІЧНА ВПРАВА «ДЕ РОСТЕ? ДЕ ЖИВЕ?».

ЧИТАННЯ РЕЧЕННЯ, ПОДАНОГО РУКОПИСНИМ ШРИФТОМ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з літерою Гг («ге»), її назвою та звуковим значенням; формувати навички читання слів з цієї літерою, вміння виконувати звуковий та звукобуквений аналіз слів; розвивати логічне мислення дітей, уміння групувати предмети за певними ознаками; виховувати допитливість.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над загадками

- Ця зелена ненажера
Нищить листя на деревах.
Ще й залазить у плоди.
Де вона — чекай біди. (*Гусінь*)
- Круглий, наче виноград,
Серед літа випав... (*град*).

— Який перший звук чуємо в словах *гусінь* і *град*?
— Назвіть інші слова, у яких чуєте звук [ґ].
— Як вимовляється звук [ґ]?
— Де натрапляє на перешкоду струміль повітря в ротовій порожнині?
(*Язик ніби перекидає гортань, струміль повітря виштовхується з голосом.*)

2. Гра «Впиймай слова зі звуком [ґ]»

Гриб у лісі заблукав,
Бо листок на нього впав.
Глянув вліво він і вправо
Та й подумав: «Кепські справи».
Тут горобчик пролітав
І листочок з гриба зняв.

3. Гра «Знайди місце звука [ґ] у слові»

Гарбуз, огірок, город, горобець, магазин, носоріг, нога, граблі, дорога, кенгуру, гребінь, берег, вогонь, гадюка.

4. Ознайомлення з буквою Гг («ге»)

Аналіз будови. Порівняння великої і малої літер Гг, запам'ятовування назви літери та визначення її місця в кишеньковій азбуці.

— На що схожа буква «ге»?

Га-га-га та ге-ге-ге...
Це, напевне, буква «ге»
Бо вона якраз така,
Наче шия в гусака.

Фізкультхвилинка

Гуси-лебеді летіли,
На лужку тихенько сіли.
Посиділи, поклювали,
Покрутились й дружно встали.

5. Робота за Букварем (с. 82–83)

1) Звуковий аналіз слів “гриб”, “горох”, “груша” з опорою на схеми, подані в підручнику.

- У якому слові один склад?
- Скільки складів у словах *горох* і *груша*?
- Назвіть голосні звуки в слові *горох*.

2) Читання прямих і обернених складів у будиночках.

3) Читання слів, поданих аналітико-синтетичним способом.

Гілка, голка, гуска.

- Який спільний склад у цих словах? Який перший звук у цих словах?
- Голуб, город, гості.*
- Який спільний склад у цих словах?

4) Гра «День — ніч».

Учитель виставляє на дошці слова з букв розрізної азбуки. Учні вголос читають його. Потім за командою вчителя «ніч» вони кладуть голови на парти і заплющують очі, у цей час учитель змінює слово. За командою «день» діти читають нове слово, кажуть, що в ньому змінилося порівняно з попереднім.

Рак — додали букву «ге» — *грак*.

Риб — додали букву «ге» — *гриби*.

5) Логічна вправа «Де росте? Де живе?».

— У слові *живе* пропущено букву «же», бо ми її ще не вивчали.

Учні читають слова лівого стовпчика і відповідають на запитання: *де росте?*

Гриб росте у лісі. *Гладиолус* росте на клумбі...

Учні читають слова правого стовпчика і відповідають на запитання: *де живе?*

Бегемот живе у воді. *Грак* живе в лісі...

6) Читання речення «Гуска з гусаком пливуть...».

— Відгадайте загадку.

- Не козлик, а рогатий,
Повільний, вайлуватий,
За собою тягне дім
І ховається у нім. (*Равлик*)

7) Заучування лічилки «Равлик, равлик».

8) Читання стовпчиків слів з опорою на виділені злиття.

- Що означають слова третього стовпчика? (*Імена*)
- З чого це видно?
- Як пишуться імена?
- Яке слово «зайве» в першому стовпчику? другому?

9) Читання тексту, поданого рукописним шрифтом.

- Прочитайте речення.
- Про кого це речення?
- Що робили голуби?
- Скільки їх було?
- Де вони пили воду?

III. ПІДСУМОК УРОКУ

- Яку нову букву вивчили на сьогоднішньому уроці?
- Який звук позначає ця буква на письмі?
- Пригадайте слова, у яких є звук [г].
- Що було найцікавішим?
- Повторіть лічилку про равлика!

Урок 51. ЗВУК [ґ], ПОЗНАЧЕННЯ ЙОГО БУКВОЮ Ґґ («ґе»). ЧИТАННЯ СКЛАДІВ, СЛІВ. ОПРАЦЮВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ, СКОРОМОВКИ

Дата _____

Клас _____

Мета: навчати учнів упізнавати звук [ґ] на слух та позначати його буквою Ґґ («ґе»), поповнити лексичний запас учнів новими словами; розвивати зв'язне мовлення учнів, фонематичний слух; виховувати любов до рідного слова.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Встаньте всі скоріше, діти!
Посміхніться всім миліше!
Привітайтеся: «Добрий день»!
Пролунав дзвінок «Дзелень!»

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Жук-буквоїд»

— До нас пробрався шкідливий жучок, який у словах з'їв букви. Вставте букви, відновіть слова.

_ітара, ма_азин, _олуб, но_и, _риби, _олка, вино_рад, _олова.
(Гітара, магазин, голуб, ноги, гриби, голка, виноград, голова)

2. Гра «Впіймайте слово зі звуком [ґ]»

Галя сіє гречку,
А Грицько — горох.
Гречка піде в горщик,
В пиріжки — горох.

Т. Бойченко

III. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Читання вірша вчителем

Ґава ґанок збудувала.
Ґава ґанок прикрашала.
Ґедзь на ґанок залетів.
Ґедзик чаю захотів.

О. Катрич

Учитель пропонує вивчити вірш, але звертає увагу на те, як треба вимовляти слова: *ґава, ґанок, ґедзик, ґедзь*.

— Який перший звук чуємо в цих словах? Вимовіть його всі разом.

— У якій частині ротової порожнини і як утворюється звук [ґ]? (*Рот розкривається. Середня частина язика впирається у верхнє піднебіння, де і створює перешкоду для струменя повітря, яке з голосом виштовхуємо через ротову порожнину.*)

— Який це звук? (*Приголосний*)

2. Гра «Впіймай слова зі звуком [ґ]»

Що за ґвалт зчинився
На подвір'ї зранку?
Загубила ґудзик
Ґава біля ґанку.
З дерева за нею
Ґедзь спостерігав
І порадив ґаві
Не ловити ґав.

3. Звуко-складовий аналіз слів *ґава*, *ґанок*

4. Ознайомлення з буквою *Ґ* («ґе»). Аналіз структури малої та великої букв «ґе», їх порівняння, запам'ятовування назви літери, визначення її місця в кишеньковій азбуці

— На що схожа буква «ґе»?

Буква «ґе» в нас замашна —
В хокей гратиме вона!
Ґ — гирлиґа в чабана
Завертати барана.
Буква «ґе» на ґанку в Ґандзі
Гульку так набила,
Що відтоді назавжди
З гулькою лишилась.

Фізкультхвилинка

Вийшло з хати кенгуру,
Потягнулося від сну,
Вмило ручки, оченята,
Взуло білі чоботята.
Стало квіточки збирати
Для матусеньки на свято.

5. Робота за Букварем (с. 84–85)

1) Звуковий аналіз слів “*ґава*”, “*ґанок*”, “*аґрус*” з опорю на схеми, подані у підручнику.

2) Читання складів зі звуками [к — ґ] в будиночках.

3) Читання слів, поданих аналітико-синтетичним способом (*ґава*, *ґалаґан*, *ґанок*).

— Складіть речення з цими словами.

Ґалаґан — головатий півень з великою шиєю.

4) Читання стовпчиків слів.

Ґазда — хазяїн.

6. Бесіда за малюнком

— Що зображено на малюнку?

— Що оре трактор?

7. Робота над фразеологізмами

Ловити ґав — бути неуважним.

Мати гостре око — все помічати.

Закопирити губу — образитися.

8. Розучування скоромовок «Дві ґави зранку...», «ґава ґаву запитала...»

— Прочитайте скоромовки напівголосно і повільно; голосно і швидко; весело; сердито.

— Який звук найчастіше зустрічається в цих скоромовках?

— Що означає «проґавила сніданок»?

9. Розучування скоромовки, поданої рукописним шрифтом

Ґогель-моґель — сирий жовток яйця, стертий з цукром. Уживається для очищення голосу.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку нову букву вивчили на сьогоднішньому уроці?

— Який звук вона позначає на письмі?

— Які слова з цим звуком ви запам'ятали?

Урок 52. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ
ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ БУКВ Гг («ге») І Гґ («ґе»).
ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «ГУРТOK "УМІЛІ РУКИ"»

Дата _____

Клас _____

Мета: закріпити літературну вимову звуків [г], [ґ]; вчити виразно читати тексти; удосконалювати вміння виконувати звуко-буквений аналіз слів; розвивати зв'язне мовлення учнів; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Дзвоник всім нам дав наказ —
До роботи швидше в клас.
Біля парти станем чемно —
Хай мине час не даремно.
Будем розум розвивати,
Свою пам'ять тренувати.

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

1. Розучування скоромовки

Ґава з ґавенятами
В гру веселу грають:
Крила пробують малі,
Ґулі набивають.

Н. Становська

2. Робота над чистомовкою

Ґан-ґан-ґан — великий півень ґалаґан!
Ві-ві-ві — гуляє зранку на траві!
Чок-чок-чок — водить за собою курочок.
Рі-рі-рі — весело в нашому дворі.

III. ПОВТОРЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Послухайте і посміхніться»

ҐАВА

Кіт облизується ласо:
Ґава в дзьобі держить м'ясо.
Ось поклала біля себе,
А коту того і треба.
Подивилась ґава вбік —
Кіт за м'ясо та й утік.
А малятам смішно стало:
Ґава ґаву упіймала.

Г. Бойко

— Як ви розумієте вислів *упіймати ґаву*?

2. Гра «Жук-буквоїд»

— Вставте букви, яких бракує.

_олуб, _анок, о_ірок, _рунт, а_рус, _арбуз, _азда, _ора.

(Голуб, ганок, огірок, ґрунт, аґрус, гарбуз, ґазда, гора.)

3. Звуко-буквений аналіз слів аґрус, огірок

Фізкультхвилинка

Сірий котик міцно спав,
Навіть пісню не співав.

Та нарешті він проснувся
І довкола озирнувся.
Став смачненько потягатись
Та чистенько умиватись.
Порозчісував він вуса
Довгі-довгі, русі-русі.
Зуби й кігті нагострив
Й до комірчини побрів.
Буде мишку полювати
І добро оберігати.
Й ми, як котик, відпочили,
Щоб міцніли наші сили.

4. Робота за Букварем (с. 86). Опрацювання тексту «Гурток “Умілі руки”»

1) Читання тексту вчителем.

— Що робили діти в гуртку «Умілі руки?»

2) Гра «Бджілки». Самостійне напівголосне читання оповідання учнями.

— Прочитайте оповідання самостійно і запам’ятайте імена дітей, вчительки.

3) Читання тексту учнями «ланцюжком».

— Які гриби виліпили діти?

— Що сказала Ганна Григорівна?

4) Вибіркове читання.

— Знайдіть слова з буквою «ге» і прочитайте їх.

— Що запропонував Богдан?

— Прочитайте речення, в кінці якого стоїть знак оклику.

5) Читання оповідання за особами.

6) Гра «Читає Незнайко».

Учитель читає речення, навмисно замінюючи в ньому слова. Учні відшуковують речення і читають його без помилки.

У гуртку «Умілі руки» діти ліпили з глини (*пластиліну*) різні гриби.

Гліб виліпив три (*два*) білі гриби з бурими голівками.

У Богдана (*Галинки*) — три підберезовики.

— Зараз зима, а ми немовби в осінньому парку (*лісі*) усі разом побували, — сказала Ганна Григорівна.

7) Робота за малюнком.

— Кого ви бачите на малюнку?

— Чи можете ви впізнати, хто де зображений?

— Кого не намалював художник?

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

— Про що розповісте батькам удома?

Урок 53. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗВУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ
БУКВ Гз («зе») І Гг («ге»).

Дата _____

Клас _____

ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТУ «ВОСЕНИ НА ГОРОДІ»

Мета: повторити і закріпити знання учнів про вивчені звуки і букви; вдосконалювати вміння читати тексти з вивченими буквами, виконувати повний звуковий та звуко-буквений аналіз слів; розвивати зв'язне мовлення учнів, пізнавальні інтереси; виховувати працелюбність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОВЛЕННЄВА РОЗМИНКА

Робота над скоромовками

В горішнику горішина
Горішками обвішана.
Оришка і Тимішко
Струшують горішки.

Г. Бойко

Два ґазди і дві ґаздині
ґаразд ґаздували,
Їм ґаздується й донині,
Бо — ґараздували.

О. Орач

III. ПОВТОРЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ

1. Гра «Допоможемо Незнайкові»

— Діти, перед вами — слова та їхні звукові схеми, які виконав Незнайко. Він припустився помилок, виправте їх.

кріт

=	○	—	=
---	---	---	---

рись

—	○	=
---	---	---

виноград

—	○	—	○	—	—	○	—
---	---	---	---	---	---	---	---

гість

—	=	○	—
---	---	---	---

2. Гра «Знайди пару»

Ғирлига	ціпок
Ғелґочуть	гуси дуже кричать
Ғвалт	крик, шум
Ғатунок	сорт
АҒрус	ягода
Ғава	птах (<i>ворона</i>)
Ғанок	прибудова з майданчиком
Ғедзь	велика сіра муха
Ғудзик	застібка на одязі

3. Робота над загадками. Звуковий аналіз слів-відгадок

- Переплутав ноги,
Переплутав вуса,
Ліг біля дороги
Для нашої спокуси,

І тяжко обминути,
Щоб не скубонуті. (Горох)
Н. Гілевич

- Зуби в них — не їсти-пити,
А щоб землю розпушити. (Граблі)
- У воді росте й кохається,
Кинь у воду — злякається. (Сіль)

Фізкультхвилинка

А тепер всі дружно встали:
Будемо робити вправи.
Руки — вгору, руки — вниз
І легесенько прогнись.
Покрутились, повертілись,
На хвилинку зупинились.
Пострибали, пострибали,
Раз — присіли,
Другий — встали.
Всі за парти посідали,
Вчитися знову почали.

4. Робота за Букварем (с. 87)

1) Гра «Додай словечко».

- Він червоний у середці,
Родич моркві, ріпі, редьці.
Здавна хронові свояк,
Називається... (буряк).
- Нас шанують не даремно:
Дух наш свіжий і приемний,
На канапці і в салаті
Ми і в будень, і на святі.
Нас вживають залюбки,
Маєм назву... (огірки).
- Сидить на грядках в семи сорочках,
На всіх нарікає, усім допікає,
Сердита бабуля,
А зветься... (цибуля).

— Доберіть загальну назву до слів-відгадок. (Овочі)

— Де ростуть овочі?

— Сьогодні ми побуваємо на городі у бабусі і дідуся. Послухайте текст і скажіть, як їх звати.

2) Читання вчителем оповідання «Восени на городі».

— Як звали бабусю і дідуся?

Гра «Бджілки». Самостійне напівголосне читання оповідання учнями

— Які господарі дідусь і бабуся?

— Хто їм допомагав?

— Що робили внуки?

— Які дари вирости на городі восени?

— Що зроблять господарі з багатим урожаєм огірків?

— Хто зображений на малюнку?

— Що тримає в руках Галинка? Хто їй допомагає? Чи допомагаєте ви своїм рідним? Розкажіть.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

— Що цікавого було на сьогоднішньому уроці?

— Що розповісте вдома батькам?